

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: v. 1930.

290

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

V.a. Asiainhoit. Typpörsösen Kapo. no 1.

Köpenhamina

8/2 1930.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINSKA BESKICKNINGEN

Köpenhamina, helmikuun 8 p. 1930.

No 178

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 2/180 ko. D. 10 30		
10/2.30	10	LITL
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3.	

Herra Ministeri ,

Minulla on kunnia ohellisena
lähettää raporttini No 1 - 1930, joka sisältää

1. Ulkoministerin matka Lontooseen.

Vasteanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Suvanto

v.a. Asianhoitaja

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé ,

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan
raportti No 1 - 1930.

ULKOMINISTERIÖ		
22 p. Dec. D. 1930		
10/2-30	10	LII
RUUSKA	OSASTO	ACIA
5	C3.	

I.

Ulkoministerin matka Lontooseen.

Paljon puheen ja arvelemisen aihetta on ministeri Munchin hiljakkoin tapahtunut matka Lontooseen antanut. Tosin oli ministeri jo aikoja sitten kertonut, että hänet oli kutsuttu tammikuussa Anglo - Danish Societyn juhlaan ja että hän halusi samalla käydä katsomassa sikäläistä Tanskan lähettilästä, joka monet kerrat oli kutsunut häntä luokseen. Kun matka nyt kuitenkin "sattui" aivan laivastokonferenssin alkupäiväksi -- ministeri Munch saapui Lontooseen tammikuun 15 päivänä ja lähti sieltä 22 päivänä -- ei ole ihmettelemistä, että ilmoitettuihin matkan syihin ei kovastikaan uskota. Jo ennen matkaa riensi konservatiivien pääpuheentorvi "Nationaltidende" selittämään, että matkan syitten selitys kyllä oli hyvin kaunis, mutta että ehkä kiintoisinta oli se, mistä ei puhuttu. Tuontontahan oli, että ulkoministeri kesken kiireisintä

valtiopäiväkautta lähtee ulkomaille vain kylään ja syömään päivällisiä. Lehti edelleen viittasi viime Englannin valkoiseen kirjaan, jossa selvästi lausutaan, ettei neutraaleja valtoja vastaisuudessa tule olemaan, koska kaikki maat ovat Kansainliiton jäseninä. Näin ollen Lontoossa nähtävästi ei katsottu suopein silmin Stauningin hallituksen maanpuolustuspolitiikkaa ja tri Munch oli pitänyt viisaimpana käydä siellä antamassa selityksiä. Toisaalta oli huomattavaa myös se asiahaara, että Saksa hiljalleen on päättänyt pitää pääosan laivastoaan vastaisuudessa Itämerrellä. Tanskan varustusten vähentämishjelma oli siis sitä epämieluisampi Englannille, kun tärkeät Tanskan salmet jäävät vaille tehokasta vartiointia.

Lontoossa ministeri Munch antoi "Nationaltidenden" haastatella itseään ja lausui tällöin että kysymyksessä on yksityinen käynti kreivi Ahlefeldtin luona. Hän joutuisi "luonnollisesti yhteyteen monen henkilön kanssa, joihin on kiintoisaa tutustua." Sitä paitsi hän samalla -- tilaisuuden sattuessa nähtävästi -- aikoi puhua sovintotuomiosopimuksesta, Kellogg-paktin

sovelluttamisesta Liitto-kirjaan ja hyväksytyjen sopimusten ratifioinnista. Aseistariisumisesta ei kuitenkaan puhuttaisi, sillä siitä oli Genèvessä ollut tilaisuutta puhua kylliksi.

Hallituksen lehdissä kerrottiin lisäksi min. Munchin olleen mukana Englannin hallituksen vastaanotossa ja laivastokonferenssin avajaisissa sekä että hän oli tavannut joukon "mielenkiintoisia henkilöjä". Edelleen saatiin tietää, että hän oli ollut samiaisilla ja päivällisillä kreivi Ahlefeldtin luona, joilla olivat läsnä m.m. meriministeri Madden, amirali Nelson ja ulkoministeri Henderson sekä että hän oli käynyt ulkoministeri Hendersonin luona. Ruotsin ministerille hän oli kertonut tavanneen paitsi Hendersonia ja Snowdenia, joiden kanssa hän oli puhunut 1928 vuoden yleisen välitystuomiosopimuksen ratifioinnista, MacDonaldin. Hän ei ollut puhunut ollenkaan aseistariisumisasioista näiden kanssa. Sitä paitsi oli hän Anglo-Danish Societyssa tavannut Lord Cecil'in ja ministerit Thomas, Chynes ja Trevelyan.

T.k. 21 päivänä julkaisi "Nationaltidende" seuraavan Englannin hallitusta lähellä olevassa, "Manchester

Guardian"issa olleen uutisen : "Että tri Munch matkustaa Köpenhaminasta Lontooseen Tanskan aseistariisumisehdotukselle kriitillisenä ajankohtana ja juuri ennen laivastokonferenssin alkua on mitä suurimmassa määrässä kiintosi-
saa. Tanskalla on käsissään Itämeren avaimet ja Englannilla on huomattavia intressejä näillä vesillä."

Yhtä huomattava oli "Berl.Tidenden" seuraavana päivänä paksuilla kirjaimilla julkaisema ote "Times" in pääartikkelista, jossa erikoisesti alleviivaten kerrotaan, että MacDonald oli hiljakkoin lausunut eräessä vastaanotossaan sanomalehtimiehille, että "ei millään kansalla ole oikeutta toteuttaa aseistariisumispolitiikkaa
vissien ehdottomasti määrättyjen rajojen yli, paitsi yhteisestä kansanvälisestä sopimuksesta". Samaa Englannin pääministeri kuuluu lausuneen laivastokonferenssin avajaisissa.

Että tässä ei tarkoitettu konferenssiin osaaottavia valtoja, on varmaa. Nehän riitelevät siitä, kuka saa varustaa enemmän. Ei ole siis aivan vailloperää tšekalaisten konservatiivien arvelu, että tämä puheen kohta olisi ollut vastauksena läsnäolevalle Tanskan

ulkoministerille. Vastaus oli kuitenkin epäsuora, välillisesti annettu. Saadaksesen tarkempaa tietoa siitä, mitä, Lontoossa oli tapahtunut "Nationaltidende" asetti ministeri Munchin kotiinsaavuttua hallituslehdistön vastattavaksi kysymyksen, oliko sama vastaus annettu välittömästikin suoraan ulkoministerille.

Tähän ministeri Munch heti vastasi seuraavasti: "Useasti esitetyillä väitteillä, että olisin lähtenyt Lontooseen puolustamaan ja selittämään tanskalaista ehdotusta varustussysteemin hylkäämisestä, ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Siihen ei ole ollut mitään syytä. Matkaa en ole myöskään tehnyt Englannista päin tehdyn mielenilmaisun johdosta. Olen puhunut Englannin hallituksen kanssa niin usein tästä syksyn kuluessa, ettei ollut syytä enää palata siihen. MacDonaldin avauspuheen erääseen kohtaan on tahdottu panna toinen merkitys kuin siinä oli. Siinä sanottiin, että varustusten vähentäminen on riippuva "turvallisuuden" määrästä, mutta että liialliset varustukset voivat pienentää turvallisuutta, että se varustusten määrä, mikä kukin valtio arvelee välttämättömäksi, on oleva riip-

puvainen toisten valtojen varustuksista siten että varustusten vähentämisspolitiikkaa ei voida viedä vissien rajojen ulkopuolelle ilman kansainvälistä sopimusta. Nämä ovat yleisiä mieltelmiä joihin minä aina olen voinut yhtyä. Ne eivät sisällä mitään oikeudesta tai velvoituksesta itsellekin vallalle, ei mitään asemasta niille valtioille, jotka arvelevat, etteivät varustussysteemin ylläpitämisellä voi lisätä turvallisuutta. - Edelleen tartutaan eräisiin Englannin valkoisen kirjan lausuntoihin seurauksista Englannin yhtymisestä Tuomioistuimen statuttien fakultatiiviseen klausuliin. Tällä vastataan huolestukseen, että tämän klausulin hyväksyminen on estävä neutralien laivojen tarkastamista huomauttamalla, että neutraliteettikasite on Kansainliiton liittokirjan ja Kellogg-paktin kautta muuttunut, ettei enää tule löytymään neutraaleja laivoja oikeudella kauppaa valtioiden kanssa, jotka ovat rikkoneet nämät kansainväliset sopimukset." Lopuksi ministeri lausuu: "on mahdotonta nähdä, miten tästä voidaan saada tukea Tanskan varustus-

systemille."

Tämä "Politiken"issa julkaistu ja siis täysin autentti lausunto on siksi kuvaava tri Munchin psykelle, etten voinut olla sitä selostamatta jo siitä syystä sana sanalta. Se on yhtäältä täynnä sofistoisista, toisaalta mitä pyhintä naivisuutta.

Ja löytyy niitä jotka ottavat hänet täydestä. "Socialdemokraten" tiesi edellisen lisäksi, että MacDonald viime kesäkuun 4 päivänä, (jolloin hän siis ei vielä ollut pääministerinä) oli sanonut sen edustajalle, että pienet vallat voivat riisua aseensa, jotka kuitenkin ovat turhat ja maksavat liikaa, ja että velvollisuus varustautua koski vain suurvaltoja.

Mutta palataksenne ministeri Munchin vastaukseen, katsoi "Nationaltidende", ettei siitä ollut käynyt esille, oliko Englannin hallitus antanut tri Munchin ymmärtää, mitä se ajattelee Tanskan yksipuolisesta aseistariisumisesta. Yhtäältä ministeri oli dementoanut liikaa, toisaalta liian vähän. Ja todistaakseen, mitä Englannissa ajatellaan hallituspiireissä, lehti siteeraa lordi Cecilin lausunnon majuri Bratt"ille viime elokuussa: "isoloitu aseistariisuminen johtaisi aivan

päinvastaisiin tuloksiin kuin oli aijottu tai toivottu."

Konservatiiviset halusivat kuitenkin lisää selvitystä ja asettivat valtiopäiväin aseistariisumisvaliokunnassa tri Munch'ille vastattavaksi samat kysymykset. Ministeri uudelleen kielsi Englannin hallituksen kääntyneen Tanskan puoleen aseistariisumisasiassa. Ainoa maa, joka oli tämän johdosta tehnyt tiedusteluja, oli Ruotsi. Sen ulkoministeri oli Tukholmassa puhunut asiasta ministeri Scaveniuksen kanssa ja min. Everlöf oli täällä keskustellut tri Munchin kanssa.

Tämä viimeksimainittu seikka oli omiaan herättämään suurta huomiota. Tri Munch siis riensi selittämään, että kyseessä oli vain konversatsioonin muodossa tapahtunut huomautus heti hänen astuttuaan nykyiseen asemaansa. Tanskan aseistariisuminen oli muka herättänyt visseissä Ruotsin piireissä ikävää huomiota, mikä kävi esille monesta sanomalehtiartikkelista. Ruotsin ministeri, jonka kanssa tästä puhuin, myönsi keskustelleensa kerran asiasta, mutta sanoi, että oli turha julkisuudessa puhua siitä. Oli ollut tarkoituksena vain tiedustella asianlaitaa yleensä. Hän piti juttua indiskretionina ulko-

asiainvaliokunnan jäsenten puolelta. Eikävintä oli, että asiaa nyt käytetään Ruotsissa hallitusta vastaan. Sosiaalistit siellä ovat nim. asettaneet kyselyn valtiopäivillä hallitukselle vaatien siltä selitystä.

Oppositionipiireissä tieto Ruotsin tiedustelusta ei ole tietystikään jäänyt huomiotta. Venstren puheenjohtaja aseistusasiassa I. A. Hansen lausui näin ollen, että kun Ruotsin hallitus on halunnut "konvertoerata" Tanskan hallituksen kanssa aiotusta aseistariisumisesta, niin tämä osoittaa, että se panee painoa ruotsalaiselle opinionille ja ehkä itse on samaa mieltä. Tämä ei ole ihmeellistä; Ruotsihan on lähin naapurimme. Yhteispohjoismainen keskustelu puolustusasiassa sopii erinomaisesti yhteen tämän Ruotsin aloitteen kanssa viime huhti - toukokuulla.

Konservatiivien johtohenkilö Kraft pitää tätä Ruotsin kääntymistä Tanskan hallituksen puoleen hyvin merkityksellisenä. Se osoittaa, että Ruotsissa pannaan mitä suurinta painoa Tanskan aseistariisumiselle. Chr. Møller lausuu, että nyt on siis käynyt selville, että Ruotsin hallitus olisi mielenkiinnolla ja sympati-

alla vastaanottanut ehdotuksen pohjoismaiseksi puolustuskonferenssiksi ja että Tanskan hallitus tiesi tämän, kun ehdotus tällaisen pitämiseksi aikanaan tehtiin. "Berl. Tidende" kirjoittaa m.m.: "Nykyinen ulkoministerimme ei näytä panevan Ruotsin toimenpiteelle ratkaisevaa merkitystä. Pelkäämme, että hän aliarvioi todelliset olot Pohjoismaissa yhtäläisesti kuin hän vuosina ennen maailmansotaa ei ymmärtänyt tilametta, joka oli kehittymässä ja joka pian kaikilla aloilla kumosi hänen julkisesti esittämänsä arvelut seuraavien vuosien kehityksestä Euroopassa."

Mitä Lontoossa on keskusteltu, siitä on ollut kuitenkin mahdotonta toistaiseksi saada mitään tietoa. Kaikki kyselijät diplomaattikunnasta ovat saaneet saman vastauksen, nim. sen jota on edellä selostettu. Kiintoisimman tiedon asiassa antavat "Helsingin Sanomat" v.k. 26 päivänä, että ministeri Munch olisi pyytänyt Englannin hallituksen välitystä, jotta laivastokonferenssi julistaisi Tanskan neutraaliksi sodan sattua Itämeren maiden välillä ja ettei sanottu hallitus ollut lopullisesti hylännyt pyyntöä, vaan lykännyt asian toistaiseksi

viitaten Kellogg-paktiin. Olen puhunut tästä Ruotsin ja Saksan lähettiläiden kanssa ja he katsovat voivan olla todennäköistä että tri Munch olisi tästä puhunut, "konverseerannut", nähdäkseen mitä mahdollisuuksia olisi saavuttaa sellainen neutralisomisjulistus. Saksan lähettiläs puhui asiasta ulkoministerillekin, joka kuitenkin tietysti oli dementoinut sen ilmoittaen saman uutisen olleen julkaistuna myös eräissä Ruotsin lehdissä. Kun kuitenkin ottaa huomioon ministeri Munchin ja koko hallituspuolueen yhtämittaisen puheen neutraliteetistä, niin ei olisi ihme vaikka tri Munch olisi koettanut saada tällä lailla suuren valtin käsiinsä aseistariisumisasiassa. Huomattavaa on edelleen, että Tanskassa ei mikään lehti ole julkaissut mainittua uutista. On kuin olisi sovittu siitä, ettei tästä asiasta puhuta. Olisiko siinä siis niin paljon perää, ettei tahdota puhua asiasta ollenkaan ennen aikojaan!

Toisaalta ei ole vailla mielenkiintoa "Socialdemokraten" in uutinen, että puolustusministeri Rasmussen on ollut pääpuhujana seuran Midtfyns Venstres Ungdom sosisiaalipoliittisilla kursseilla hiljan ja tällöin alleviivannut,

että hallituksen puolustuslakiehdotus on vain neuvottelupohja, mutta että hallituksen tulee pitää kiinni periaatteistaan. Puheen jälkeen oli ollut keskustelua kysymyksestä kahden venstreläisen edustajan kanssa, jotka ovat Madsen-Mygdalin kantaa vasemmalta. Näitten puolelta oli lausuttu, että pääkysymys on yleisestä asevelvollisuudesta, jota Venstre kannattaa, ja kun tämä on ratkaistu, ei sovinto ole mahdoton puolueitten välillä tässä kohden. Edelleen huomautettiin että sosialistit pitävät venstren viimevuotisia sotilasmenovaatimuksia (42 milj.kr.) liian suurina, venstre taas sosialistien nyt ehdottamaa summaa (18 milj.kr.) liian pienenä; jos nämät katsovat voivansa neuvotella, päästään sovintoon, joskaan ei kuluvana vuonna.

Tässä on juuri kysymyksen ydin. Tähän asti hallituspuolueet eivät ole tahtoneet kuulla puhuttavaan korkeammista puolustasmenoista kuin 18 milj. ja ulko-ministeri on ollut jyrkin myönnytysten vastustaja. Jos ne nyt kuitenkin vähitellen rupeavat osoittamaan halua neuvotteluihin, on varmaa, että tri Munch on puhunut Lontoossa muusta kuin siitä, mitä lehdissä on ilmoitet-

tu. Juttu yksityiskäynnistä kreivi Ahlefeldtin luona ,
mitä rva Munchin mukaantulon tuli alleviivata, on jo
saanut kolauksen; äsken oli nim. eräässä tšekkiläisessä
lehdessä uutinen, että kreivitär on kolme viikkoa
maannut sairaalassa täällä, mutta oli nyt paranemas-
sa. Siis juuri herrasväki Munchin käynnin aikaan hän
oli poissa. Tavallisesti yksityiskäynnit tällöin lykät-
tään toistaiseksi elleivät hyvin painavat syyt tätä
estä.

Köpenhamina, 8 päivänä helmikuuta 1930.

A. Sjöström

203

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *5.*

OSASTO: *C3.*

ASIA: _____

U. a. Asiamiehittäjä Nyssosen rap. 2.

Köpenhamina

28/2 1930.

Köpenhamina, helmikuun 28 p. 1930.

No 293

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 4/80 he. D. 19 30		
5/3 30	" 2	LEL
RYHMÄ	LUKTO	ASIA
5	03.	

Herra Ministeri ,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää raporttini No 2 - 1930, joka sisältää seuraavaa :

1. Kieltolakiehdotus siv. 1,
2. Ministeri Munchin Lontoonmatka " 10,
3. Tanskalais-norjalaiset arkistonvaihtoneuvottelut " 13,
4. Saksan eläintullikorotus " 19.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé ,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 4/80 Re. D. 19 30		
5/3.30	9	L.M.
RYHMÄ	OLASTO	ASIA
5	C3.	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan

raportti No 2 - 1930.

I.

Kieltolakiehdotus.

Ehdotus kieltolaiksi, jonka ylioikeudenasianajaja Heilesen y.m. viime vuoden helmikuussa jättivät Folketingetille (ks. raporttini No 1-1929 maaliskuun 1 p:ltä), otettiin käsiteltäväksi kuluvaan kuun alussa. Kuten jo viime vuonna mainitsin menivät puolue-rajat rikki tähän lakiehdotukseen nähden. Niinpä ei yksikään puhuja voinut esiintyä koko puolueensa nimessä. Kun toisaalta ehdotuksella on aivan pieni kannatus eikä se nähtävästi koskaan tule laiksi, voisi koko asian jättää mainitsematta, ellei kysymyksellä meille olisi mielenkiintoa sikäli, että voimme saada nähdä miten täällä kieltolakiin suhtaudutaan.

Ensiksi esiintyi sosialistien puheenjohtaja Meyer tässä kysymyksessä joka on raittiusmies,

mutta kaikenlaisten äkillisten kieltopyrkimysten vastustaja, ja joka haluaa rakentaa edelleen voimassaolevan lainsäädännön perustalle. Hän lausui m.m.: "Monet voimat ovat suuremmassa määrässä kuin raittiuslainsäädäntö vaikuttaneet raittiuden kehitykseen maassamme. Mainittakoon vain poliittinen äänioikeus, joka on tuonut mukanaan muita harrastuksia kuin kapakkaelämä, raittiusvalistustyö, ammattikuntien kohottava toiminta j.n.e. Viinin ja humalan runollinen ylistys on menettänyt voimansa. Tilastollisesti voidaan todistaa, että väkiviinan käyttö on alentunut v:sta 1912 - 1916 vuosiin 1921 - 25 noin 7 litrasta 2,5 litraan henkeä kohti. Etenkin kansanomaisen viinan juonti on korkean verotuksen kautta tullut miltei yläluokan yksityisoikeudeksi. En voi tunnustaa, että kielto- laki- ja raittiusliike ovat sama asia. Edellisen kautta jouduttaisiin vain salakuljetukseen ja kotipolttoon. Mis- sä jotain lakia ei kunnioiteta, tämä tosiasia alentaa moraalialia eikä sitä kohota. Ennemmin tulkoon meille kielto- laki 10 vuotta liian myöhään kuin tuntiakaan ennen aikaansa. Hyväksyttäköön ainoastaan sellainen laki, jonka seuraamisesta ollaan varmoja."

Tämän jälkeen esiintyi eräs oikeistopuolue-
lainen Vesteragger, joka lakiehdotuksen tekijäin puheen-
johtajana tietysti lämpimästi kannatti lakiehdotusta.
Sitten seurasi sisäministeri Dahlgaardin puhe, joka on
siinä suhteessa kiintoisa, että ministeri on ainakin
ennen ollut kieltolakimies. Hänen lausuntonsa olikin
koko epämääräinen. Hän sanoi ensiksikin esiintyvänsä
yksityisenä, koska hallituksessa on erimielisyyttä tä-
män kysymyksen suhteen. Lakiehdotuksen tarkoituksessa on
tehdä mahdolliseksi ryhtyä laajoihin raittiustoimenpitei-
siin, ehkä kieltolain aikaansaamiseksi, jos kansa
itse sitä halusi. Tämä tarkoitusperä on hänen mielestään
aivan aikea, sillä raittiusasia on eittämättömästi lain-
säädäntötehtävä. Kysymys on vain siitä, miten pitkälle
tässä mennään; nykyisin ei ole syytä katsoa, että täs-
sä oltaisiin päästy lopulliseen tulokseen. Hän suositteli
kysymystä valiokuntaan, jossa kuitenkin ei ensi sijas-
sa pohdittaisi yleiskielloa, vaan lähempänä olevia toi-
menpiteitä, kuten anniskelupaikkain rajoittamista, kun-
tain itsemääräämisoikeuden laajentamista tässä suhteessa,
muutoksia maksumäärissä ja raittiusvalistustyötä.

Seuraavana puhujana esiintyi taas Vester-
agger, joka kiitti ministeriä puheesta sanoen että
ehdotuksen tekijät samoin haluavat kulkea askel aske-
leelta eteenpäin. Tämä on hyvin kuvaavaa uuden lain
puolustajille tässä käsittelyssä. Ei yksikään uskalta-
nut puoltaa lakia koko ankaruudessaan, vaan puhuivat
kaikki sen toteuttamisesta vähitellen, kuin edellisen
lain säädännön jatkona. Erään venstre-puhujan vielä
puolettua ehdotusta, otti konservatiivisen puolueen
puheenjohtaja Chr. Møller m.m. asian taloudellisen puo-
len puheeksi. Hän ilmoitti, että viinä- ja ravintola-
verot tuottavat nykyisin yhteensä n. 100 milj. kruunua
vuodessa. Rahaministeri ei varmaankaan näin ollen ollut
ihastunut ehdotukseen. Hän katsoi, että valiokunnan oli-
si tutkittava, mitä kieltolaki oli aikaansaanut maissa,
joissa sellainen on voimassa. Hän sanoi vielä, että
hänen puolueensa kokonaisuutena katsoen on ehdottomasti
kieltolakia vastaan, vaikka kannatusta sen riveissä
löytyykin ehdotukselle.

Radikaalinen Kristensen, joka puolsi ehdotus-
ta, koska se muka oli jatkona tähänastiseen kehityk-

seen, ei toisaalta voinut myöskään esiintyä koko puolueensa nimessä. Hän selitti, että ehdotus ei ollut kieltolakiehdotus itsessään, vaan sen tarkoituksena oli panna raittiuskysymyksen ratkaisun kansan käsiin. Ellei lakia kokonaisuudessaan voitaisi hyväksyä, olisi edes osa siitä saatava voimaan.

Yksi puolue tosiaan löytyi, joka kokonaisuudessaan oli samalla kannalla, nim. kolmimiehinen Retsforbund. Se asettui sitä jyrkemmin ehdotusta vastaan.

Lakiehdotus meni sitten 15 miehisen valiokuntaan ennenkuin se otetaan toiseen käsittelyyn.

Samana päivänä jo "Nationaltidende" pääkirjoituksessaan iltanumerossa varoitti kieltolaista. Kokemukset kieltolakimaista osoittivat, mihin pakko tällä alalla vie. Suomen ja Ameriikan esimerkit varottavat vakavasti ja todistavat, mihin Tanskassa jouduttaisiin nyt, kun sen voimassaolevaa lainsäädäntöä korkeine veroineen ja myymärajoituksineen yleisesti pidetään mallikelpoisena. "Børsen"issä oli myös seuraavana aamuna pääkirjoitus, joka kävi aivan samaan suuntaan. Muut lehdet vaikenivat.

Samoihin aikoihin^I Tanskan raittiusseurojen

maaliiton johtokunta kokouksen täällä, johon valtiopäiväin raittiusmiehet olivat kutsutut osaaottamaan. Pohdittavana oli ensi sijassa lakiehdotus ja hallituksen kanta siihen nähden. Tämän viimeksimainitun seikan selvillesaamiseksi tunnettu kielto lakia gitaattori kirjailija Bergstedt haastatteli pääministeriä asiassa kokouksen alkupäivänä. Haastattelussa lausui hra Stauning m.m., että hänestä raittiusasiassa ei koskaan ole ollut puolueitten kanssa mitään tekemistä. Hän ei pitänyt k.o. lakiehdotusta hyvänä; pakko vaikuttaa joka alalla päinvastaiseen suuntaan kuin on aijottu. On löydettävä uusia teitä, tarvitaan asian ratkaisemiseksi valistustyötä ja parempia toimeentulomahdollisuuksia kansalle. Tähän lisäsi haastattelija puolestaan että hänestä raittiuskansan ei tule tuijottaa sokeasti metodeihin, jotka 20 vuotta sitten olivat hyvät, kun kuntaisäänestystä katsottiin ainoaksi pelastukseksi. Löytyy kuitenkin monta raittiusmiestä, jotka samoin kuin hän toivovat kysymyksessä uutta orientoimista, uusia suuntaviivoja ja uusia toiminta-aloja. Joskin /metoodi sopiikin erinomaisesti kultakaivajille ja neekereille, niin voi se saa-

vuttaa voittamatonta vastustusta niin korkealla tasolla olevan kansan kuin tanskalaisten keskuudessa. Valtion tulee ottaa raittiustyö huolekseen. Olisi perustettava raittiusministeriö tätä varten. Valtion olisi myös otettava haltuunsa väkijuomain valmistus ja alentaa alkoholi-prosenttia asteittain noin 20 vuoden kuluessa mitättömiin. Kaikki tämä on uusia aatteita, joita on ilmassa odottaen toteuttamista.

Sekä haastattelu että etupäässä hra Bergstedtin lausunto olivat omiaan herättämään tavatonta huomiota, etenkin kun Bergstedt samana päivänä allekirjoitti raittiuskokouksen julkilausuman, joka sisälsi toivomuksen, että k.o. lakiehdotus mitä joutuisammin tulisi voimaan, että täydellinen itsehallinto tässä suhteessa olisi myönnettävä kansalle sekä että alkoholiteollisuus saataisiin lopetetuksi sikäli kuin kuntain, maakuntain ja koko maan asukkaat sitä vaativat. Lehdissä puhuttiin Bergstedtin "Damaskuksesta", joka muka oli tapahtunut hänen "Socialdemokraten" in toimittajana saamiensa vaikutteitten johdosta. Mutta venstreläinen "Morgenbladet" sanoi suoraan, että tässä on pohjalla kysymys panimoiden ja viinateh-

taitten ottamisesta valtiolle ja valtiomonopolin aikaansaaminen. Bergstedt oli muka tietämättään ruvennut ajamaan asiaa, josta ei itse aavistanut mitään. "Nationaltidende" puolestaan totesi, että kaikki tämä osoitti kieltolakiliikkeen tehneen haaksirikon nykyisessä muodossaan. Se oli turmelemaisillaan raittiusliikkeen, ja kaikille oli selvää, ettei kieltolakia tällaisenaan voida saada kansain keskuudessa hyväksytyksi. Sentakia pyrittiin nyt väkiviinan tuotannon ja raittiustyön sosialisointiin, mikä pyrkimys nykyisen suunnan aikana on huomattavissa kaikkialla.

Tähän on kieltolakikysymys toistaiseksi päätynyt. Itsessään sen käsittely oli omiaan enemmän antamaan aihetta sensationiin lehdistössä kuin muuta, sillä Tanskan kansa kokonaisuudessaan on ehdottomasti kieltolakia vastaan. Tanskan asemassa olevalle maalle se olisikin suorastaan katastroofi, sillä sen valvoaminen kävisi ylivoimaiseksi. Eikä Suomen esimerkki ole omiaan houkuttelemaan. Maamme kieltolakia arvostellaan täällä mitä ankarimmin ja sen täydellistä epäonnistumista pidetään aksiomina. Lähetystön on mahdotonta tähän mitään

tehdä, sillä todistuksena esitetään Suomen virallisen tilaston numeroja ja Suomen lehdistön julkaisemia tosi-
asioita.

Köpenhamina, 25 p:nä helmikuuta 1930.

J. Ahlström

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan

raportti No 2 - 1930.

II.

Ministeri Munchin Lontoonmatka.

Viime raportissani ministeri Munchin matkasta mainitsin "Helsingin Sanomain" Berlinistä saaman puhelinsanoman ynnä arveluni sen todenperäisyydestä ainakin osaksi. Ulkoasiainministeriön tiedoituksesta No 19/1930 näin, että ministeri Saastamoinen on Lontoossa saanut samansuuntaisen information. Olen nyt tilaisuudessa ilmoittamaan, että Ruotsin tšekäläinen ministeri eilen hyvin "konfidentiellit" kertoi hallituksensa saaneen Lontoosta sellaisen tiedon, että min. Munch oli Englannin amiraliteettipiireille esittänyt aseistuksenvähennysohjelmansa kysyen niiden mielipidettä siltä, mutta saanut ehdottomasti tuomitsevan vastauksen. Täällä diplomaattien kesken puhutaan yleisesti siitä, ettei Munch ole yhtä varman ja virkeän näköinen kuin ennen Lontoon matkaa. Saman

vaikutuksen olen itse puolestani myöskin saanut ,
vaikka olen pannut osan min. Munchin vilustumisen
laskuun, jota on kestänyt jonkun aikaa.

Puolustuskysymyksessä on muuten toistaiseksi
vallinnut hiljaisuus. Tänään julkaisi "Berl.Tidende"
kuitenkin huomattavan uutisen, että Venstren valitsija-
kokouksissa yhä puhutaan puolustuskysymyksen ratkaisemi-
sen välttämättömyydestä sen ja sosialidemokraattien vä-
lisellä sopimuksella. On kuin olisi koetettu tähän
asti saada vastapuoluetta näyttämään hampaitaan; lopul-
linen sopimus voidaan kuitenkin saavuttaa vasta myöhem-
min. Tämä vahvistaa otaksumaani viime raportissa kes-
kinäisestä neuvotteluhaluista suurinten puolueitten ri-
veissä.

Kansankäräjain aseistuksenvähennysvaliokunnassa
työt sujuvat joka tapauksessa hitaasti. Ennenkuin kon-
servatiivien ja Venstren hallitukselle tekemiin kysymyk-
siin saadaan vastatuksi ja näistä vastauksista on neu-
voteltu puolustusministerin kanssa, kestää kauan. Odote-
taan valiokunnan mietinnön voivan olla valmiina vasta
maaliskuun puolivälissä. Silloin tuskin on enää aikaa

puolustuslain toiseen ja kolmanteen käsittelyyn emen huhtikuun 1 päivää, jolloin pääministeri Stauning haluaa lähettää kärkevät lomalle. Näin ollen on asia alotettava uudestaan syksyllä eikä hallituksen ehdotus ehdi edes Landstingettiin tällä istuntokaudella.

On siis kuin Lontoonmatka jo heittäisi varjonsa puolustuskysymyksen käsittelylle.

Köpenhamina, helmikuun 26 p:nä 1930.

J. Almqvist

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan
raportti No 2 - 1930.

III.

Tanskalais-norjalaiset
arkistonvaihtoneuvottelut.

Tanskan ja Norjan välillä on viime aikoina käyty neuvotteluja kummankin maan arkistoissa löytyvien toisen maan asioita käsittävien asiakirjojen vaihdosta. Kysymyksen herätti Norjan ulko-ministeri Movinckel käydessään lokakuussa 1928 ministeri Moltesenin luona täällä. Tri Moltesen oli tällöin vastannut että Tanskan puolelta -- huolimatta siitä, että jo v. 1851 tehtiin lopullinen sopimus asiassa -- ei ollut estettä asian uudelleen esille ottamiselle. Seuraavassa joulukuussa sai Tanskan lähettiläs Oslossa määräyksen virallisesti vahvistaa tämä lausunto Norjan ulkoministerille.

Asia jäi kuitenkin lepäämään elokuuhun viime vuonna, jolloin min. Movinckel nootissa Tanskan lähetti-

läälle Oslossa ehdotti ystävällisten neuvottelujen alkamista arkistokysymyksessä. Tanska valitsi tällöin neuvottelijoikseen ent. pääministerin Niels Neergaardin ja toimittaja Ove Roden. Norjan edustajina olivat suurkäräjän puheenjohtaja Hambro ja professori Koht. Viime joulukuun 9 - 14 päivinä näitä neuvotteluja sitten käytiin Kööpenhaminassa. Ne olivat luonteeltaan, min. Munchin selityksen mukaan, aivan orientoivia. Kummankin puolen tuli neuvottelujen päätyttyä esittää hallitukselleen yhteisesti allekirjoitettu pöytäkirja neuvottelujen käynnistä, minkä jälkeen näitten oli sovittava enemmistä toimenpiteistä.

Heti neuvottelujen alettua alkoi kuitenkin käydä huhuja siitä, että Norjalla oli liian suuret vaatimukset, jotta voitaisiin päästä sopimukseen. Jo kuukautta ennen kokousta oli "Aftenposten" julkaissut luettelon Tanskassa olevista asiakirjoista, joita toivottiin palautettaviksi. Niitä oli m.m. "Norske Registre" ja "Norske Tegnelse", 185 nidettä kuninkaallisia päätöksiä, 109 nidettä "Norske Relations- og Resolutions-protokoller", 24 nidettä "Norske Expeditionsprotokoller",

35 nidettä "Norske Extrakt-Memorial Protokoller", 9 nidettä "Betallingsprotokoller fra Norge", 6 nidettä "Norske Kautionsprotokoller", 3 nidettä "Norske Instruktionsprotokoller", kaikki tehdyt Rentekammer'issa, 23 nidettä tuomiokirjoja ja 4 nidettä haastekirjoja herrainpäiviltä v. 1578 - 1656, 6 nidettä ja 4 pakkaa Christian V. norjalaisen lain esitöitä y.m. Lisäksi toivottiin saatavan eräitten kenraalien arkistot, Christian Fredrikin 1814 Tanskaan viemät sotilasarkistot, yli tuhat alkuperäistä karttaa Norjan kaivoksista, kaupungeista, satamista y.m., kolme keskiaikaista maakirjaa sekä noin 1800 pergamenttiasiakirjaa Arnamagnaanske Samlinger'ista Köpenhaminan yliopiston kirjastossa.

Koska tätä Tanskan lehdissä kokouksen alkamissa julkaistua luetteloa koskevaa uutista ei ole dementoitu, on se nähtävästi autenttinen ainakin päpuilleen. (Täyttä varmuutta ei voi siitä saada, sillä neuvotteluja pidetään ankarasti salaisina.) Näin ollen ei ole ihmeellistä että toivoa sopimuksesta ei ollut suuremmassa määrässä. "Tidens Tegn" leimasikin kokouksen päätettyä neuvottelut tuloksettomiksi, koskei oltu voitu sopia edes itse vaihdon periaatteestakaan. Sen mukaan

Norjan ei tulisi enää tehdä alotetta uusiin neuvotteluihin, ennenkuin oltaisiin varmoja siitä, että tuloksiin voidaan päästä. Vielä lehti tiesi, että tanskalaiset olisivat suostuneet luovuttamaan "Arnamagnæanske Samlinger" ynnä yleisiä arkistoasioita Kristian II arkistoa vastaan, joka on Norjassa. "Norske Registre og Tegnelser"iä ei missään tapauksessa suostuttu luovuttamaan Norjalle. Siitä oli tarjottu valokuvaajäljennöstä, mutta tähän norjalaiset eivät tyytyneet, sillä nämät asiakirjat alkuperäisinä ovat norjalaisten vaatimuksista ehdottomia.

Tanskalaisten puolella on tähän asti vaiettu ehdottomasti sekä lehdistössä että ulkoministeriössä. Vasta muutama päivä sitten ulkoministeriö julkaisi kommunikation, josta käy esille kokouksen pöytäkirjan sisältö. Siinä sanotaan, että Norjan edustajat neuvotteluissa olivat esittäneet sen toivomuksen että kaikki Kalmarin unionin aikana Kööpenhaminan hallituskonttoreissa tehdyt pöytäkirjat, jotka käsittelevät Norjan hallintoa, luovutettaisiin. Tämä esitettiin perustavana toivomuksena arkistoasiassa. Norjalaiset olivat tarjonneet omalla

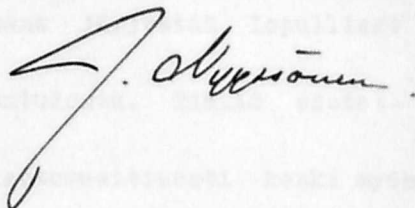
kustannuksellaan valokuvajäljennöksiä näistä asiakirjoista Tanskalle, mutta tanskalaiset vastasivat aikoneensa juuri ehdottaa samaa Norjalle. Kummankin maan edustajat katsoivat näin ollen, ettei enempää neuvotteluja kannattavat käydä, vaan että hallitukset saisivat keskenään sopia enemmästä neuvotteluperustasta. Tanskalaiset olivat vielä esittäneet listan asiakirjoista, jotka he olivat suostuvaiset luovuttamaan, jos sopimus aikaansaataisiin, mutta norjalaiset olivat vastanneet, että koska ei heidän tärkeintä toivomustaan ollut hyväksytty, niin he eivät katsoneet olevan syytä esittää muita toivomuksiaan muuten kuin periaatteessa. He olivat kuitenkin antaneet luettelon Norjassa löytyvistä luovutettavista asiakirjoista. Tähän neuvottelut olivat loppuneet ja oli sovittu siitä, että kumpikin puoli esittää hallitukselleen neuvottelujen kulun ja nämä saavat päättää uusista neuvotteluista.

Kuten huomaa, olivat Norjan lehdet koko hyvin informoidut aikoinaan eivätkä katsoneet olevan syytä vaijeta. Nyt on Norjassa kuitenkin tyyntynyt ja asiasta puhutaan aivan toisessa tyyneemmässä äänilajissa.

Tanskalaisten hillittyyn esiintymiseen saattoi jo alusta pitäen vaikuttaa se, että heillä ovat halutuimmat asiakirjat hallussaan, jotta he voivat asettaa mitä ehtoja halusivat.

Tällä kysymyksellä ei tosin ole mielenkiintoa tällä hetkellä Suomessa, mutta voihan sattua, että joskus mekin joudumme neuvottelemaan vanhain asiakirjojen vaihdosta ja silloin voi olla hyvä tietää, miten tälläisiä neuvotteluja on käyty.

Kööpenhaminassa helmikuun 27 p:nä 1930.

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a.asiainhoitajan
raportti No 2 - 1930.

IV.

Saksan eläintullikorotus.

Pelätty Saksan teuraseläinten tullin korotus on nyt tosiasia. Kuluvan kuun 10 päivän illalla Tanskan ulkoministeriö ilmoitti, että ruotsalais-saksalainen lisäsopimus oli hyväksytty ja että seuraavana päivänä oli aikomuksena järjestää lopulliset muodollisuudet sopimuksen voimaantulosta. Täällä odotettiin nyt, että sopimus, joka automaattisesti koski myös Tanskaa astuisi voimaan vasta 11 päivänä illalla, mutta yhtäkkiä saapuikin tieto, että Saksa oli päättänyt toteuttaa uutta tullia jo saman päivän aamulla.

Uutinen vaikutti pommina Tanskassa. Pitkin vuotta oli ajateltu, että uudet tullimäärät astuisivat voimaan varhaisintaan t.k. 15 päivänä, joten yllätys oli sitä valtavampi. Kun Tanskasta viedään Saksaan viikottain 5000 eläintä ja tullimaksut nyt kohoisivat 16

Rmarkasta 24¹/₂ Rmarkkaan kaksoisseutueriltä, s.é. noin 35 - 40 kruunua elukkaa kohti, niin voi käsittää kuinka tärkeä tämä tullikysymys on Tanskalle.

Kun asia oli näin herkkä, herätti saksalaisten menettelytapa ruveta kantamaan uutta tullia jo saman päivän aamuna, jolloin tuli astuu voimaan, suurta katkeruutta täällä. Puhuttiin Etelä Jyllannin I zonian äänestyksen 10-vuotispäivästä, jota Saksa tahtoi näin viettää. Tuntematta asian laitaa olivat karjanmyyjät kaikkialla markkinoille tuoneet runsaasti teuraseläimiä. Uutisen saavuttua syntyi täydellinen paniikki. Hinnat poljettiin alas, kauppa lamaantui ja suuria tappioita kärsittiin sekä viejain että tuottajain taholla.

Erikoista tyytymättömyyttä herätti täällä myöskin tieto, että Ruotsi oli saanut luvan tuoda vuodessa 7000 eläintä Saksaan vanhan tariffin mukaan. Käytännössä se tiesi sitä, ettei tullin korotus merkinnyt mitään Ruotsille, koska sen vuotuinen vienti on suunnilleen juuri tämä määrä. Suositumuuden perusteella saksalaiset myönsivät Tanskalle saman helptuksen. Kun vienti täältä kuitenkin on n. 300.000

elukkaa vuodessa, ei tuo helpotus merkitse paljoakaan. Sentakia on Tanska ajanut sitä periaatetta, että suosituimmuus^{on} käsitettävä prosenteissa koko tähänastiseen vietyyn määrään katsoen. Tähän saksalaiset vaan eivät missään tapauksessa tahdo suostua. Ja olisihan heidän tullikorotuksensa mitätön, jos siihen myönnyttäisiin.

Tulliasian johdosta kutsuttiin ulkopoliittinen valiokunta kokoon konservatiivien pyynnöstä. Täällä voitiin vain hallituksen puolelta ilmoittaa, että neuvotteluja jatkettiin Berlinissä Tanskan ja Saksan hallitusten välillä. Konservatiivit päättivät nyt kääntyä ulkoministerin puoleen ja pyytää häntä koettamaan saada erimielisyys hallitusten kantain välillä ratkaistuksi sovintotuomioistuimessa. Tähän vastasi kuitenkin min. Munch, ettei hän katsonut olevan syytä jättää erimielisyyttä suosituimmuudesta sovintotuomioistuimeen ennenkuin tanskalais-saksalaiset neuvottelut asiassa olivat päättyneet.

Kuten ennen olen ollut tilaisuudessa tiedottamaan päätti maatalousseurojen yleiskokous syyspuolella jo, kun Saksa rupesi uhkaamaan tullikorotuksella, ottaa

esille kysymyksen englantilaisten tavarain suuremmasta käytöstä saksalaisten sijasta. Englantihan on Tanskan suuri ostaja, kun taas tuonti Saksasta tänne on paljon suurempi. Englannissa on nim. kuulunut ääniä, voimakkaitakin, tanskalaisten tuotteiden käyttöä vastaan, koska Tanska ostaa niin vähäisen sieltä. Jotta kärki tältä propagandalta saattaisiin taittumaan, mutta etupäässä Saksan käytöksen herättämän harmin johdosta, koontui t.k. 13 p:nä /joukko Köpenhaminan tuunetuimpia suurkauppiaita neuvottelemaan englantilaisten tavarain tuonnin elvyttämisestä. Päättiin perustaa yhdistys "Dansk Forening af Importører af Britiske Varer." Sen säännöissä sanotaan, että yhdistyksen tarkoituksena on tukea tanskalaisia englantilaisten tavarain tuojia ja yleensä työskennellä siihen suuntaan, että tuonnille Englannista annetaan etusija kaikkeen muuhun tuontiin nähden. Tarkoituksena on asettua yhteyteen Englamin kauppakamarien y.m. samallaisten järjestäjien kanssa. Erikoisen tullija propagandavaliokunta asetettiin, joka sekä valmistaa maata Englannin tuonnille Tanskaan, että tukee Tanskan vientiä Englantiin.

Englannin lähettiläs katsoi hänenkin puolestaan tulevan tarttua asiaan ja asettui yhteyteen uuden yhdistyksen puheenjohtajan tukkukauppias Slagstedin kanssa. Hän oli m.m. ehdottanut otettavaksi käytäntöön iskusanan: "ostakaa tanskalaisia tuotteita" jatkoksi; "ellei, niin englantilaisia". Hän kutsui myös lehdistön edustajia luokseen selittääkseen heille kantaansa. Hän selitti tällöin että hänestä oli ensi sijassa kasvatettava yleisöä ymmärtämään, etteivät englantilaiset tuotteet ole kalliit itse asiassa, vaan kestävyytensä takia halvemmat ajan pitkään hinnassa halvempia tuotteita muista maista.

Mitä vaikutusta tällä toiminnalla on oleva ajan pitkään, on vaikeaa vielä sanoa. Joka tapauksessa se on merkinä siitä, että mieliala Saksaa kohtaan on laajoissa piireissä hyvin ärtynyt. Uuden tullin vaikutuksesta ei toisaalta ole vielä kuulunut mitään, mikä on merkinä siitä, että ensi jännityksen lauettua kehitys käy rauhallista kulkuaan. Kuka tullin korotuksen lopulta joutuu maksamaan, sen osoittaa läheinen tulevaisuus. Jos se otetaan Tanskan kansan kukkarosta

tämä tulee ylläpitämään suuttumusta Saksaa kohtaan ,
muuten asia unohtunee vahitellen enemmän tai vähemmän.

Köpenhamina, helmikuun 27 päivänä 1930.

J. Ahvonen

2/32

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C₃

ASIA:

Ministeri Setälän raportti no 1.

Köpenhamina

25/3 1930

Köpenhamina, 25 p:nä maaliskuuta 1930.

No 361

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 8 / 187 Jac B. 1930		
31/3-30	9	Liit.
RYHMÄ	1-2-3	4-5
5	C ₃	

Herra Ministeri ,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää raporttini No 1 - 1930 Köpenhaminasta, joka sisältää seuraavaa :

1. Puolustuskysymys	sivu 1 ,
2. Kansainliittoviiko	" 3 ,
3. Venäjän uskonvainot ja Tanska	" 8 ,
4. Tanskallakin on kielikysymyksiä	" 11 ,
5. Ulkoministeri Munch, Skandinavia ja Suomi	" 14 ,
6. Suuria työtaisteluja tulossa	" 16 ,
7. Ravintolaveron siirtäminen väkijuomille	" 18 ,
8. Ritarimerkit ja lähetystö	" 21 ,
9. Suomen hallitusmiehet ja lähetystö	" 27 ,
10. Jäähyväisaudienssi kuninkaan luona	" 29 .

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

E. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
8/81/20 D. 10 20		
31/3.30	2	111
FINNA	OSTO	ADIA
-5	03	

Suomen Köpenhaminassa olevan lähettilään

raportti No 1.

I.

Puolustuskysymys.

On käynyt selville, että puolustus-
kysymyksestä on pidetty vakavia neuvotteluja sosiaali-
demokraattien ja Venstren välillä, "Militaroverveielser",
neuvottelijoina Venstren puolelta ent. pääministeri Madsen-
Mygdal, ent. sisäministeri O. Kragh sekä edustaja J. A.
Hansen, joka on Venstren "Ordfører" puolustusasioissa ja
hallituspuolueiden puolelta m.m. pääministeri Stauning ja
ulkoasiainministeri Munch. Neuvottelut olivat kauan aikaa
aivan salaiset, ja kun ne tulivat julkisuuteen, saatet-
tiin ainostaan ilmoittaa, että ne olivat rauenneet.
Neuvottelujen sisällystä on edelleenkin pidetty salaisuus-
tena, erittäinkin on aivan tietymätöntä, kuinka pitkälle
lähentymisessä on päästy. Kaikesta päättäen ei pääasiana
ole saamiemme tietojen mukaan ollut rahakysymys, vaan
se, mikä on neuvottelut ajanut karille, on kysymys ase-

velvollisuuden säilyttämisestä tai poistamisesta.

Asiata on Folketingetin valiokunnassa käsitelty hitaasti, aivan kuin muodon vuoksi, neuvottelujen tulosta odotettaessa. Kun neuvottelut ovat rauenneet, niin asiainkin annetaan nyt raueta. Koska on aikomus päästä eduskunta huhtikuun 1 p:ksi lomalle, niin asia raukeaa näillä valtiopäivillä. On ollut aikomus saada se Folketingetissä esille vielä tällä istuntokaudella ja antaa sen sitten juosta hiekkaan, mutta tällä hetkellä näyttää epävarmalta, ehtikö edes Folketinget sitä käsitellä. Joka tapauksessa on asia katkenneena otettava uutena asiana esille ensi lokakuun 1 päivänä alkavana 1930 - 31 istuntokautena.

Köpenhamina, 20 päivänä maaliskuuta 1930.

E. S. Lohé.

Suomen Köpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1 - 1930.

II.

Kansainliittoviikko.

"Fællesudvalget til Fremme af Freds- og Folkeforbundsarbejdet i Danmark" piti täällä 8 - 12 maaliskuuta "kansainliittoviikon" sen asian muistoksi, että Tanska kymmenen vuotta sitten yhtyi Kansainliittoon.

Viikko aloitettiin yliopistolla lauantaina 8 p. maaliskuuta Yliopiston juhlasalissa. Yliopistonrehtori J. Andersen piti tervehdys- ja pääministeri Stauning avajaispuheen sekä ulkoministeri P. Munch loistavan juhlapuheen. Näiden sisällystä ei minun tarvinne esittää, sopinee vain mainita, että ulkoasiainministerin puhe huokui luotamusta Kansainliittoon ja esitteli sen aikaansaannoksia; huomattava kuitenkin, että tämä sittenkin tapahtui eräänlaisella varovaisuudella ja sordinilla. Tämän jälkeen esiintyi Norjan pää- ja ulkoministeri Mowinckel tuoden tervehdyksen Norjasta, allekirjoittanut tervehtien Suomen puolesta sekä ministeri Ewerlöf Ruotsin puolesta. Lienee

paikallaan, että esitän oman puheeni sisällyksen, koska oli mahdotonta sitä ennakolta alistaa Ulkoasiainministeriön tarkastettavaksi. Se kuului näin :

" Magnifice Rector, Herra Ministrar, högtärade församling ,

Å Finlands vägnar utber jag mig äran att bringa en varm hälsning till Folkförbundsveckan. Om något land har anledning att glädja sig över framgången av de idéer, som betecknats som ledande, ja, som mål för Folkförbundet, så är det Finland. Vi i Finland ha trott på dessa ideer redan långt förrän Folkförbundet stiftades, på denna tro byggde vi hela vår tro på vår nationella och politiska existensmöjlighet. Det kunde synas nästan barnsligt naivt att inför det mäktiga rike, med vilket Finland var förbundet högtidligt förkunna : vi tro att en högre världsordning har satt oss här i norden för att uppfylla en uppgift i nationernas led, vi anse oss icke berättigade att falla till föga inför ett maktspråk, vi vädja till en rätt, som är högre än makten. Och vi fingo medhåll från hela det civiliserade Europa. Ehuru intet folkförbund existerade, förenade sig Europas främste rättslärde och främste representanter för kulturarbetet att i adresser av samma innehåll frambara finska folkets rätt inför Rysslands och

Finlands gemensame, denna gång så mäktige monark.

Vi må icke säga: det ledde ju till ingenting. Detta medhåll från hela Europas civiliserade folk, det upprätthöll vår tro på att vår rätt en gång skall gå segrande över makten. Och denna vår tro kom icke på skam. Om också vi, då det gällde att slutligen vinna vår frihet, voro tvungna att befästa det med vårt blod, var det dock den föregående rättskampen som i själva verket avgjort vårt öde och befäst vår rätt som ett självständigt, såsom ett nordiskt folk.

Det är ju många som icke tro på Folkförbundet. Vi veta ju ännu icke, vad det skall vara i stånd till. Men ett borde vi dock kunna säga: dess existens bevisar att

la vérité est en marche. "

Pääministeri Mowinckel, joka Studenterforeningenin vieraana samana iltana antoi mielenkiintoisen ja varsin avomielisen kuvauksen Norjan sisäpolitiikasta, piti sitten vielä seuraavana päivänä suurenmoisella taidolla esitelmän "Kansainliitosta ja sen tulevaisuudesta". Huomiota herätti Norjan näin suurisuuntainen aktiivinen esiintyminen, sitä enemmän kun Norjan edustajat tähän asti ovat monestikin olleet hyvin arvostelevalle kannalle Kansainliittoon nähden. Ei voi olla näkemättä tässäkin merkkiä

siitä, että Norja on pyrkimässä jäseneksi Kansainliiton neuvostoon.

Muista maista oli näille päiville kutsuttu Genève'n yliopiston professori ja rehtori W. Rappard, joka piti kokonaista kolme esitelmää (aineina "Sveitsi ja Kansainliitto", "Mandaatit", "Kansainliiton merkitys pienille maille"), Brüsselin kansainvälisen kansainliittoyhdistyksen sihteeri Lothian Small sekä Suomen sosiaaliministeriön esittelijäneuvos Niilo Mannio. Myös Kiinan tšekäläinen lähettiläs Tsu Ugye Lo piti esitelmän taistelusta opiumia vastaan Kiinassa. Tanskalaisten esitelmistä mainitsen tässä erittäin entisen Sønderjyllannin ministerin H. P. Hanssenin esitelmän "vähemmistökysemyksestä", jossa hän m.m. asettui Tanskan saksankielisten liikanaisia vaatimuksia vastaan, lausuen, että Tanskassa vähemmistökysemys on ratkaistu paraiten koko maailmassa. Liikanaisiin vaatimuksiin hra H. P. Hanssen lukee myös sen, että saksankieliset saksankielisistä kouluista voisivat päästä yliopistoon (suorittamalla tanskankielisen tutkinnon).

Kansliapäällikkö Mannio piti tiistaina 11 p:nä maaliskuuta esitelmän "kansainvälisestä työorganisatio-

nista ja sen merkityksestä sosiaalilainsäädännölle", joka varsin selvä ja asiallinen esitelmä otettiin vastaan suurella mieltymyksellä. Koska esitelmä on ollut selostettuna "Hufvudstadsbladet"issa (16/III), ei ole tarpeen siitä tarkempaa selontekoa antaa.

Yleensä sanoen on näitä kansainliittopäiviä katsottava erittäin omistuneiksi. Kuulijakunta oli kaikilla esitelmillä lukuista ja esitelmät olivat omiaan laajentamaan yleisön näköpiiriä ja edistämään yhteiskunnallista valistusta.

Köpenhamina, 20 päivänä maaliskuuta 1930.

E. M. Lehtin

Suomen Köpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1 - 1930.

III.

Venäjän uskonvainot ja Tanska.

Saimme 5 p:nä maaliskuuta vastaanot-
taa seuraavan kiertosähkösanoman :

" C 12. Pyydämme lähettämään tekemättä erikois-
kyselyjä selonteon asemamaanne suhtautumisesta
uskonnonvainoon Venäjällä tehdyistä julkilausuu-
mista ja onko hallituksen teholta tehty tai
aioitaan tehdä jokin esitys Venäjälle "

Sain tilaisuuden 11 p:nä maaliskuuta tavata ulko-
asiainministeri Munchia ja keskustelumme johdosta lähetin
näin kuuluvan vastauksen :

" Munch pitää uskonvainotietoja liioiteltuina x
Sanoo kuolevaisuuden Venäjällä vähentyneen Sov-
jetin aikana x Ei virallisia toimenpiteitä x
Muista suunnitelmista myöhemmin "

Saman vastauksen: "hyvin paljon liioittelua" (me-
get stærkt overdrevne") oli jo aikaisemmin antanut tiedus-
televille sanomalehdille sosiaalidemokraattinen kirkkomis-
teri Dahl. Ja Sovjetin tšekäläinen edustaja Kobetsky on
haastattelussa erälle tanskalaiselle lehdelle kieltänyt
kaiken vainon. Venäjällä vallitsee uskonnonvapaus, uskonto-

kunnat saavat käyttää kirkkoja ja pitää jumalanpalveluksia. Pappeja on kyllä surmattu, mutta sen vuoksi, että ovat olleet Sovjetin vihollisia. Lähettiläs suuntasi rai-vokkaan hyökkäyksen Tanskan kirkkoa vastaan, joka oli osoittanut myötätuntoa kärsiviä kristittyjä kohtaan, sanoen sen vain tarkoittavan kiihoitusta sodan ja nälkäsaarron aikaansaamiseksi Sovjetia vastaan.

Joka tapauksessa virallinen Tanska on asialle aivan kylmä, samoin Tanskan sosiaalidemokratia. "Socialdemokraten" kirjoitti 19 p:nä helmikuuta kirjoituksen, jossa se sanoi ettei tahtomut puolustaa niitä häpeätöitä, mitä Venäjällä oli tapahtunut. Ennen kaikkea oli kuitenkin Venäjän sosiaalidemokratia kuulilla ja muilla vainoaseilla saatettu hänettomäksi. Mutta lehti lausui sen arvelun, että koko toiminnassa uskonvainoja vastaan on takana tietoinen halu heikentää -- Englamin työväenhalitusta vain sen vuoksi, että se on uudelleen aloittanut suhteet Sovjettiin!

Suuressa yleisössä ja sanomalehdissä on osanotto kuitenkin ollut vilkas -- etenkin on tietysti "Kristeligt Dagbladet"issa ollut voimakkaita kirjoituksia -- mutta mitä olisi tehtävä, se on vaikeasti ollut sovittavissa.

Piispojen keskuudessa oli herännyt ajatus kääntymisestä arkkipiispa Söderblomin puoleen ehdottamalla jonkinlaista yhteistä skandinavista aksionia. Mutta silloin heräsi tanskalainen itsetunto: onko arkkipiispa Söderblom, kysyi "Kristeligt Dagblad" 21 p:nä helmikuuta, mikään pohjoismaiden primas, joka aina on asetettava johtoon? Parempi on, että kunkin maan kirkko esiintyy erikseen. Lopuksi kaikesta on tullut, että kaikki Tanskan piispat kehoittivat Tanskan seurakuntia viettämään maaliskuun 2 päivää yhteisenä rukouspäivänä Venäjän sarronalaisten kirkkojen puolesta ja 9 p. maaliskuuta toimittamaan kaikissa kirkkoissa rahankeräyksiä lahjain aikaansaamista varten "niille venäläisille kristityille, jotka ovat ajallisessa häädössä." Juuri tämä toimenpide oli aikaansaanut Sovjetin edustajan äskennämainitun voimakkaan mielenpurkauksen.

Köpenhamina, 14 päivänä maaliskuuta 1930.

E. A. Söderblom

Suomen Köpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1 - 1930.

IV.

Tanskallakin on kielikysymyksiä.

Paitsi saksan kielen kysymystä Sønderjyllannissa on Tanskalla toinenkin kielikysymys, Færøsaarten. Maaliskuun 12 päivänä teki Færøn edustaja Landstigiissä hra Patursson opetusministerille seuraavan kysymyksen: "Aikooko opetusministeri noudattaa Færøsaarten 16 päivänä tammikuuta 1912 annetun kouluasetuksen muuttamisesta tekemää esitystä, joka tarkoittaa, että opetuskielenä Færøn kansakouluissa on oleva Færøn kieli."

Hra Patursson oli päivän kunniaksi puettu Færøn kansallispukuun. Hän valitti, että 12 vuoden kuluessa on turhaan koetettu saada kuninkaan allekirjoitusta -- asia on hallinnollista laatua -- opetuskielen muutokseen, ja hra Patursson toivoi opetusministerin myönteistä vaikutusta Lagtingin päätöksen vahvistamiseen.

Opetusministeri Borgbjerg sanoi että asia voisi ratketa helposti, jos Færøn väestö olisi asiasta yksi-

mielinen, mutta asia on ollut kauan riidanalainen Færo-saarilla. Voimassaoleva asetus, joka tarkoittaa, että lasten tulee oppia puhumaan ja ymmärtämään tanskaa ja joka siksi sisältää, että opetuksen etenkin vanhemmille lapsille pitää pääasiallisesti tapahtua tanskaksi, perustuu suurella enemmistöllä tehtyyn Lagtingin päätökseen. V.1918 pieni enemmistö hyväksyi päätöksen, että Færon kieli on oleva opetuskieli, mutta se ei ole tullut vahvistetuksi, syystä että kysymys yhä on katkerana riitaomenana Færo-saarilla. Kysymys on siitä, voiko Færon koululaitos, jos tanska opetuskielenä kokonaan syrjäytetään, antaa færolaiselle koulunuorisolle sellaisen tanskan kielen taidon, että tämä kieli voi olla yhdyssiteenä sivistysmaailmaan. Opetusministeriö on määrännyt, että kaikkien 12 vuotta täytäneiden lasten on suoritettava tutkinto tanskan ja kotiosassa kielessä sekä luvunlaskussa. Nykyään on opetuskielenä Færon kieli 54 koulussa, sekakielinen opetus 26:ssa, yksin tanska 6 koulussa. V. 1928 näytti siltä kuin olisi saatu sopimus aikaan kiistelevien puolueiden kesken, mutta prestigekysymykset olivat kompromissitarkoituksiin verraten ylivoimaiset. Jos færolaiset yh-

tyisivät johonkin määrin yhteiseen ehdotukseen, niin opetusministeri sitä noudattaisi.

Hra Patursson vastasi opetusministerin esityksiin puheella joka meni takaisin aina v:een 800 ja valitti Tanskan "pakkohallitusta". Opetusministeri oli kehoittanut häntä saamaan aikaan rauhaa, mutta se ei ollut hänen asiansa, hän puhui färölaisena Lagtingin jäsenenä sen päätösten vahvistamisen puolesta. Hän valitti ettei färölaisten päätöstä otettu huomioon, vaikka senkin mukaan Færøen lapset vastaisuudessa oppisivat tanskaa.

Keskustelun kuluessa hra Patursson kiivastui esittämiin suoranaisia uhkauksia. "Jos meidän kieleemme tahdotaan syrjäyttää sen vuoksi, että elämme nykyisessä valtionkehyksessä, niin tämä valtionkehys on murrattava kansainoikeudellisella tavalla."

Köpenhamina, 14 päivänä maaliskuuta 1930.

E. N. Sni.

J.K.

"Politiken" lehdessä on hra Patursson tänä päivänä^{24/3} julkaissut kirjoituksen, jossa esimerkkejä luetellen sanoo Færø-saarten oman kielen yleensä saarilla virallisesti olevan ala-arvoisessa asemassa, vaikka väestö sitä yksinomaan puhuu. Hyvällä tahdolla Tanska hänen mielestään voi helposti korjata asian.

tyisivät johonkin määrin yhteiseen ehdotukseen, niin opetusministeri sitä noudattaisi.

Hra Patursson vastasi opetusministerin esityksiin puheella joka meni takaisin aina v:een 800 ja valitti Tanskan "pakkohallitusta". Opetusministeri oli kehoittanut häntä saamaan aikaan rauhaa, mutta se ei ollut hänen asiansa, hän puhui färölaisena Lagtingin jäsenenä sen päätösten vahvistamisen puolesta. Hän valitti ettei färölaisten päätöstä otettu huomioon, vaikka senkin mukaan Færøen lapset vastaisuudessa oppisivat tanskaa.

Keskustelun kuluessa hra Patursson kiivastui esittämiin suoranaisia uhkauksia. "Jos meidän kieleemme tahdotaan syrjäyttää sen vuoksi, että elämme nykyisessä valtionkehyksessä, niin tämä valtionkehys on murrattava kansainoikeudellisella tavalla."

Köpenhamina, 14 päivänä maaliskuuta 1930.

E. N. Sni.

J.K.

"Politiken" lehdessä on hra Patursson tänä päivänä^{24/3} julkaissut kirjoituksen, jossa esimerkkejä luetellen sanoo Færø-saarten oman kielen yleensä saarilla virallisesti olevan ala-arvoisessa asemassa, vaikka väestö sitä yksinomaan puhuu. Hyvällä tahdolla Tanska hänen mielestään voi helposti korjata asian.

Suomen Köpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1 - 1930.

V.

Ulkoasiainministeri Munch,
Skandinavia ja Suomi.

Niinkuin jo ennen on huomautettu, ei ulkoasiainministeri Munch mielellään tahdo lukea Suomea pohjoismaihin. Kaikkialla, missä vain siihen on tilaisuutta, hän tahtoo tehostaa Ruotsin, Norjan ja Tanskan yhteyttä, mutta Suomen hän mieluummin jättää luvusta pois. Niinpä viimeksi 12 p. maaliskuuta, kun "radikaalinen vasemmistoyhdistys" piti tanskalais-ruotsalaisen juhlan. Tilaisuudessa Ruotsin lähettiläs ministeri Ewerlöf piti esitelmän Ruotsin valtiomuodon kehityksestä ja esitti Ruotsinfilmin. Tämän jälkeen ulkoasiainministeri Munch piti puheen, jossa erityisesti tehosti Ruotsin, Norjan ja Tanskan sivistyksellistä ja kielellistä yhteistyötä sekä yhteistahtoa sodan aikana. Genèvessä saattoivat

vieraat huomata enemmän yhtäläisyyttä kuin eroavaisuutta Skandinavian maiden välillä -- moraalinen aseistariisuminen, joka oli käypä sotilaallisen edellä, oli jo Skandinavian kesken tapahtunut.

Tämä on varsin ymmärrettävä; hra Munch pitää ilmeisesti Suomen puolustustahtoa omille suunnitelmilleen epämuikavana.

Köpenhamina, 14 päivänä maaliskuuta 1930

E. A. Scher.

Suomen Köpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1 - 1930.

VI.

Suuria työtaisteluja tulossa.

"Dansk Arbejdsmandsforbund" on antanut työlakkovaroituksia "Dansk Arbejdsgiverforening"ille. Suurin piirtein voi sanoa lakkovaroituksen koskevan miltei kaikkia teollisuuden haaroja ja noin 80.000 työntekijää ja esitettyjen vaatimusten merkitsevän 40.000 kruunun korotusta Arbejdsgiverforeningin jäsenten maksamaan vuotuisen palkkaan.

Tämän päivän "Berlingske Tidende" mainitsee jo suurilla rubriikeilla "Lockout" sanan. Työnantaja-yhdistyksen sihteerin sanojen mukaan ei kuitenkaan Lockout-varoituksesta ole mitään päätetty. Mutta hän piti selvänä, että valtion virallisen välittäjän nyt on ryhdyttävä välitystoimiin. Mihin ne vievät, on mahdoton ennakoita sanoa; jos välitysyrietykset raukeavat,

ei tietenkään lopulta ole muuta kuin työnsulku edessä.
Miten on käyvä, ei hän ruvennut ennustamaan, mutta
piti selvänä, ettei lakko voi alkaa vielä huhtikuun
1 päivänä.

Köpenhamina, 21 päivänä maaliskuuta 1930.

E. A. Lepin

suomen KÖpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1 - 1930.

VII.

Ravintolaveron siirtäminen väkijuomille.

Nykyisen hallituksen ohjelmaan kuului voimassaolevan varsin vastenmielisen ravintolaveron poistaminen. Nyt valtiopäivien viime hetkinä on asiasta hallituksen esitys tullut eduskunnalle. Keinottelun esittämisestä esitys on toteutuva lukien siitä päivästä, jona se esitettiin eduskunnalle (21/3), ja koko asia oli tarkoitettu suoritettavaksi kahden päivän kuluessa, niinkuin tapahtuikin.

Hallituksen lupausta oli yleisesti käsitetty niin, että se sisälsi ravintolaveron poistamisen ilman vastiketta, mutta sen sijaan vero onkin melkoiseksi osaksi vain siirretty ja siirretty väkijuomain valmistuksen, maahantuonnin, myynnin ja anniskelun kannettavaksi. "Se sisältää ravintolaveron poistamisen raittius-

ravintoloista", sanoi edustaja Pürschel Folketingetissä yleisen iloisuuden vallitessa.

Väkijuomiksi luetaan esityksen mukaan myös olut, joka sisältää enemmän kuin 2 1/4% alkoholia, sekä viinit. Tavaravaihtovero on määrätty keskimäärin 1%:ksi valmistusliikkeiden ja tukkukauppioiden tavaravaihdosta vähittäiskauppiaille ja ravintoloihin, keskimäärin 3% vähittäisvaihdosta sekä keskimäärin 6% ravintoloiden tavaravaihdosta. Maksut järjestetään nousevan asteikon mukaan. Oikeiston ehdotuksen mukaan tehtiin eräitä yksinkertaistuttamisia veron kannossa, mutta oluttehtailijain yksinkertaistutusehdotus tuli liian myöhään. Tulo arvioidaan 10,6 miljoonaksi kruunuksi. Väkijuomatuulli koroitetaan 4,3 miljoonalla, joten valtio tulee saamaan n. 10 - 11 miljoonaa kruunua nykyisen 15 miljoonan kruunun sijasta. Asema katsotaan niin hyväksi, että tämä vajeus voidaan sietää. Kenties lain vaikutukset nähdään paraiten, jos mainitaan että whiskyn hinta tulee nousemaan 11,50 kruunusta 14 kruunuun, konjakki 11,75 kruunusta 13,75:een, liköörien hinnat kohoavat 1,25 kruunulla ja paloviinan 8 kruunusta 8,80:een. Oluen hintaa

eivät tehtaat aio kohottaa, mutta se kohonee kuitenkin vähittäiskaupassa ja amiskelussa .

Hallituksen esitys hyväksyttiin molemmissa käärijissä 22/3 hallituspuolueiden s.ö. sosiaalidemokraattien ja radikaalien äänillä vastustuspuolueiden kieltäytyessä vastuusta ja pidettäytyessä äänestyksestä.

Sosiaalidemokraattista hallitusta syytetään lupauksien pettämisestä, koska ravintolaveron poistaminen kuului hallituksen vaalilupauksiin ja ohjelmaan ja koska Stauning ollessaan vastustuspuolueen johtajana oli ehdottanut veron poistamista ilman vastiketta vakuuttaen valtion tulevan ilman sitä toimeen.. "Olkoon tämä viimeinen kerta, kuin haluamme saada jonkun veron poistetuksi", sanoo "Berlingske Tidende". Väkijuomien valmistajat ja myyjät ovat kovin tyytymättömät, erittäin kontrollimääräysten hankaluuteen. Ravintolanpitäjien väitetaan kuitenkin olevan nykyiseen järjestelyyn paremmin tyytyväisiä kuin entiseen.

Köpenhamina, 24 päivänä maaliskuuta 1930.

E. A. Jensen

Suomen Köpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1 - 1930.

VIII.

Ritarimerkit ja lähetystö.

Kun minä nyt kirjoitan viimeistä raporttiani, niin en saata olla koskettelematta erästä asiasta, joka on muodostunut varsin tuskalliseksi; jos huomautuksiani ei pidetä huomioonotettavana, niin ei myöskään ole ketään, jota voitaisiin kurittaa sopimattomasta puheesta.

Tuohtuostakin tapahtuu, ettei lähetystön ehdotuksia näissä asioissa pidetä minkäänarvoisina, vaan armotta hylätään, vielä paljoka useammin tapahtuu, että kunniamerkkejä sataa tänne ilman lähetystön rukousta tai suositusta. Kertoman mukaan on itse ulkoministerin tekemiä ehdotuksia ulkomaalaisiin nähden hylätty, jota vastoin aivan syrjäisten henkilöiden suosituksia, keneltäkään lausuntoa kysymättä, yllätyksenä, ajetaan lävitse.

Esimerkkinä aivan viimeaikuisista tapauksista

mainittakoon, että tänne eräänä päivänä tammikuun lopulla saapui ylijohtaja Malmi taskussaan kunniamerkki insinööri Holger Neergaardille. Lähetystölle ei asiasta ollut minkäänlaista tiedustelua tehty, eikä myöskään sen myöntämisestä mitään tietoa tullut. Tästä syystä emme olleet voineet hankkia tälle esitykselle Tanskan "agrementtia". Sen mukaan kuin minulle on tunnettu, on olemassa kansainvälinen kohteliaisuustapa, ettei toisen maan päämies anna toisen maan kansalaiselle kunniamerkkiä asianomaisen maan oman hallituksen siitä ennakolta tietämättä. Poikkeuksena tästä ovat ainakin täällä ja Unkarissa ai-noastaan ne tapaukset, joissa kunniamerkki annetaan vie-raan maan kansalaisen ollessa matkalla siinä maassa, jonka kunniamerkki hänelle annetaan, mutta silloinkin eni-miten sähkösanomalla tiedustellaan asianomaista lähetystä. Saatuani tietää hra Malmilta, että mainittu /jo oli kunniamerkki/ oli myönnetty, selvitin asian Tanskan ulkoasiainministeriön kanssa, joka suosiollisesti hankki puhelimitse keskustel-tuaan asianomaisen ammattiministeriön kanssa, tavanmukaisen "agrementin" perästäpäin. Mitään muutakaan tietoa ei lä-hetystölle koko asiasta ollut tullut, vielä vähemmin oli lähetystön mieltä tiedusteltu. Ja kuitenkin on asianlaita

se, että sekä Ruotsin että Norjan lähettiläät olivat pyytäneet Suomen lähettilästä vastustamaan ehdotuksia insinöörikokouksen jäsenten dekoroinniseksi tai ainakin ilmoittamaan, että Ruotsin ja Norjan puolelta ei aiotta kunniamerkkejä antaa insinöörikokouksen osanottajille, koska silloin pitäisi herättää kysymys myös polyteknillisen oppilaitoksen merkkihenkilöiden ja samanaikaisen luonnontutkijakokouksen johtomiesten dekoroinnista; insinöörikokous liittyi niinikään polyteknillisen oppilaitoksen riemujuhlaan ja siihen vielä liittyi pohjoismainen luonnontutkijain kokous. Jos dekorointia olisi katsottu suotavaksi, olisi ollut syytä järjestää ^{asia/}niin, etteivät kaikki kunniamerkit olisi keräytyneet yhteen rintaan, vaan olisi voitu jakaa eri maiden kunniamerkit eri henkilöille. Luulen tämän osoittavan, että voisi olla jotakin hyötyäkin lähetystön kuulemisesta. Eihän lähetystön mielipidettä tarvitsisi noudattaa, jos lähettilään mielipiteen hylkäämisellä katsotaan paraiten ylläpidettävän maan arvoa.

Minä mainitsen vielä lisäksi seuraavat esimerkit, joissa aivan vastikään on ritarimerkkejä annettu lähetystöltä ja takäläiseltä ulkoministeriöltä mitään

kysymättä :

II luokan komentajamerkki jaostopäällikkö M.V.K. Wulffille, josta ei lähetystöllä eikä Tanskan ulkoasiainministeriöllä aikaisemmin ollut tilaisuutta mitään lausua;

Huhtikuussa 1929 kunniamerkki palovakuutusyhäistyksen johtokunnan jäsenelle johtaja Aage Ferdinandsenille (mahdollisesti annettu Suomessa?); samoin

toukokuussa 1929 kunniamerkki pääsihteeri Elias Lundingille (mahdollisesti annettu Suomessa?).

Sitä vastoin on lähetystön tekemiä ehdotuksia, semmoisia, joihin lähetystö on pannut erityistä arvoa, useita kertoja hylätty. Joku tällainen asia on perästäpäin korjattu; viimeksi on kuitenkin taas departementtipäällikkö Lassenin ja "Fuldmægtig" Jonquèresin kunniamerkit hylätty, vaikka niiden puolesta ymmärtääkseni on lähetystön puolelta tuotu esiin täysin päteviä objektiivisia syitä.

Kenties tällainen asiainmeno, ehkä voisi sanoa turmelus, seuraa itse ritarimerkkijärjestelmää, joka niin paljon rakentaa ihmisten turhamaisuudelle. Toisaalta kuitenkin voi ihmisten turhamaisuuttakin samoin kuin itsekkäi-

syyttäkin käyttää hyvään, ja jos kerran merkkejä annetaan, niin niitä pitäisi antaa jonkun suunnitelman, eikä tilapäisten mielijohteiden perustuksella.

Mitä tulee lähetystöjen ehdotuksiin, niin niitä tietenkin voi supistaa, milloin supistaminen tapahtuu johdonmukaisten periaatteiden mukaan. Minusta olisi varminpana takeena asianmukaisesta menettelystä, jos virassaolevalla ulkoasiainministerillä, joka lähinnä vastaa siitä, miten maa suhtautuu ulkomaihin, olisi kaikissa näissä asioissa erittäin painava sana, tietenkin huomioonottaen sen lopullisen ratkaisuvallan, joka on Tasavallan Presidentillä. Ulkomaalaisten kunniamerkkien anto on jo eräänlaista ulkopolitiikkaa, josta ulkoasiainministeri on vastuunelainen. Minusta olisi oikea menettely, että ulkoasiainministeri esittelisi nämä asiat Tasavallan Presidentille virkavastuulla. mielellään kyllä ritarikunnan kapitulin esimiehen saapuvilla ollessa, jos niin tahdotaan. Ritarikunnan kapituli täällä Tanskassa ainakin on toisaalta vain dekoratsioni -- siihen kuuluvat kuningas ja kuninkaalliset prinssit ja yksi hovin ulkopuolella oleva elefanttiritari -- toisaalta kansliansa puolesta rekisteröintilaitos. Mutta minä myönnän mielelläni, että

yhtenäisestä asiain johdosta kapitulin puolelta kotimaan
asioissa saattaa olla etuja; niitä harkitsemaan ritari-
kunnan kapituli saattaa olla pätevä. Mutta ulkomaalais-
ten olojen arviointi olisi annettava sille, joka vastaa
maan suhteista ulkomaihin. Muuten ristiriidoista ei kos-
kaan tule loppua.

Dixi et salvavi animam meam.

Köpenhamina, 22 päivänä maaliskuuta 1930.

E. S. Linn

Suomen Kööpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1 - 1930.

IX.

Suomen hallitusmiehet ja lähetystö.

Rohkenen edellisen yhteydessä tehdä vielä yhden pienen huomautuksen. Tunnustuksella on mainittava, että virkamiehet, jotka ovat virkamatkoilla, ovat poikeneet Kööpenhaminassa, yleensä ovat käyneet lähetystössä, samoin myös ne harvat hallituksen jäsenet, jotka ovat täällä käyneet. Mutta on kuitenkin poikkeus: noin vuosin sitten eräs virassaoleva hallituksen jäsen kävi Kööpenhaminassa edes puhelimitse asettautumatta yhteyteen lähetystön kanssa. Lähetystölle soitettiin tuontuostakin, mutta oli noloa ilmoittaa, että käynti meille oli tuntematon, kunnes saimme puhelinta käyttämällä tietää asianomaisen ministerin osoitteen. Asianomainen voi tietysti sanoa, että hän oli yksityisellä matkalla, mutta tämän muistutuksen kumoaa se, että asianomainen ministeri antoi Kööpenhaminan sanomaleh-

dille laajat haastattelut. Ja vaikka toimessa oleva ministeri matkustaa yksityishenkilönäkin, olisi kuitenkin jonkinlainen yhteenasettuminen lähetystön kanssa enemmän kuin suotava. Asia tekee sen vaikutuksen, kuin Suomen hallitusmiehet eivät aina muistaisi, että Suomi on itsenäinen valtakunta ja että sillä myös on ulkomainen edustus.

Köpenhamina, 22 päivänä maaliskuuta 1930.

E. K. Järvi.

Suomen Köpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 1-1930.

X.

Jäähyväisaudienssini kuninkaan luona.

Olin ilmoittanut Tanskan ulkoministeriölle saaneeni eron toimestani t.k. lopusta lukien sekä jo vastaanottaneeni rapellikirjeeni kuninkaalle annettavaksi, minkä johdosta pyysin ulkoministerin hankki-
maan minulle audienssin rapellikirjeeni antamista varten. Tähän saapui vastaus, että kuningas tahtoi ottaa minut vastaan "jäähyväisaudienssiin" tänään, t.k. 22 päivänä kl. 12 päivällä Amalienborgissa.

Minut johdettiin kuninkaan privaattikabinettiin, jossa kuningas heti aloitti puheen:

"Minä olen kovasti pahoillani, että Te lähdette täältä." Minä sanoin itsekin ikävällä lähteväni Tanskasta; nyt oli minulla joka tapauksessa tehtävänäni antaa H.M:lle se Tasavallan Presidentin kirje, jonka mukaan minun toimeni H.M:nsa luona oli lakkaava,

ja pyysin saada kiittää kaikesta siitä suosiosta, joka minun maalleni ja minulle henkilökohtaisesti oli tullut osaksi tänä aikana.

Kuningas pyysi minun istumaan ja tiedusteli, enkö minä kuitenkin aikonut jäädä Unkariin. Selitin, miten asia oli, ja että oli ollut jonkun verran keskustelua siitä, että minä Suomesta käsin olisin edelleen hoitanut Unkarin lähettilään tointa, mutta että tämä ehdotus oli rauennut osaksi eräistä muodollisista syistä, mutta lopullisesti sen vuoksi, että tahdoin kokonaan irtautua lähettilästoimesta, joka kuitenkin sitoo ihmisen päivänpolitiikkaan ja myös kaikkiin vaihteleviin hallituksiin.

Sen kuningas sanoi erinomaisesti ymmärtävänsä. Kääntäen keskustelun Tasavallan presidenttiin kuningas kysyi hänen vointiansa, muisteli presidentin tyttären avioliittoa ja tiedusteli nuoren parin vointia, sekä tiedusteli edessä olevaa presidentinvaalia kysyen, oliko sen tuloksesta mitään tietoa ja ajateltiinko luultavaksi, että nykyinen presidentti valittaisiin uudelleen. Hän lisäsi itse, että oli kuullut presidentin sanovan, että

hän kaikista mieluummin vetäytyi yksityiselämään painuen joksikin aikaa etelään hoitamaan terveyttään. Kuningas lisäsi, että se mahtoi olla rasittava toimi, kun ei edes ole tilaisuudessa ottaa itselleen lomaa, niinkuin heikkalaisilla.

Vastasin etten tiennyt ollenkaan, oliko jo varmoja suunnitelmia olemassa ja etten myöskään tuntenut presidentin omia aikeita, mutta lausuin, etten ihmettelisi, jos toimi tuntuisi rasittavalta erittäin maassa, joka yhä on tavallaan rakenteilla. Lausuin samalla iloni siitä, että ollessani H.M:nsa luona akkreditoituna H.M:n matka Suomeen oli voinut toteutua.

Kuninkaan kasvot oikein loistivat ilosta, kun hän muistissa palasi tähän aikaan sanoen :

" Sitä käyntiä en minä milloinkaan unohda ja minä saatan sanoa Teille, ettei minua milloinkaan ole niin juhlittu ("hyled") kuin Suomessa."

Minä valitin ettei H.M:nsa ollut voinut ulottaa matkaansa Karjalaan ja mainitsin miten suurenmoisesti kuningas Gustafia oli siellä otettu vastaan. Sanoin että meillä Suomessa on kaksi erilaista kansanheimoa tai

tavallaan rotua - -

Kuningas tässä, hiukan väärin ymmärtäen, luuli minun tarkoittavan suomen- ja ruotsinkielisiä aineksia, sekä keskeytti ja sanoi tästä tietävänsä ja ihmettelevänsä, miksi Suomessa oli kieliriitaa, olihan Suomella vain etua siitä, että siellä ymmärrettiin myös skandinavia kieltä, Suomihan oli vain sitä rikkaampi, kun sen kulttuuri sai ilmauksensa kahdellakin kielellä.

En voinut tietysti yrittää ryhtyä antamaan mitään selontekoa tästä asiasta niinä minuutteina, mitkä audienssi saattoi kestää, lausuin ainoastaan, että vaikka kieliriita oli kerran ollut välttämätön Suomen kansan suuren enemmistön johtamiseksi kulttuuriin, sanoin olevani aivan täydesti samaa mieltä, että kieliriita nykyään oli tarpeeton asia ja että yhdysside Skandinaviaan oli meille kallisarvoinen asia. Mutta huomautin, että nuores- sa ja itsenäisyytensä vasta saavuttaneessa kansassa kuohui paljon voimia, joiden täytyy saada aikansa kuohua; viittasin samalla Norjan esimerkkiin.

- "Niin", sanoi kuningas, "sehän on todellakin valaiseva esimerkki. Norjalaiset pyrkivät hajoittamaan sen, mikä on ollut Skandinavian yhteyden merkinä ja sillä

tavoin pienentämään sivistyspiiriänsä."

Minä palasin siihen, mistä olin lähtenyt sanoen, että todellisuudessa rotu- ja kulttuurierotus suomen- ja ruotsinkielisten välillä on vähäinen, mutta että olin tarkoittanut, että Suomen kansassa on kaksi heimoa, toinen sulkeutuneempi, hämäläinen, toinen vilkkaampi ja välittömämpi, karjalainen. Mainitsin presidentinkin olevan karjalaisen ja lausuin, että olisin suonut kuninkaan, samoin kuin Ruotsin kuninkaan saavan nähdä karjalaistakin väestöä.

Kuningas palasi uudelleen muistelmiinsa Suomesta, mainitsi paraadin, suojeluskuntia ja Lottia sekä ylisteli Suomen puolustustahtoa. "Me Tanskassa emme riittävästi ymmärrä tätä asiaa. Mutta puolustuksen hävittäjille voi käydä niinkuin Munchille, joka Lontoossa sai kylmää vettä niskaansa."

Keskustelu liikkui sitten vilkkaasti eri aloilla. Tuli puhe Lyngsiestä, johon kuningas aina mielellään palaa; kuningas väitti Stauningin pyytäneen häntä hallitukseen, mutta hän oli kiittänyt kunniasta sanoen tehtävänsä olevan olla vain "Arbejdsmand" -- "mokokakin Arbejdsmand", lisäsi kuningas, "jolla on hieno huvila ja 80.000 kruu-

nun vuotuiset tulot."

Minä sanoin luulleeeni, ettei Stauning hra Lyngsietä haluaisi hallitukseensa, koska hän saattoi olla hiukan epämukava.

"Niin, en minä tiedä," sanoi kuningas hyvin luonnollisesti ja vaatimattomasti, "mutta niin minä olen kuullut."

Kuningas tiedusteli, milloin aicin matkustaa ja tapaisinko presidenttiä, jolle hän pyysi viemään terveiset. Ja kun minä -- ulkoasiainministeriöstä saamani neuvon mukaan -- kysyin olisiko minulla oleva tilaisuutta joko nyt tai myöhemmin sanoa jäähyväiset H.M. kuningatterelle, sanoi kuningas :

"Odottakaa hetkinen, minä katson, onko hän kotona." Minä pahoittelin vaivannäköä, mutta kuningas oli jo lähtemässä liikkeelle ja minuutin kuluttua hän palasi takaisin, kotipukuun pukeutunut kuningatar mukanaan. Minä esitin kiitokseni ja jäähyväiseni ja kuningatarkin pyysi tervehtimään presidenttiä.

"Kuulkaa nyt, sanoi kuningas erotessamme, "ettekö Te kuitenkin myönnä, että Teillä on ollut omaa työtän-

nekin varten hyötystä lähettilästoimestanne, minä tarkoitan siitä ihmistuntemuksesta, jota tämä toimi on omiaan lisäämään."

"Se ajatus on, Teidän Majesteettinne, minullakin ainainen lohdutukseni. Ja jos ihmisikä olisi pitempi, esim. 200 vuotta, niin voisi tässä toimesta olla kauemminkin ja koota suuriarvoisia kokemuksia. Mutta nyt minun on käytettävä aikaani hyvin, jos tahdon vielä jotain ehtiä."

"Minä ymmärrän Teidät täysin," sanoi kuningas. "Toivotan Teille hyvää matkaa, tervehtikää Suomea ja muistakaa viedä meidän terveisemme presidentille."

Audienssi, joka oli kestänyt noin 20 minuuttia, oli lopussa.

Köpenhamina, 22 päivänä maaliskuuta 1930.

E. M. Lehto

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

V.a. Asiainhoitaja Syyskösen rap. no 3.

Köpenhamina

29/4 1980.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINSKA BESKICKNINGEN

Köpenhaminassa huhtikuun 29 p. 1930.

No 552.

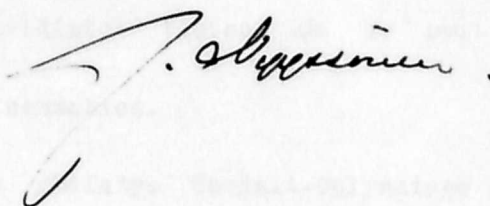
ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 9/82 he. D. 10 30		
7/5.30	72	LEN.
F/HEIA	OSASTO	ACIA
5	es.	

Herra Ministeri ,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää raporttini No 3 - 1930, joka sisältää seuraavaa :

- 1) S.O.S.-liike Tanskassa siv. 1,
- 2) Valtiopäivät " 8.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri ,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. P r o c o p é,

Helsinki.

No 9182 ac! 30		
7/5-30	No	LII.
RYHMÄ	OSASTO	ACIA
5	C3.	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan
raportti No 3 - 1930.

I.

S.O.S.-liike Tanskassa.

Viime kuun 23 päivänä pidettiin Köpenhaminan suurimmassa konserttisalissa kokous, johon otti osaa 5-600 henkeä, kaikki henkilökohtaisesti kutsuttuina. Sanomalehtimiehiä ja muita ulkopuolella olevia ei päästetty sisään eikä lehtiin annettu selostusta kokouksen menosta. Toista viikkoa myöhemmin oli asia kuitenkin tullut lehdistön tietoon ja ne ovat asiasta tehneet vissin sensation.

Kysymyksessä on yhdistys Socialt-Oplysnings-Samfund, joka perustettiin jo viime tammikuussa kaikessa hiljaisuudessa. Seuraavat kokoukset pidettiin Gisselfeldin kartanossa Etelä-Själlannissa, Tjelen kartanossa Pohjois-Jyllannissa ja Odensen kaupungissa Fyen'illa. Kun viimeinen kokouspaikka nyt oli Köpenhamina, voi sanoa että yhdistys on kokoontunut joka maan ääressä.

Yhdistyksen väliaikaiseen johtokuntaan kuuluvat kreivi Brockenhuus-Schack, entinen kunink. teatterin johtaja, kartanonomistaja Scavenius, hovikultaseppä Michelsen, insinööri Holbøll ja tehtailija Weimann. Näiden herrojen arvonimistä käy esille suunnilleen mistä yhteiskuntaluokasta yhdistyksen perustajat ovat ja minkä luokan etuja se etupäässä aikoo ajaa. Yhdistyksellä on erikoinen propagandapäällikkö, toimittaja Raft, joka tähän asti on kuulunut konservatiivien päämännenkannattajan "Nationaltidenden" toimitukseen.

Julkaisemassaan kirjasessa yhdistys sanoo tarkoituksenaan olevan aikaansaada voimakasta tiedoitus- ja propagandatyötä porvarillisten peruskatsantokannan hyväksi. Se ei tähtää edustajiston saavuttamiseen valtiopäivillä, se on riippumaton puolueista eikä aja yksipuolisia luokkaetuja. Sosialidemokraattien vaalivoitto oli alkuna taisteluun nykyisen yhteiskuntajärjestyksen puolesta; nykyisen hallituksen ehdotukset trusti- ja maalaeksi ovat tästä selvimpänä todistuksena. Edellisen lain mukaan joutuisivat kaupunkielinkeinot valtion tarkastuksen alaisiksi ja jälkimäinen antaisi valtiolle

oikeuden lunastaa yksityismaata aivan riittämättömästä korvauksesta. Näitä ehdotuksia on S.O.S. ankarasti vastustava.

Suuri osa porvaristoa on viime aikoina vieraantunut puolueista. Fascismin sijasta on Pohjoismaihin ilmestynyt parlamenttiväsymystä. Pettyneinä puolueitten johdon ja eduskunnan toiminnan suhteen ovat suuret joukot valitsijoita vetäytyneet syrjään. Nämä piirit juuri ovat nyt innostuksella yhtyneet taisteluun S.O.S:n riveissä sosialismia vastaan. Yli 100.000 kruunua on saatu kootuksi tähän tarkoitukseen ja rahat käytetään propagandaan edellämainittujen äänioikeutettujen keskuudessa, joiden luku nousee satoihin tuhansiin. Ja S.O.S. aikoo tehdä propagandaa uudenaikaisemmilla tavoilla kuin porvarilliset puolueet tähän asti. Nyt eivät sen mieles- tä riitä enää pienet vaalikokoukset, vaan, kuten sosia- listitkin tekevät, on tartuttava voimakkaisiin keinoihin, suuriin plakaatteihin, valoreklaameihin, filmeihin, radioon, sanomalehtiagitatioon lyhyillä ponsilauseilla ja iskusa- noilla sekä pieniin julkaisuihin. Tämä maksaa. Mutta koska työläispuolue voi panna vuosittain yli miljoonan kruunua propagandaansa, niin arvellaan S.O.S:n voivan

saada kokoon 2 - 300.000 kruunua tähän tarkoitukseen. Ruotsalainen yhdistys "Nationella Ungdomsförbundet", joka monessa suhteessa on ollut tanskalaisen yhdistyksen esikuvana, käyttää vuosittain 6 - 700.000 kruunua. Keskimääräinen jäsenmaksu S.O.S:ssä on perustettaessa määrätty 100 kruunuksi, mutta paljon suurempiakin määriä on vapaaehtoisesti maksettu. Tulevaisuudessa vuosimaksu on kuitenkin aleneva.

Paitsi edellämainittua päämäärää on S.O.S:lla tarkoituksena vastustaa aseistariisumista, koska se on edesvastuutonta, maalle alentavaa ja kevytmielistä. Vastoin ulkomaalaisia varoituksia ja neuvoja aikovat hallituspuolueet ryhtyä sellaiseen, joka juuri voi aikaan tuoda sodan rajojen sisäpuolelle. Mutta vielä yhdistys tulee ajamaan kohtuullista veropolitiikkaa, säästäväisyyttä yleisten varojen hoidossa, sosiaalista ymmärtämystä ja työn vapautta. Myöskin virkamiesten asemaa se on koettava pitää mahdollisimman hyvänä.

Tällainen on sen oman kuvauksen mukaan tämä uusi yhdistys. Ihmeellisen pian se onkin kasvanut saaden odottamattoman suurta kannatusta. On vaikea mennä

ennustamaan sen tulevaisuudesta. Varmaa vain on, että Tanskassa löytyy paljon parlamenttiväsymystä oikeuston keskuudessa ja että sielläpäin myöskin ollaan tyytymättömiä omien puolueitten toimintaan.

Hallituspuolueen lehdet ovat tietysti ylen tyytymättömiä uuden yhdistyksen perustamisen johdosta. "Politiken" puhuu Ku-Klux-Klanista ja syyttää Madsen - Mygdalia ja Christmas Mølleriä uuden juonen toimeenpanijoiksi. Näin he muka saavat vaaliagitatsionsa ilmaiseksi taistelussaan hallitusta vastaan. "Socialdemokraten" kirjoittaa samaan suuntaan. Oikeistolehdet ovat tyytyneet asian selostamiseen kommentaareitta.

Jos uusi yhdistys vastaa kipeää tarvetta maassa, on se oleva elinvoimainen ja kaikesta huolimatta tuleva tekijäksi yhteiskunnassa, joka nykyaikoina on yhä enemmän muuttumisprosessin alainen. Jos taas alote on keinotekoiselle pohjalle rakennettu, se on pian itsestään vaipuva mitättömyyteen ja häviävä. Lähimmät vuodet ovat antavat vastauksen tähän kysymykseen.

Köpenhaminassa, 9 päivänä huhtikuuta 1930.

J. A. Sjöström

ULKOASIAINMINISTERIÖ			6.
No 9/82 P. D. 10 30			
7/5-30	No	LKL	
KYLLÄ	UASTO	ACIA	
S	E3.		

P.S. Nyttemmin on lehdistössä esiintynyt S.O.S liikkeestä kaksi lausuntoa, jotka ansaitsevat huomiota. "Berlingske Tidendessä" kirjoittaa konservatiivien ent. johtaja Pürschel, että koska tällä liikkeellä on negatiivinen ohjelma, se ei ole saavuttava tarkoitustaan. Hän ei usko että porvaristoa voidaan herättää täten siinä määrässä, että puolueet vahvistuvat. Puolueitten ulkopuolelle jääminen taas aikaansaa, ettei tässä maassa voi saada mitään vaikutusvaltaa. S.O.S. ei voi vuoron pitäen tukea Venstreä ja konservatiiveja; sen on valittava jompikumpi näistä. Venstre ei voi ajan pitkään palvella konservatiivien etuja. Osa siitä vain vastenmielisesti suostui omaisuusveron helpottamiseen, osa kannattaa suurempia sosialisia menoja, suuri osa kannattaa sotilasasiassa menojen tuntuvaa vähentämistä ja nämä suunnat ovat nähtävästi voitavat puolueessa. Tällöin yhteistoiminta on oleva mahdoton puolueitten välillä. Porvarillisen yhteistoiminta on riippuva yksinomaan konservatismiin menestyk-

ULKOASIAINMINISTERIÖ			6.
No 9/82 Rec. D. 1930			
7/5-30	40	LRL	
RYHÄ	LUKIO	ACIA	
	S	E3.	

P.S. Nyttemmin on lehdistössä esiintynyt S.O.S liikkeestä kaksi lausuntoa, jotka ansaitsevat huomiota. "Berlingske Tidendessä" kirjoittaa konservatiivien ent. johtaja Fürschel, että koska tällä liikkeellä on negatiivinen ohjelma, se ei ole saavuttava tarkoitustaan. Hän ei usko että porvaristoa voidaan herättää täten siinä määrässä, että puolueet vahvistuvat. Puolueitten ulkopuolelle jääminen taas aikaansaa, ettei tässä maassa voi saada mitään vaikutusvaltaa. S.O.S. ei voi vuoron pitäen tukea Venstreä ja konservatiiveja; sen on valittava jompikumpi näistä. Venstre ei voi ajan pitkään palvella konservatiivien etuja. Osa siitä vain ystävällisesti suostui omaisuusveron helpottamiseen, osa kannattaa suurempia sosialisia menoja, suuri osa kannattaa sotilasasiassa menojen tuntuvaa vähentämistä ja nämät suunnat ovat nähtävästi voitavat puolueessa. Tällöin yhteistoiminta on oleva mahdoton puolueitten välillä. Porvarillisen yhteistoiminta on riippuva yksinomaan konservatismen menestyk-

sestä, sanoo hra Fürschel lopuksi, ja konservatiivisen puolueen menestys siitä pysyykö se uskollisena periaatteilleen.

Pari päivää myöhemmin sisälsi "Morgenbladet" (venstre) pääkirjoituksen S.O.S:stä. Se sanoi että kootut rahat ja niillä toimeenpantava propaganda tietenkin on erinomainen asia, mutta että kaikella poliittisella toiminnalla tulee olla myöskin aate, jota se ajaa. Sitä ei ole S.O.S:llä. Sillä vain sosialisteja vastaan taistelemisella ei tulla pitkälle nykyisin, kun ei näkyvää uhkaavaa vaaraa ole, kuten esim. v.1920, eikä ole pelkoa sellaisen uudistumisesta. Sosialismia on vastustettava positiivisella politiikalla, joka, jos sillä on oikea sävy, itsestään kokoo valitsijat puolelleen.

On kuin konservatiivit mielellään ottaisivat S.O.S:n kokonaan käytettäväkseen ja kuin Venstre pelkäisi antaa julkisesti hyväksymistään liikkeelle, joka kompromettoi sitä liberaalisena puolueena nyt, kun sotilasmiljoonat ovat tärkeänä kysymyksenä ja keskustelut näistä käynnissä sosialistien kanssa.

ULKO		8.
No 9/82 (ae) W. W. 20		
7/5.20	70	LEHT.
FINNIA	CLASSO	ACIA
5	E3.	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a.asiainhoitajan
raportti No 3 - 1930.

II.

Valtiopäivät.

Valtiopäiväin istuntokausi 1929 - 30

on nyt lopussa. On siis kiintoisaa luoda katsaus sen toimintaan tänä aikana sekä sen työn tuloksiin.

Heti aluksi on yleislausuntona sanottava, että valtiopäiväin työ on sujunut suhteellisen rauhallisesti, ilman jännittäviä välikysymyksiä, kuten useasti Madsen-Mygdalin hallituksen aikana. Mutta tällä kertaa hallituksella olikin varma enemmistö takanaan, joten mahdolliset vaarat voitiin karttaa jo hallituspuolueitten sisäisissä neuvotteluissa. Tosin hallitus joutui jonkun verran ontumaan sosialismin ja radikalismien eripitkillä jaloilla, mutta ulkonaiset esteet ja komellukset välttyivät onnellisesti.

Voi myöskin sanoa, että on tehty hyvää työ-

tä. Sen myöntävät vastustuspuolueetkin. Monta tärkeää lakia on saatu valmiiksi. Tässä pistää kuitenkin silmään, että nämät lait ovat yksinomaan n.s. asiallisia, osaksi edellisten hallitusten aikana jo alkeille pantuja. Hallituksen lupaamat suuret uudistukset ovat kaikki järjestään, jääneet lepäämään.

Näistä on ensi sijalla mainittava puolustuslaki, joka, kuten v.a. asiainhoitajan raportista No 2 ja min. Setälän raportista No 1 näkyy, haudattiin hallituksen hiljaisella suostumuksella valiokuntaan tulematta edes toiseen käsittelyyn, puhumattakaan maakäräjien käsiteltäväksi.

Toinen tärkeä lakiehdotus, joka sai jäädä odottamaan aikaansa, oli n.s. trustilaki (lähetetty Ulkoasiainministeriölle Lähetystön kirjelmän No 540 yhteydessä.). Sen tarkoituksena on antaa valtiolle oikeuden tarkastaa erinäisten liikkeiden toimintaa. 16-miehinen tarkastuslautakunta, jonka johdossa nähtävästi tulisi olemaan ammattiyhdistysten jäseniä, saisi tarkastaa ei ainoastaan trustimaisten liikkeiden, vaan itse asiassa kaikkien liikeyritysten kirjoja, kauppa-

ja hintasopimuksia y.m. Ehdotus herätti aivan erikoisen suurta vastustusta porvariston keskuudessa. Kööpenhaminassa pidettiin koko Tanskan teollisuuden edustajain vastalausekokous sen johdosta ja kautta maan tehtiin pienemmissä elinkeinojen edustajien kokouksissa ponsia lakiehdotusta vastaan.

Maalait jäivät myöskin valiokuntaan toistaiseksi. Ne herättivät maanomistajien piireissä samaa huolestumista kuin trustilaki niissä piireissä, joita se koski. Ehdotuksen mukaan voitaisiin kaikista 50.000 kruunun arvoisista yli 50 ha pelto- ja niittyä käsittelevistä, muutamissa tapauksissa 40.000 kr. arvoisistakin, ottaa pakkoluovutuksella 10% niiden maasta valtion palstoitustarkoituksiin. Prosentti kohoisi tilain suuruuden mukaan 25% asti, joka koskisi yli 100 ha:n tiloja. Nämä taas voitaisiin pienentää 100 ha:n suuruuteen asti, jos katsottaisiin syytä olevan. Pakkoluovutettua maata ei kuitenkaan myytäisi pientilallisille, vaan vuokrattaisiin vuotuista korkoa vastaan, joka määrättäisiin $4\frac{1}{2}$ %:ksi maan arvosta. Etenkin tätä puolta sekä Venstre että konservatiivit vastustavat ;

he väittävät että se on alkuna maan sosialisoinnille ja yksityisomaisuuden hävittämiseksi. Puolueitten kamat eroavat toisistaan siinä kohden, että Venstre haluaa, että kukin itse saa päättää, haluaako hän palstansa vuokrameena tai omanaan, konservatiivit taas ovat jyrkästi yksityisomistusaatteen kannalla. Molemmat vaativat kuitenkin ettei pakkolunastusta saada toimeenpanna, vaan että maa on hankittava vapaassa kaupassa. Kun hallitus ei ehtinyt saada maalakiaan hyväksytyksi niin se viime tingassa toimeenpani vanhan Husmandslovin pidennyksen, joten palstoitusta voidaan joka tapauksessa jatkaa.

Huonoimmin kävi radikaalisen sisäministerin Dahlgaardin ehdotuksen kunnallisesta maanarvonverotuksesta (Lähetystön kirjelmä No 540), joka avasi mahdollisuuden maakoron saattamiseksi kuntain kassaan. Siitä sosialistitkin luopuivat, joten tämä laki kai jää toteuttamatta ainakin nykyisessä muodossaan.

Min. Steincken sosialireformi (Läh. kirj. No 540) on myös jäänyt leppämään. Hän esitti osan siitä nim. ehdotukset työnhankinta- ja työttömyysvakuutukseksi ja kansanvakuutukseksi, mutta nämät jäivät valiokuntiin le-

päämäärän. Koko ohjelmaa ei olisi ehdittykään toteuttaa yhtenä istuntokautena, joten sen lykkäytyminen oli luonnollinen. Ihmeellistä kyllä ei samalla esitetty, mistä varat aijotaan ottaa tähän suureen yritykseen. Nähtävästi hallitus ei uskaltanut nykyisin puhua uusista veroista. Verotaakka on jo kyllin raskas Tanskan kansan niskoilla.

Edellä esitetyt kysymykset jäävät odottamaan ratkaisuaan ensi talvella tai myöhemmin. Niitä tullaan kesän kuluessa pohtimaan valitsijakokouksissa kautta maan, kun puolueet valmistautuvat tuleviin ratkaiseviin otteluihin, joiden tulokset vielä ovat kerrassaan epävarmat.

Istuntokauden lopullisista tuloksista on ensi sijalla mainittava uusi rikoslaki (Lsh. kirj. No 467), jota on tervehdytty yleisellä tyydytyksellä kaikkien puolueitten taholta. Konservatiivien entinen johtaja Pürschel oli lain valmistuslautakunnan puheenjohtajana ja sai yksimielistä kiitosta osakseen. Entinen rikoslaki oli vuodelta 1860 ja sangen vanhentunut.

Muista tärkeistä tuloksista mainittakoot osake-

ja pankkilait (Läh. kirj. No 467), laki opettajien kasvatuksesta, Seminarielov (Läh. kirj. No 539). Suurta huomiota herätti ravintolaveron poisto (Läh. kirj. No 423 ja min. Setälän raportti No 1). Tämä kuului hallituksen huomattavimpiin lupauksiin. Herätti vain suurta tyytymättömyyttä, että osa tästä verosta korvattiin korotetulla väkiviinaverolla. Täten vero tuli rasittamaan kokonaan nautittuja juomia sensijaan että ravintoloissa istujat ennen olivat suorittaneet veron.

Mainittava on edelleen laki edustuksesta Balkanin maissa ja Etelä- ja Keski-Ameriikassa (Läh. kirj. No 292), laki kalastuksen edistämisestä ja kalastuslautakunnan perustamisesta (Läh. kirj. No 539) sekä Kuninginkaallisen teatterin uudelleenjärjestäminen. Viimeinen laki herätti myrskyn Kööpenhaminassa, jossa lehdet yleisön vaatimuksesta selostavat ensi-iltoja sekä muita merkkitapauksia näyttämöillä palstoittain ensi sivullaan. Tämä melu on kuitenkin vaimentunut eikä sitä tietysti koskaan tarvinnut vakavalta kannalta ottaakaan. Mainitsemista ansaitsee tämä järjestys etupäässä sentakia, että uusi johtaja suunnittelee yhteistoimintaa kaikkien

pohjoismaiden teatterien välille siten, että aika
ajoin vaihdettaisiin seurueita kansallisiin näyttämöillä.
Näin toivottavasti Suomikin voisi olla mukana ainakin
copperan ellei puhenäyttämön alalla.

Kuten edelläolevasta käy esille voi hallitus
olla sangen tyytyväinen ensi vuoteensa. Tähän mennessä
on kuitenkin vasta suoritettu pieniä etujoukkokahakoita.
Kun ensi syksyllä itse päätaisteluun ryhdytään,
on käyvä esille, voidaanko hallituksen ohjelma saada
toteutetuksi siinä määrässä, kuin se on luvannut.
Hallitus tekee viisaasti, jos se ajoissa rupeaa
kokoamaan voimia taistelua varten, sillä se on varmasti
oleva sangen ankara.

Köpenhamina, 25 päivänä huhtikuuta 1930.

J. Nyquist

5000

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

V. a. Asiamiehittäjä Nyyssösen rap. 4.

Röpuhanina

20/6-30.

Köpenhamina, kesäkuun 30 p:nä 1930

No 828

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 10/82 ae. D. 10 30		
4/6.30	5	LM
KYHMA	UASTO	ASIA
5	03	

Herra Ministeri ,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää
raporttini No 4 - 1930, joka sisältää seuraavaa :

1. Kommunismi Tanskassa siv. 1,
2. Sauerveinin käynti " 7,
3. Lapua-liike " 11.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
10/82 Pa. D. 10 30		
4/8-30	3	LEL
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
	5 C 8,	

Köpenhaminassa olevan Suomen lähetystön
v.a. Asianhoitajan raportti No 4.

Kommunismi Tanskassa.

Samalla hetkellä kun Suomessa kommunismi on tullut päiväjärjestykseen, on oleva mielenkiintoista seurata kommunistisen puolueen asemaa Tanskassa.

Kommunistinen puolue ei ole viime aikoina näyttellyt minkäänlaista huomattavaa osaa Tanskan valtiollisessa elämässä. Kommunistinen puolue muodostettiin Tanskassa v. 1919 sodanjälkeisen psykosin vallitessa ja aikana jolloin bolshevismista Venäjällä vielä odotettiin maailmaamullistavia tuloksia. Ettei bolshevikien kultaakaan ollut siihen aikaan vieras puolueen synnylle, on kaiken epäilyksen ulkopuolella. Silloin radikaalisin osa sosialidemokraattisesta puolueesta erosi tästä muodostaen oman ryhmän "Socialdemokratisk Ungdomsforbund". Jo alusta

pitäen puolue kuitenkin oli heikko ja sen äänimäärä väheni vuosi vuodelta. Niinpä esim. v.1924 se sai 6219 ääntä, v.1926 5678 ja v. 1929 ainoastaan 3656 ääntä. Viimeisissä vaaleissa siis ~~xxxx~~ jokainen sosialidemokraattinen edustaja sai kaksi kertaa enemmän ääniä kuin koko kommunistinen puolue. Näin ollen ei ollut kysymystäkään edustajan saamisesta valtiopäiville. Nykyisin kuuluu puolueeseen kuuluvan noin 4.500 organisoitua jäsentä, joista kuitenkin, mikäli ilmoitetaan, tuskin kukaan maksaa jäsenmaksuja. Mistä rahat puolueen johtoon tulevat jää näin ollen kunkin arvatavaksi.

Nyt on puolue saanut iskun, joka kaiken näköisyyden mukaan on oleva kuolettava. Viime kuun lopussa pidettiin täällä kommunistipuolueen edustajien konferenssi, jossa joukko puolueen edustavimpia jäseniä ilmoitti eroavansa siitä. He laativat pitkän lausunnon, joka julkaistiin "Socialdemokraten"issa. Allekirjoittajina oli paitsi "Ungdomsforbund"in jäseniä myös eri ammattikuntain vastuunalaisissa toimissa olevia henkilöitä, joista mainittavimmat ovat kirjalliset Hellberg ja Christian

sen. Tämä viimemainittu on aikoinaan ollut soviettilähetystön palveluksessa, mutta erosi sieltä ruveten uudelleen kirjaltajaksi.

Julistuksessaan sanovat ~~xxxxxx~~ sen allekirjoittajat seuraavaa :

Kasvavalla tyytymättömyydellä on joukko kommunistipuoluelaisia seurannut puolueen toimintaa viime aikoina. Sen sijaan että se olisi ajanut työväen ammatillista yhteyttä, se on edustanut vanhaa syndikalistista ideologiaa: lakkoja mistä hinnasta hyvänsä ja kenen johdolla tahansa vaikka ulkopuolella ammatillista järjestäkin, ja tämä ei ole hyödyksi työväen tosieduille. Sitäpaitsi puolue ei ole sisäpoliittisesti voinut hyödyttää työväestöä. Sittenkuin muutamat allekirjoittajista v. 1927 erosivat puolueen johdosta, on joukko enemmän tai vähemmän tuntemattomia henkilöjä koettanut saattaa diktaattorisen johtotavan voimaan puolueessa, mikä on vierasta puoluedemokratialle ja itsehallinnalle. Eduksi ei ole myöskään, että puolue koettaa syventää juopaa Venäjän ja Länsi-Europan työläisten välillä, sen sijaan että se niitä yhdistäisi kansainvälisen työväen hyödyksi. Kokoon-

tuneina konferenssiin allekirjoittajat julistavat lopullisesti katkaisevansa kaiken yhteyden kommunistisen puolueen kanssa, jota ei enää voida pitää työväen ammattillisia ja poliittisia etuja ajavana puolueena. Koska ei työ marxilaisella pohjalla koko työväen hyödyksi ole mahdollinen, ovat allekirjoittajat päättäneet yhtyä socialidemokraattiseen puolueeseen, joka on nykyoloissa ainoa puolue, jossa tarjotaan työmahdollisuuksia sosia- lismin hyväksi toimiville.

Socialidemokraattisen puolueen toimikunta on yksimielisesti päättänyt suositella paikallisille järjestöille julistuksen allekirjoittajain ottamista puolueeseen.

"Socialdemokraten" lausuu luonnollisesti suuren ilonsa tapauksen johdosta. Sen mielestä kommunistipuolue on Tanskassa tämän kautta lopullisesti likvidoitu. Tanskan työläiset ovat näyttäneet kommunisteille, ettei täällä ole tilaa kommunistipuolueelle eikä sitä kaivata. Jo puolueen perustaminen 10 vuotta sitten oli lehden mielestä virhe. Sellaista ei tarvittu Tanskan politiikassa ja työläiset pysyivät uskollisina socialidemokraattiselle

puolueelle, joka uskollisesti oli ajanut heidän etujaan.

Epäilemättä melkein kaikkien johtavien ja merkittävien miesten ero kommunistisesta puolueesta merkitsee sosialidemokratialle suurta voittoa ja sillä on täysi syy ylpeillä tästä. Samalla se on oleva helpotus sosialidemokraattiselle puolueelle, sillä vaikka kommunistipuolueella on ollutkin niin vähän sanomista, niin se kuitenkin usein on saattanut häiritä sosialistipuoluetta tavallisella hälinällään. Onko tämä puolue nyt tuleva radikaalisemmaksi, on kysymys, johon on vaikeaa vastata toistaiseksi, mutta tuntuu kuin ei tällaista vaaraa olisi ainakaan nykyhetkellä.

Kuvaavaa on Tanskalla, että samalla kuin kaikissa lähimaissa on huomattavat kommunistipuolueet, niin kommunismi on kokonaan häviämässä sieltä. Kommunismi ei merkitse poliittisesti enää mitään. Tähän onnelliseen kehitykseen ovat suureksi osaksi vaikuttaneet maassa vallitsevat edulliset sosialiset ja taloudelliset olot. Työväen tila on Tanskassa huomattavasti parempi kuin enimmissä maissa. Mahtavat järjestöt pitävät huolta

palkkatason korkealla pysymisestä ja sosialilait tur-
vaavat työläisiä sairauksien, työttömyyden y.m. sattues-
sa. Ero eri yhteiskuntaluokkien välillä ei näin ollen
ole niin syvä kuin muissa maissa, joten maaperää val-
lankumoukselliselle liikkeelle ei ole olemassa. Tässä
suhteessa Tanskaa onkin pidettävä esimerkiksi kelpaava-
na maana, josta on oppimista kaikille joilla on mie-
lenkiintoa sosialisiin kysymyksiin ja niiden ratkaisuun
rauhallista tietä.

Köpenhaminassa 25 päivänä kesäkuuta 1930

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 10/82 Rec. D. 10 30		
4/7.30	"2	LEN
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	CB.	

Köpenhaminassa olevan Suomen Lähetystön
v.a. asiainhoitajan raportti No 4.

II.

Sauerwein'in käynti.

Nyt kun aika lähestyy jolloin eri hallitusten vastaukset Briand'in tiedusteluun Pan - Europa-kysymyksessä on annettava, näyttää siltä kuin aloitteentekijä varmuuden vuoksi puolivirallisella lähettiläällä haluaisi synnyttää, vahvistaa tai ylläpitää myötätuntoa ehdotustaan kohtaan. Niinpä on Köpenhamina saanut vastaanottaa Briandin ystävän ja kannattajan, "Le Matin" in tunnetun toimittajan tri Sauerwein'in. Et- tä hänen käyntinsä ei ollut epävirallinen, sen osoit- taa jo vastaanotto; ulkoministeriöstä oli sekä lehdistö- päällikkö että eräs fuldmægtig vastassa. Hra Sauerwein lausui myöskin heti saapuessaan lehdistölle, että hän oli tullut orientoitumaan Briand'in aloitteen johdosta. Hän oli jo käynyt tapaamassa Rumanian uutta kuningasta

ja puoltamassa hänelle tätä aatetta. Hän oli samoin käynyt Pragissa, jossa hänellä oli ollut pitkä keskustelu Masarykin kanssa. Tšekkoslovakian valtionpää oli ollut hyvin innostunut kysymyksestä.

Hra Sauervein katsoi aseman Euroopassa olevan sangen kriittillisen. Saksassa on arveluttava pulakausi, mikä johtui mafkkina-alueiden vähenemisestä. Tämä johtuu tiheistä ja yhä kohoavista tullirajoista, joita on mahdotonta läväistä. Briandin idea on hänen mielestään avannut aivan uusia näköaloja ja osoittanut mahdollisuuksia päästä vaikeuksista. Sen toteuttaminen on tosin oleva alussa vaikeaa, mutta tällaiset aloitteet kypsyvät aina vähitellen.

Tri Sauervein oli myös puhunut Berlinissä valtakunnan kanslerin tri Brüningin kanssa ja oli tältä saanut vakuutuksen, että Saksa rehellisesti on koettava pyrkiä kysymyksen tyydyttävään ratkaisuun. Samoin oli Zaleski lämpimästi kannattanut Briandin suunnitelmaa. (Tanskan lehdissä ennen olleista uutisista päätäten ei Zaleski kuitenkaan aivan ehdottomasti kannata Pan-Europa aatetta.)

Käynti Kööpenhaminassa ei tri Sauerwein'in ilmoituksen mukaan tarkoittanut yksinomaan Tanskaa, vaan koko Skandinaviaa. Hänen mielestään oli hyvin tärkeää, että täällä yhdyttäisiin Pan-Eurooppaan koska näissä maissa vallitsi poliittisesti ja taloudellisesti täydellinen rauha ja ne olivat yhtämittaan olleet normaalioloissa.

Ulkoministeri piti aamiaiset hra Sauerveinin kunniaksi ja antoi tämän haastatella itseään "Matin"ia varten. Haastattelussa ei tullut kuitenkaan esille muuta kuin mitä Lähetystön Tanskan vastausta Briand'in ehdotukseen koskevassa kirjelmässä No 705 kuluvan kuun 4 päiväältä jo on esitetty paljon täydellisemmin. Tiedustelin ulkoministeriössä kreivi Reventlowilla oliko haastattelu autenttinen ja hän myönsi niin olevan. Myöskin hän myönsi, että hra Sauerveinin matka oli puolivirallinen; Briand oli tahtonut tehdä propagandaa aatteensa puolesta tällä lailla. Haastattelun oli hän henkilökohtaisesti tarkastanut, ennenkuin se annettiin julkaistavaksi.

Joukko muita kutsuja pantiin toimeen tri Sauerveinin kunniaksi. Yksillä niistä oli tri Moltesen kerto-

mansa mukaan ollut tilaisuudessa puhumaan hänen kanssaan myöskin nykyisestä asemasta Suomessa. Hra Sauerwein oli ollut kokonaan Ruotsista päin orientoitu; oli puhunut ruotsalaisuuden vaarasta Lapua-liikkeen johdosta j.n.e. Yhdessä Suomi-ystävän Berendsenin kanssa oli tri Moltesen kuitenkin ollut tilaisuudessa selventämään hra Sauerveinin ajatuksia maastamme. Kysymykseen aikooko hän matkustaa edelleen Suomeen, oli hra Sauerwein vastannut, ettei tällä kertaa ehtinyt. Hänen tuli palata Hollanmin kautta Pariisiin.

Köpenhaminassa, kesäkuun 26 päivänä 1930.

J. Sauerwein.

ULKOASIAMMINISTERIÖ		
No 10/82 Re. D. D. 30		
2/2.30	10	LIIL
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
S	ES	

Suomen Köpenhaminassa olevan lähetystön
v.a. asiainhoitajan raportti No 4.

III.

Lapua-liike.

Täytyy sanoa, että vaikka Suomen tapahtumia on seurattu suurella mielenkiinnolla täällä, niin eivät lehdet ole selostaneet tapahtumia siellä läheskään sellaisella sensaatiohalulla ja yksipuolisuudella kuin Ruotsin lehdet. Kuten lähetystön selostuksista on näkynyt, on liioitteluja ja erehdyksiäkin esiintynyt, etenkin alkuaikoina, mutta nyt näyttää vähitellen todellinen asema Suomessa käyneen selvemäksi lehdille. Vaikeimmin on "Nationaltidende" ollut hillittävässä. Sen ulkomaapoliittinen toimittaja Bladel on hyvin yksipäinen herra, joka ei koskaan halua tunnustaa erehtyneensä. Kun huomautin hänelle eräistä erehdyksistä, niin lehti seuraavana päivänä toi koko joukon Ruotsin lehdistä saatuja todisteita väitteitensä

paikkansa-pitäväisyydestä. Näin ollen katsoin turhaksi itse käydä enää puhumassa toimituksessa ja olin iloinen, kun tri Moltesen ystävällisesti lupasi puhua v.Jessen'in kanssa. Kuten jo Lähetystön kirjelmässä No 806 esillekäy, johtuu "Nationaltidenden" Ruotsinpäin orientoitu kanta toimittaja v.Jessenista. Sen lisäksi mitä sanotussa kirjelmässä esitettiin, olen kuullut v.Jessenin tsaarin aikoina olleen aivan venäläisen politiikan lumoissa. Niinpä hän yksin oli varoittanut maanmiehiään iloitsemasta Bobrikoffin murhasta aikoinaan ja hän oli muutenkin kirjoittanut Venäjän puolesta, jonka kanssa hänestä Tanskan tuli ylläpitää ystävyyttä. Ahvenanmaan kriisin aikana hän oli taas Ruotsin puolella. Silloin sateli tänne Pariisista, jossa v.Jessen silloin oli, Suomivastaisia sähkeitä. "Berl.Tidenden" Suomiantuntija Heifetz kertoi minulle, että silloin oli ollut täysi työ todeta, mitkä tiedoitukset sisälsivät totuutta, mitkä eivät. Niinpä v.Jessen on jatkanut Suomivastaiseen suuntaansa. Tri Moltesenin keskustelu näkyy kuitenkin taltuttaneen häntä koko lailla, sillä viime päivinä hänen tietonsa ovat olleet tasapuolisemmat ja

ja niistä on selvästi voinut huomata pyrkimystä esittää asioita myöskin suomalaiselta kannalta.

"Berlingske Tidende" on pitänyt lupauksensa julkaista uutisia Suomesta mahdollisimman varovaisesti ja tasapuolisesti. "Politiken" julkaisi, sanoisinpa ihmeekseni, oikeisun viime sunnuntaisessa kirjoituksessa olleisiin liioitteluihin. Se kyllä yhä puhuu kansalaissodan mahdollisuudesta, mutta sen kanta hyvin liberaalina lehtenä on siksi antilapualainen, ettei tätä ole ihmettelemistä.

Ulkoministeriössä on Suomen tapahtumat otettu rauhallisesti. Min. Lerche kuuluu ahkerasti raportoineen niistä. Pitkästä keskustelusta kreivi Reventlowin kanssa toissa päivänä totesin, että hän oli mielenkiinnolla seurannut tapahtumia. En ole tahtonut käydä liian usein puhumasta tilanteesta Suomessa, osaksi koska olisi voinut näyttää siltä kuin olot olisivat aivan huonot ja tätä olisi tarvis selittää ja osaksi koska Tanskalle on oma lähettiläänsä Helsingissä, jonka tietoihin tietysti luotetaan ensi sijassa.

Yleisö on ottanut asian sangen rauhallisesti.

Vain kahdesti on Lähetystöön soitettu tiedustellen mitä Suomessa tapahtuu. S.H.O:n konttorista on kyllä ilmoitettu monen kysyneen, onko Suomeen matkustamista heinäkuun alussa. Viime vuorollaan Wellamo oli kuitenkin harvinaisen täynnä, joten luottamus rauhalliseen kehitykseen näyttää olevan vallitsevin mielipide suuren yleisönkin keskuudessa.

Köpenhaminassa, kesäkuun 28 p:nä 1930.

J. Nyström

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5[~]

OSASTO: C₃

ASIA: _____

V.a. Arinloit Kyssosow rap. 5[~].

Räpenhamina

26/7-30.

Köpenhamina, heinäkuun 26 p:nä 1930.

No 986

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
11/82 he. D. 10 30		
28/8.30	NO	LII
FYRKA	CLUSTO	ACIA
5	03	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää raporttini No 5-1930, joka sisältää seuraavaa :

1. Tilanne Suomessa sivu 1 ,
2. Suomalais-saksalainen kauppasopimus " 5 ,
3. Keskustelu Prinssi Damrong'in kanssa " 13.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé ,

Helsinki.

ULKOASIANMINISTERIÖ		
No 11 / 842 h.e. D. 1030		
28/7.30	Mo	LL
F. P. M. A.	OSASTO	AGIA
5	ES	

Suomen Köpenhaminassa olevan lähetystön
v.a. asiainhoitajan raportti No 5-1930.

I.

Tilanne Suomessa.

Pormestari Hakkilan vangitseminen ja pahoinpitely on täällä tehnyt hyvin ikävän vaikutuksen. Hallituksen lupaus rauhallisten olojen ylläpitämisestä ja lapualaisten sitoutuminen väkivaltaisuuksien lopettamiseen näyttävät tanskalaisten silmissä jääneet tyhjiksi sanoiksi. Kuten Lähetystön lehdistöraportista on esiinkäynyt, on nykyisellä hallituksellamme ollut aivan erinomainen vastaanotto täällä. Kaikki lehdet kilvan riensivät lausumaan, kuinka suuressa määrässä pääministeri Svinhufvudiin ja hänen valitsemiinsa miehiin luotetaan. Hallitusta pidettiin ainoana mahdollisena pelastuksena kaaksesta tai valtiokaappauksesta. Nyt on kuin luottamus olisi jossain määrin heinkennyt. Viimeinen teko lankee /Lapuan johdon niskoille, mitä se

kuitenkin/

selittääkin, ellei muuten, niin sikäli, että johto ei voi enää pitää joukkojaan kurissa. Tästä viimeisestä vaarasta ^{on/} esim. "Nationaltidende" koko ajan puhunut.

Mutta ei ainoastaan vastamainittu suomalaisille vähemmän suopea lehti edusta päätäpuolistavain joukkoa. Meille suopeamielinen "Berlingske Tidende"kin kirjoittaa pääkirjoituksen hyvin vakavassa sävyssä Hakkilan ryöstön johdosta. Se sanoo, että vakava huolestuminen, jolla edesvastuuntuntevat piirit Suomessa odottavat vaaleja, on liiankin nopeasti osottautunut oikeutetuksi. Jo lähipäivinä Eduskunnan hajoituksen jälkeen on sattunut tapauksia, jotka osoittavat miten vähän lapualaisten tapauksiin väkivallan tekojen lopettamisesta voi luottaa, ja hyökkäys sosialidemokraattien johtajan ja Eduskunnan varapuhemiehen kimppuun vahvistaa tätä vaikutusta. Vaikka lehti pitää luonnollisena, ettei johto tuntenut eikä ollut hyväksynyt tekoa, niin on tapaus vakava, koska se osoittaa ettei johdolla ole vaikutusvaltaa kannattajiinsa. Vielä lehti alleviivaa, kuinka erinomaisen kohtalokkaan perspektiivin teko avaa, jos osottautuu sillä olleen yleispoliittiset eikä henkilö-

kohtaiset syyt.

"Politiken", jonka kanta liberaalina lehtenä on mahdollisimman etäinen lapualaisuudesta, kirjoittaa tapauksen johdosta, että vaalitaistelua Suomessa ei voi pitää sellaisena, vaan uutena vaiheena lapualaisten pyhässä sodassa. Jos tähän asti on ollut epätietoisuutta siitä, tarkoittiko Kosolan sodanjulistus (tarkoittaa vaalijulistusta Eduskunnan hajoituksen jälkeen) myös sosialidemokraatteja, niin ovat viime väkivallanteot hälventäneet kaiken epäilyksen. Hakkilan poisviesminen on herättänyt sekä hämmästystä että ihmetystä Suomen ulkopuolella. Tämä on lehden mielestä turhaa. Ovathan lapualaiset jo kauan osoittaneet käyttävänsä mitä keinoja tahansa taistelussaan vallasta. Ehkä näennäishallituksella Helsingissä on paras halu torjua uhkaavat katastroofit. Mutta toistaiseksi Suomen tosiallinen hallitus on Lapualla.

Edelläesitetty on esimerkkinä lehdistön kannasta. Mutta sama on yleinen mielipide täällä. Lapualiaiketta on seurattu suurella mielenkiinnolla ja hyvin monissa piireissä suurella myötätunnollakin. Nyt kuulee

yleistä paheksumista Hakkila-jutun johdosta. Sillä niin kauan kuin taistelu tarkkitti yksinomaan kommunisteja, kaikki sen ymmärsivät täydellisesti. Vaikka sosialidemokraatit jarruttivatkin uusien lakien voimaansaattamista ja aiheuttivat uudet vaalit, niin ei yleinen mielipide Tanskassa, sen paremmin kuin Suomessakaan, käsitä niin pitkälle meneviä omakäden oikeuden ilmauksia. Toivottava on vain että viranomaiset tällä kertaa saavat käsiinsä teon suorittajat, jotta ulkomainen yleisö ei saa sitä käsitystä, että hallitus on voimaton laualaisliikettä vastaan siinä kohden, missä se menee, niinkuin muuten tällaiset voimakkaat kansannousut tavallisesti tekevät, liian pitkälle nuorekkaassa innostuksessaan.

Köpenhaminassa 22 p:nä heinäkuuta 1930.

J. A. A. A.

Suomen Köpenhaminassa olevan lähetystön
v.a. asiainhoitajan raportti No 5-1930.

II.

Suomalais-saksalainen kauppasopimus.

Tällä on suurella
jännityksellä seurattu Suomen ja Saksan neuvotteluja
muutoksista näiden maiden väliseen kauppasopimukseen.
Etupäässä on tietysti kysymys voi- ja juustotullin
korottamisesta kiinnostanut tanskalaisia. Tanskalla ovat-
kin kysymyksessä suuret edut. Sen voinvienti Saksaan
nousee arvoltaan vuodessa n. 140 milj. kruunuun, joten
tullin korotuksen vaikutusta odotetaan tavattomalla mie-
lenkiinnolla. Alkuvuodella kuin elävään elukkain tulli
korotettiin Saksassa, oli hermostuminen jo sangen huo-
mattava. Saksaa vastaan kirjoitettiin lehdissä ja ko-
kouksia pidettiin. Päätettiin pyrkiä suuren tuomnin
pientämiseen Saksasta ja mielenkiinnon herättämi-
sen englantilaisiin tavaroihin. Lähetystö on kirjelmäs-

sään No 1620 v.1929 ja v.a. asiainhoitajan raportissa No 2-1930 tästä lähemmin tiedoittanut. Vaikuttiko tämä korotus niin vahingollisesti kuin alussa luultiin, sitä on vaikeaa vielä lopullisesti sanoa. Saksan tšekiläinen lähettiläs väitti tuonnoin, että vienti on ollut ennallaan ja samoin hinnat. Ulkoministeriössä esitettiin kuitenkin tilastollisia lukuja, joista kävi esille, että vienti on kuluvaan heinäkuun mennessä vähentynyt noin 33% viime vuoteen verraten hintain pysyessä entisellään. On vaikeaa vielä sanoa onko kysymyksessä kiihdytetty vienti viime vuoden lopussa tullikorotuksen pelosta vai varovaisuus kuluvana vuonna. Joka tapauksessa on ero liian suuri yksin edellämainituista syistä johtuneeksi.

Nyt ovat lisäksi Englannista päin tulevat uutiset City-miesten ja ammattiliittojen kokouksen tulliystävällisistä lausunnoista ja lehtiruhtinaiden Empire-tulliunioni-propagandasta aikaansaaneet paljon miettimisen aihetta Tanskalle, jonka voin viennistä lähes 3/4 menee Englantiin. Puhutaan uusien markkinoiden etsimisestä, jotta riippuvaisuudesta alahuoneen enemmistön tulliystä-

vällisyydestä päästäisiin. Mutta kysymys on siitä mistä tällaisia nykyoloissa voi löytää. Amerikka on sulkenut alueensa korkeilla tulleilla ja Saksa on tekemäisillään viennille sinne vaikeuksia. Ulkoministeriössä väitettiin Englannin suhteen kuitenkin oltavan edelleen rauhallisia, koska arvellaan tullin tulevan koskemaan vain lihaa ja viljaa. Ei luulla minkään brittiläisen hallituksen uskaltavan kajota englantilaisten "halpaan aamiaiseen".

Oli viimeiseen asti toivottu, että Saksan voitullin korotus saataisiin jollain lailla estetyksi. Ainakaan ei odotettu Saksan pääsevän pyrkimystensä perille siten kuin nyt on tapahtunut. Asia on lehdistössä herättänyt ikävää huomiota. Jo keuhällä, kun Saksa sai Ruotsin hyväksymään elukka-tullinsa myötämällä sille kontingentin entisellä tullilla, mikä vastasi koko Ruotsin vientiä, oli suuttumus suuri Tanskassa. Silloin ulkoasiainministeriön kehoituksesta lähetystö Berlinissä kääntyi Saksan hallituksen puoleen protestoiden suosituimmuusperiaatteen väärinkäyttöä vastaan. Siihen katsottiin Tanskalla olevan täyden syyn ja juridisen oikeuden. Mikäli ulkoministeriössä ilmoitettiin,

ei kysymystä lopullisesti ole vielä saatu selvitettyksi. Kun saksalais-ruotsalainen sopimus aikoinaan tuli tunnetuksi, ehdotti konservatiivisen puolueen johtaja, että kysymys siitä, onko Tanskan suosituimmuus^{loukattu}oikeutta lykättiin kansainvälisen sovintotuomioistuimen ratkaistavaksi. Ministeri Munch ei siihen kuitenkaan suostunut syystä, ettei Saksan vastausta asian johdosta täältä päin tehtyyn kyselyyn oltu saatu ja ettei tätä ennen ollut mahdollista vedota sanottuun tuomioistuimeen. Venstren mielestä oli siihen aikaan myös hyvin kyseenalaista olisiko tällaisesta toimenpiteestä käytännöllistä hyötyä edes jos Tanska voittaisi. Jos Saksa halusi korottaa tullejaan, niin Tanska ei sitä voinut estää mitenkään. Oikeuteen vetoamisesta johtuisi vain mielipahaa ja ärtyneisyyttä.

Nyt ei olla ulkoministeriön ilmoituksen mukaan Tanskan taholta vielä selvillä siitä, onko tällä kertaa juriidista syytä ryhtyä asiaan. Kysymys on juuri asiantuntijain ratkaistavana. Kun huhuja alkoi esiintyä lehdissä, että Suomi olisi suostunut voitullin korottamiseen sittekun yksityisesti oli sovittu määrätyn

voimäärän tuonnin takaamisesta Saksaan, kääntyi Landbrugsraadet hallituksen puoleen pyytäen, että se pani si mitä ankarimmin vastalauseen Berlinissä Tanskan suosituimmuuden perusteella hankkimien oikeuksien syrjäyttämisen johdosta. Ulkoministeriö ryhtyi heti toimenpiteisiin ja Tanskan lähetystö Berlinissä sai tehtäväkseen pyytää Saksan hallitukselta autenttisia tietoja n.s. yksityisistä välipuheista sopimuksen takana sekä huomauttaa siitä levottomuudesta ja harmista, jota huhut tanskalaisissa elinkeinopiireissä oli herättäneet.

Vastausta nobittiin ei ole vielä saatu, mutta lähettiläälle on ilmoitettu suullisesti, että Saksan hallitus ei ole Suomen viejain ja Saksan tuojain välillä tehtyjen yksityisten välipuheiden takaajana. Mikäli ulkoministeriössä ilmoitettiin oli eräitä muitakin tietoja näistä neuvotteluista annettu epävirallisesti.

Ulkoministeriössä lausuttiin muuten asiasta puheen ollen ihmettely sen johdosta, että ministeri Lerche oli saanut kieltävän vastauksen pyytäessään tietoja neuvottelujen kulusta. Täällä tiedettiin, että sopimusehdoista oli lopullisesti sovittu jo viime kesä-

kuun 21 päivänä. Sentakia oli kielto Suomen puolelta tehnyt omituisen vaikutuksen täällä. Kääntyminen Saksan puoleen oli tapahtunut heti tämän jälkeen ja paremmalla tuloksella. Ulkoministeriössä lausuttiin vielä, että voisi herättää vähemmän mieluisaa huomiota, jos asia tulisi julkisuuteen. Toistaiseksi sitä ei kuitenkaan kukaan tunne ministeriön ulkopuolella.

Koska lähetystä on ollut kokonaan neuvottelujen sivulla, en voinut vastata edellä olevaan minulle ulkoministeriössä esitettäessä muuta kuin, että kielto nähtävästi riippui siitä että neuvottelut oli käyty Berlinissä ja ehkä siitakin, että tämä odottamaton järjestely kaikesta päättäen oli saksalaisten alotteesta aikaansaatu. Näin ollen oli Suomen taholta ehkä katsottu olevan paikallaan, että asia sieltä käsin tuli muille tiedoksi. Lupasin joka tapauksessa tiedustella, mistä salaperäisyys Helsingissä johtui ja toivon että mahdollisimman pian saisin ulkoministeriöltä ilmoituksen tässä suhteessa. Kreivi Reventlow, jonka kanssa myöhemmin puhuin asiasta, sanoi kylläkin ymmärtävänsä miksi asia oli pidettävä salassa. "Meidän intressissämmehän

on tehdä kaikkemme sopimuksen estämiseksi."

Koko närkästys on kohdistunut Saksaan vastaan. Venstre-puoluekin vaatii nyt sovintotuomioistuimeen kääntymistä ja konservatiivit ovat uudistaneet vanhan ehdotuksensa samaan suuntaan. Hallituksen lehdet vain eivät ole varmoja siitä, että tästä olisi mitään tuloksia ja ne kehoittavat odottamaan kunnes Saksan virallinen vastaus saapuu. Kuitenkin ne eivät näytä vastustavan tätä ajatusta, kuten keuhilla tekivät. Kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että Tanskalle myönnetty suosituimmuus oikeus on saanut kovan iskun. Venstre ja konservatiivi-lehdet kehoittavat "toimimaan". Hollannissa kuuluu ajottavan panna toimeen saksalaisten tuotteiden boikottaus. Venstre kehoittaa samaan. Konservatiivit katsovat, että jotain on tehtävä, mutta vasta kun tarkoin on pohdittu millä lailla tämä on parhaiten tapahtuva. Miten tärkeänä asiaa pidetään, käy esille siitä, että kaikki lehdet kirjoittavat asiasta päivittäin ja pitkälti. Asiaa on pohdittu myöskin pitkässä hallituksen istunnossa. Kokouksen jäljessä julkaistiin seuraava tiedonanto : "Paa et i Dag afholdt Ministermøde har den finsk-tyske

Handelsöverenskomst været gjort til Genstand for Forhandling. Sagen er endnu ikke fuldt oplyst, idet der foreligger en Indberetning, hvorefter fremgaar, at de private Forhandlinger endnu ikke er afsluttet. Der er under disse Omstændigheder ikke Grundlag for Øjeblikkelige Skridt fra Regeringens Side, og man maa derfor arvente, hvad der herefter maatte fremkomme, og da tage under Overvejelse, hvorvidt et Møde med Landbrugets Organisationer er paakrævet." Tämä julkilausuman tarkoituksena ei nähtävästi ole ainoastaan yleisen mielipiteen rauhoittaminen, vaan on ^{se/} myös johtunut oppositiopuolueiden syytöksistä, ettei hallitus ole tehnyt mitään asiaa. Hallituksen vain on vaikeaa tehdä muuta kuin protestoida aikanaan. Saksa ei ole muuttava politiikkaansa, ja täälläkin yksityiskeskusteluissa myönnetään, että maataloudellinen kriisi pakottaa sen toimimaan alkamaansa tullipoliittiseen suuntaan kaikista esteistä huolimatta.

Köpenhamina, 26 p:nä heinäkuuta 1930.

J. A. Sjöström.

Suomen Köpenhaminassa olevan lähetystön
v.a. asiainhoitajan raportti No 5 - 1930.

III.

Keskustelu Prinssi Damrongin kanssa.

Olin äskettäin tilaisuudessa keskustelemaan Siamin prinssi Damrong'in kanssa, joka tyttärineen oli Tanskan kuninkaan vieraina kiertomatalla Euroopan hoveissa sekä vastakäynnillä Tanskan prinssien käynnin johdosta Siamissa. Prinssi Damrong on maansa sadoista prinsseistä toisella sijalla ollen arvossa kruununprinssin jälkeen ja kuuluu Siamin viiden korkeimman miehen neuvostoon, joka kuninkaan kanssa on korkeimpana hallitusinstanssina. Hän on tunnettu kirjallisesta tuotannostaan Siamin historiasta, arkeologiasta ja useita hänen kirjoistaan on käännetty englannin kielelle.

Kuullessaan että olen suomalainen Prinssi heti suhtautui minuun erittäin ystävällisesti. Hän sa-

noi kovin valittavansa, ettei nyt saattanut käydä Suomessa, jonne häntä muun ohella veti hänen ystävytensä uuden Yhdysvaltain ministeriperheen kanssa. Myöhemmin Prinssi tuli luokseni uudelleen keskustellen kauan aikaa Suomesta. Hän tunsi maamme viimeaikaisen politiikan ja sen taloudelliset olot aivan ihmetettävän hyvin. Hän tiedusteli oliko meillä paljon vikävyysia itäisen naapurimme taholta. Selitin, että silloin tällöin on, mutta että tähän asti kaikki on mennyt hyvästi. Hän sanoi Venäjän olevan esimerkkinä siitä, miten käy ja on käynyt aina kaikkien valtojen, jotka pyrkivät valloittamaan koko maailman. Vissiin mahtavuuteen päästyään ne sortuvat kaikki järjestykseen. Ja Venäjän valtauspolitiikka on ollut erikoisen häikäilemätön.

Prinssi oli mielenkiinnolla seurannut Lapua - liikettä. Sitä hän vain ei käsittänyt, miten on mahdollista että Suomessa, joka on niin lähellä Venäjää ja jossa pitäisi kaikille olla selvillä mihin bolshevismi johtaa, yleensä voi olla kommunisteja. Selitin sen johtuvan osaksi kansalaissodan jälkien jättämästä kaunasta, osaksi bolshevikien propagandasta ja rahoista.

Tiedusteluuni, onko Siamissa koetettu aikaansaada kommunismia Venäjältä päin, Prinssi vastasi kieltävästi. Aivan vähäpätöinen yritys oli loppunut asianomaisten joutuessa 10 - 15 vuoden pakkotyöhön. Siamissa, jossa ei ole liika-asutusta, vaan jossa kullakin talonpojalla on oma riittävä maapalstansa, eivät kommunistiset opit menesty. Maassa on 11 milj. asukasta, mutta tilaa ja toimeenmahdollisuuksia olisi kolminkertaiselle asujamistolle. Siam ei ole tunnustanut Neuvosto-Venäjää. Sillä ei ole ollut syytä siihen, koska kauppavaihtoa ei ole eikä muuta yhteyttä haluta Sovietin kanssa.

Muuten Prinssi alleviivasi, että pienten valtojen on käytävä käsi kädessä. Sentakia Siam on valmis yhteistoimintaan Suomen kanssa kaikilla mahdollisilla aloilla. Etenkin olisi kauppayhteyttä aikaansaatava. Hän ei lähemmin käynyt tähän syventymään, mutta eräs läsnäoleva asiantuntija sanoi, että Suomen puu- ja paperituotteilla sekä tulitikuilla varmaan olisi suuret mahdollisuudet Siamissa. Tosin ruotsalainen trusti pyrkii Siamissakin valtaan, mutta Prinssi vakuutti, ettei se tule onnistumaan, sillä maa ei ole lainain tarpees-

sa. Muuten hän luuli trustin pian nähneen parhaat päivänsä tullen itsestään hajoamaan. Lopuksi Prinssi vakuutti yhä edelleen, että Siamin hallitus aina on suhtautuva Suomesta tuleviin ehdotuksiin suurimmalla sympatialla, mitä ne koskivatkin.

Erikoisesti alleviivatuksi tuli Prinssin mielenkiinto Suomea kohtaan sillä, ettei hän keskustellut ollenkaan Ruotsin läsnäolevan asianhoitajan kanssa.

Tämä Siamin prinssin käynti Tanskassa on uusi todistus Tanskan voimakkaasta expansionista Idässä. Kun amiraali Richelieu, jonka luona keskustelu tapahtui, aikanaan saapui Siamiin, oli Tanska siellä miltei tuntematon. Nyt on näitten maitten välillä vilkas kauppa-yhteys ja kuninkaallisia prinssieja on parailaan suorittamassa opintojansa täällä oppien puhumaan maan kieltä ja tuntemaan perin pohjin takäläiset olot. Mitä se merkitsee vastaisuudessa, on itsestään selvää.

Köpenhamina, 26 päivänä heinäkuuta 1930.

J. Sjöström

✓

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

V.a. Asiainhoit. Tyypösten kapp. 6.

Köpenhamina.

7/8 1930.

Köpenhamina, elokuun 7 p:nä 1930.

No 1054.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
19 / 83 (ul. D. D) 30		
9/8-30	2	LII
TYHMA	OPASTO	ASIA
S	C3	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia tätän lähettää
raporttini No 6 - 1930, joka sisältää

1. Keskustelu min. Munch'in kanssa
Lapua-liikkeestä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,

Helsinki.

KÄSITTELYKÄSIKIRJA		
13/83		30
9/8.30	No	IL
OSASTO		
5	C3	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan
raportti No 6 - 1930.

I.

Keskustelu Min. Munch'in kanssa

Lapua-liikkeestä .

Puhuessani erään huomattavassa asemassa olevan lehtimiehen kanssa eräänä päivänä siitä, voitaisiinko mitään saada aikaan hallituspuolueen äänenkannattajien silloin tällöin epäystävällisen tai epäymmärtäväisen sävyn muuttamiseksi, kehoitti hän minua puhumaan suoraan Munch'ille. Hänellä pitäisi olla ainakin "Politiken" in kantaan vaikutusvaltaa. Päätin siis ottaa mukaani tänpäiväiselle vastaanotolle vasta saamani julkaisun "Lappo - rörelsen" ja samalla ottaa asia puheeksi.

Aloin mainitsemalla "Nationaltidenden" käsittämättömästä kannasta. En halunnut alottaa heti "Politiken" illa. Min. Munch ihmetteli myös, että lehti joka juuri on ajanut samaan suuntaan menevää poli-

tiikkaa tässä kohden on vaihtanut kirjoitustapaa. Se-
litin sen johtuvan Jessen'istä, joka ei tuntenut ei-
kä halunnut tuntea Suomen asioita. Vähitellen sitte
päästiin "Politiken"iin. Esitin, kuten totta on, että
lehti alussa selosti tapauksia Suomessa aivan korrek-
tisti ja usein osoitti hyvää tahtoa ymmärtää tapah-
tunia. Nyt kuitenkin, etenkin Hakkilan vangitsemisen
jälkeen oli lehti usein kirjoittanut kovia sanoja
Suomesta. Kysyin, luuliko hän että olisi tuloksia
henkilökohtaisesta kääntymisestä "Politiken"in toimi-
tuksen puoleen. Alleviivasin sitä, että lehti joka
tapauksessa on nykyisen hallituksen äänenkannattaja,
joten sen kirjoituksia arvostellaan myöskin tältä kan-
nalta eikä ainoastaan liberaalisen puolueen mielen-
ilmauksena. Samoin on laita "Socialdemokratenh, mutta
siellä ei kannata käydä puhumassa, siitä on meillä
huonot kokemukset Lyngsie-jutun ajoilta.

Min. Munch epäili olisiko kääntymisestä mi-
tään hyötyä. Ei mikään lehti, ainakaan Tanskassa, suos-
tu muuttamaan mielipidettään. Ainoastaan jos todistet-
tavasti väärin asioita esitettiin, olisi syytä käydä

toimituksissa peruuttamassa. Vastasin, ettei mikään painostus ollut kysymyksessä, vaan informationien antaminen. Sitä usein kaivataan ja etenkin tässä tapauksessa, sillä tanskalaisten on onnellisessa asemassaan ja rikkaassa maassaan vaikeaa käsittää, mistä meillä on kysymys. Ministeri puhui "stämning"istä, jonka vallassa kansanjoukot nyt ovat Suomessa. Selitin, ettei suomalainen talonpoika, ainakaan pohjalainen eikä hämäläinen, lähde kodistaan tuhansin "stämningin" johdosta valtavaan mielenosoitukseen. Siinä täytyi olla tosi kysymyksessä. Suomalaiset ovat hitaita, eikä, kuten min. Munch arveli, "hidsige", ja tarvitaan paljon, ennenkuin he lähtevät liikkeelle, mutta kun tämä tapahtuu, niin se tapahtuu voimalla. Eivät mitkään käskyt Lapualta olisi auttaneet, ellei kautta maan olisi tunnettu samaa huolestunutta isänmaan kohtalosta kuin Lapualla.

Ministeri pelkäsi vain muutamia seikkoja. Ensiksikin, että tämä liike repisi auki sodanaikaisia vanhoja haavoja. Hän kysyi, eikö tämä ole vaarallista. Vastasin että se tietysti on valitettavaa, mutta ei

vaarallista. Edelleen ministeri kysyi, eikö tällöin kaksi aseellista ryhmää joudu olemaan vastakkain, sillä kommunisteilla on kai vielä aseita ja lapualais-
ten takana ovat eräänlainen valkokaarti. (Tässä en voi olla kysymättä: eikö ministeri ole lukenut raportteja vai onko raportteeraus Suomesta niin perin vajanaista. Ministeri ei kyllä yleensä tee sitä vaikutusta, kuin hän ei/seurasi asioita.) Vakuutin, ettei kommunisteilla ole aseita eikä järjestyneitä joukkoja, ja että suojeluskunnat olivat neutraalit astuen esille vain kun maa tai yhteiskunta ovat vaarassa. Lapualaiset taas eivät muodosta "korps'eja" kuten täällä joskus on kerrottu vaan lähinnä järjestöjä.

Edelleen min. Munch sanoi, että tällaisesta kokonaisen puolueen tukehuttamisesta on tosiasiallisesti aina ollut seurauksena, että se tulee vaarallisemmaksi kuin ennen tullessaan maanalaiseksi. Olihan sosialisteja vastustettu aikoinaan yhtä lailla kuin kommunisteja, — mainittakoon vain esim. Bismarckin anti-sosialistilaki — mutta menestyksettä, ja nyt ei tällaisesta ole enää puhuttakaan. Onpa lisäksi Saksassa ja Ranskassa kommu-

nistipuolueet eikä sielläkään sitä pidetä niin suurena vaarana. Vastasin, että siellä kysymys oli kokonaan sisäpoliittinen; meillä kommunistipuolue oli maanpetollinen ryhmä, joka työskentelee ylivoimaisen naapurin tukemana ja sen rahoilla koko maata vastaan. Meillä on tämä kysymys siis aivan toisenlainen. Ellei tätä vaaraa olisi ei myöskään suurin osa edesvastuutuntoisesta kansasta olisi heti liittynyt lapualaisuuteen.

Ministeri kyllä ensin arveli että Saksassa kysymys on yhtä tärkeä ulkopoliittisestikin, mutta myönsi sitten, että meidän asemamme on paljon vaarallisempi. "Etenkin koska Saksa monessa kohden on yhteistoiminnassa Venäjän kanssa," hän lisäsi.

Ministeri vielä katsoi, että vaara itäänpäin lapualaisuuden kautta vain suurenee. Vastasin, että voimakkaan yhteisen rintaman luulisi olevan parempana suojana sieltä uhkaavaa vaaraa vastaan kuin mikään muu. Ministeri kysyi sitte, eikö lapualaisilla ole mielessä tuumia Itä-Karjalan suhteen. Mistä hän tämän on saanut, en voi käsittää. Tässä kuten muutamissa

muissa kohden tuntuu kuin raportoiminen Suomesta olisi ollut sangen heikkoa. Jos olisin sen aavistanut, olisin aikoja sitten jo puhunut min. Munch'in kanssa. Kun kreivi Reventlow vain aikoinaan ilmoitti Helsingistä raportoitavan ahkerasti ja hän tuntui olevan meidän asiostamme hyvin selvillä, en katsonut siihen olevan syytä.

Selitin ministerille, ettei Suomi koskaan antautuisi vaarallisiin seikkailuihin Itä-Karjalan takia. Venäjä on liian voimakas, jotta sellaista uskallettaisiin edes ajatella nyt enää. Sitäpaitsi on Lapuan johto selvästi lausunut, ettei sillä ole mitään ulkopolitiittisia pyrkimyksiä.

Kysymys, joka ministerin mielestä oli erikoisen arveluttava, oli, että osalta kansakunnasta otetaan pois äänioikeus. Sitä ei Tanskassa voida mitenkään ymmärtää. Selitin että tämä periaatissa meistäkin on vastenmielistä, muuta ettei hädällä ole lakia. Ministeri katsoi vain, että on oleva vaikeaa eroittaa lampaita vuhista. Raja sosialidemokraattien ja kommunistien välillä on hyvin "flydende". Se on huomattu Tanskassa

ja muuallakin. Kun luullaan sosialidemokraateista hyödyttävän äänestetään niitä ja päinvastoin. Kommunistipuolueen kieltäminen ei auttaisi; äänestettäisiin vain sosialidemokraattien mukana.

Vielä ministeri pelkäsi sitä vaaraa, mikä johtuisi kun kommunisteja karkaa Venäjälle ja ne muodostavat emigranttiryhmiä siellä. Hän kysyi kuinka monen voitaisiin ajatella maasta lähteneen. Sanoin etten tietänyt lukua, mutta ettei se todennäköisesti noussut sataankaan, sillä vain niiden johtohenkilöt ja ne, jotka olivat ensin komprometoidut, olivat lähteneet maasta. Sitäpaitsi selitin, etteivät kommunistit pakene Venäjälle, ihme kyllä, vaan Ruotsiin. Niitähan on pakolla viety omaan paratiisiinsa. Tämä näytti rauhoittavan ministeriä.

Lopuksi ministeri lausui, että pääasia on, ja se on kaikkein toivona täällä Tanskassa, että kaikki loppuu rauhallisesti ja onnellisesti Suomessa. Hän näkyi yleensä suhtautuvan odottamattoman tasapuolisesti Suomen tapahtumiin. Hänen väitteensä ja vastaväitteensä esitettiin mitä ystävällisimmin kuin selitystä pyytäen, eikä hänessä ollut mitään siitä itsekylläisyydestä ja

paremmintietäväsyydestä mitä olin tavannut pari päi-
vää sitten v.Jessen'in kanssa keskusteltaessani.

Köpenhamina, elokuun 7 p:nä 1930.

J. Lassen.

48

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Va. Asiamiehittäjä Kyssösen rap. no 7.

Röyöenhauina.

9/8 1930.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINSKA BESKICKNINGEN

Köpenhamina, elokuun 9 p:nä 1930.

No 1062 .

*Pal. Min. kpl. - lauseluksessa
2500*

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 14/83 no D. 13 30		
11/8-30	No	Liik.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	03.	

Herra Ministeri ,

Minulla on kunnia täten lähettää raporttini No 7 - 1930, joka sisältää

1. Tanskan, Ruotsin, Norjan ja Hollannin neuvottelukokous.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
14/83 Pa. D. 1930		
4/8.30	2	LM
TYHMÄ	UASTO	ACIA
5	C3	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan
raportti No 7 - 1930.

I.

Tanskan, Ruotsin, Norjan ja
Hollannin neuvottelukokous.

Niinkuin jo kirjelmässäni
No 992 Ulkoasiainministeriölle ilmoitin, selitti min.
Munch minulle puhuessan tästä viime kuun 29 ja 30
päivinä pidetystä neljän maan ulkoministeriöiden edus-
tajain neuvottelukokouksesta, että se oli kutsuttu ko-
koon pohtimaan Kansainliiton n.s. tullirauhaa koskevaan
kyselykaavakkeeseen annettavaa vastausta. Nämä neljä
maata ovat suosituimmustullien kannattajia ja niin ol-
len oli luonnollista, että ne neuvottelivat vastauksen
pääpiirteistä. Sitäpaitsi ajottiin neuvotella kysymyk-
sestä suosituimmuuden automaattisesta sovelluttamisesta
maihiin, joilla on erilainen tullisysteemi. Lopuksi mi-
nisteri sanoi, että saksalais-suomalaisten voitullineu-
vottelujen juuri ollessa käynnissä, nyt varmaan tul-

taisiin koskettelemaan tätäkin kysymystä vaikka epävirallisesti.

Lehtiin ennen kokousta annetussa kommunikessa oli sama sisältö. Suuri oli sentakia ihmetykseni, kun joka taholta minne käännyn kokouksen jälkeen sain vain ihmetteleviä katseita ja selityksen ettei tästä viimeisestä kysymyksestä oltu ollenkaan keskusteltu. Vasta viitattuani min. Munch'in tiedonantoon sain kuulla, että kylläkin oli puhuttu asiasta, mutta aivan ohimennen ja epävirallisesti. Konttoripäällikkö Varum yksin ilmoitti, että Tanska ja Hollanti olivat kannattaneet pikaista toimintaa, mutta Ruotsi oli katsonut olevan syytä odottaa, kunnes Saksan hallitus oli antanut lopullisen vastauksensa asian johdosta tehtyyn tiedusteluun (vrt. salasähke No 42).

Koska min. Munch oli ollut avomielinen tässä suhteessa päivänä kokouksen jälkeen, jolloin hän ei sanonut vielä tuntevansa konferenssin tuloksia, ajattelin hänen olevan sitä myös nyt konferenssin päätöksiin tutustuttuaan. Siinä kuitenkin erehdyin. Hän käänsi kysymykseni heti aivan toiseen suuntaan ja kun uudistin

sen, hän lyhyesti sanoi, ettei asiasta oltu mitään päätetty. Ainoa minkä hän keskustelun kuluessa lisäsi oli, että hän ei katsonut yleensä boikottiliikkeitä olevan toivottuja taloudellisia tuloksia. Tällaisissa tapauksissa on aina käynyt ilmi, että ihmiset ajan pitkään kuitenkin ostavat sieltä, missä on halvinta.

Kuultuani Saksan täkäläiseltä ministeriltä että Haagista tulleen ilmoituksen mukaan tämän kokouksen pidosta oli päätetty jo kauan aikaa sitten, tiedustelin konttoripäällikkö Varum'ilta milloin tämä konferenssi oli päätetty kutsua kokoon. Hän vastasi kiertävästi. Oli pitemmän aikaa ollut keskusteluja Alankomaitten lähettämän (ei siis Norjan eikä Ruotsin) ja ulkoministeriön välillä vastauksesta kyselykaavakkeeseen ja niin oli johduttu siihen, että Tanska kutsui konferenssin kokoon. Mitä vastaukseen kyselykaavakkeeseen tulee ei oltu tästä tehty mitään päätöksiä. Siitä oli vain neuvoteltu. Kun huomautin, että ministeri Munch oli luvannut promemorian näistä neuvotteluista, niin hra Varum vastasi, ettei kokouksesta ole mitään papperille pantua. Huomautin siihen, että joudun ikävään

asemaan luvattuani ministerin lupauksen perusteella omalle ministeriölleni selostuksen neuvotteluista, niin hän suostui laatimaan tällaisen lähipäivinä.

Siihen memessä on syytä tiedottaa ulkoministerin antaman kommunikation neuvotteluista:

"I Dagene 29. og 30. Juli har der i Udenrigsministeriet fundet Drøftelser Sted mellem Representanter for det danske, hollandske, norske og svenske Udenrigsministerium angaaende de Oplysninger af handelspolitisk Natur, der i Henhold til Genève-Protokollen af 24. Marts d.A. skal tilstilles Folkenes Forbund inden 1. September.

Formaalet har været en gensidig Orientering med Hensyn til, hvorledes de forskellige Lande ser paa de omhandlede handelspolitiske Spørgsmaal, særlig for at komme til Klarhed over, paa hvilke Omraader de fire Lande har fælles Interesser.

Forhandlingerne paa disse Møder har som meddelt drejet sig om de Svar, som Toldvile-Konferensen har ønsket fra de forskellige deltagende Lande vedrørende deres toldpolitiske Ønsker, de Vanskeligheder deres Handelspolitik har mødt m.m. - Naar de fire Lande har villet drøfte Svarene paa det omfattende Spørgeskema sammen, skyldes det, at de paa

forskellige Omraader har visse fælles Interesser, bl.a. det, at de alle hylder Mestbegunstigelseprincippet frem for Traktattariffer og Dobbeltariffer.

Selv om dette Møde har været fastsat før de sidste toldpolitiske Begivenheder i Tyskland, er det givet, at disse under de foreliggende Forhold ogsaa har været Genstand for Behandling, og at det, der er sket eller har været ved at ske i Tyskland, vil komme til at give sig Udtryk i de kommende Besvarelser. Dette saa meget mere som Tysklands Stilling synes at kunne rumme en betydelig Fare for Mestbegunstigelsesprincipets Værdi, d.v.s. for de fire Landes handelspolitiske Grundlag i Fremtiden.

Om nogen fælles Besvarelse af det nævnte Spørgeskema er der ikke Tale, da hvert enkelt Land naturligtvis har specielle Forhold at tage Vare paa, men paa de Omraader, hvor Interessen er ens, vil Besvarelsen sikkert efter disse Forhandlinger følge samme Linie, og man vil have opnaaet at give den kommende Toldhvile-Konference et Materiale, der nu vil faa større Vægt, end hvis de enkelte Lande enkeltvis ud fra hver sine Synspunkter havde behandlet Fremtidens Toldspørgsmaal."

Tämä on kaikki, mitä viralliselta taholta olen

voinut saada tietää toistaiseksi. Tämä salaperäisyys vain muistuttaa vahvasti min. Munch'in Lontoon-matkan jälkeistä dementioista rikasta aikaa. Omituista on myöskin että nämät neljä valtaa odottamatta kokoontuvat neuvottelemaan vastauksesta Genèven kyselyihin. Tätä ei ole tietääkseni ennen tapahtunut. "Sattuma" lienee kai, että tämä konferenssi kokoontui ajankohtana, jolloin neuvottelut Berlinissä olivat johtamaisillaan tulokseen, jota yleensä pidettiin suosituimmuusprinsiipin loukkauksena.

Tänään kirjoittaa "Børsen", joka on elinkeinomaailman edustaja ja siis hyvin tietää mitä sielläpäin ajatellaan, johtavan artikkelin Norjan Trolde - Moral'ista. Siinä valitetaan Norjan solidariteettitunteen puutetta, kun on kysymyksessä muitten kuin omat edut. Pääesimerkkinä tästä mainitaan Köpenhaminassa vastapidettyä konferenssia. Lehti sanoo aluksi: "Tilfældet vilde at Mødet netop faldt paa det Tidspunkt, da de tysk-finske Forhandlinger, der tog Sigte paa en Omgaaelse af de bestaaende traktatmassige Forhold med de forskellige Lande, skabte en dybtgaaende Misstemning baade i Holland, i Sverige og her

i Landet. - - - Adskelligt talte for, at man ogsaa i dette højst aktuelle spørgsmaal tilstræbte en fælles Holdning for derigennem at underbygge Styrken af sine Krav."

Esitettyään toisen esimerkin Norjan solidariiteetin puutteesta lehti jatkaa, että kun edellämaitut neuvottelut johtavat kysymykseen vissistä yhteis- tunteesta (Fælleskab) Saksan yrityksiin nähden kiertää voimassa olevat sopimukset, niin riensi "Norges Handels & Søfarttidende" selittämään, että Norjan asema tässä suhteessa on vahva ja ettei siellä kaivata maatalous- tuotteiden suotuisampaa kohtelua. Norja vie maasta ka- laa y.m.s. ja sen tulee yksinomaan katsoa sitä, mikä sille on tarpeen.

"Børsen" lausuu tämän johdosta, ettei kukaan ole tahtonutkaan vaatia Norjalta näin suurta uhria, mutta että kuitenkin vissillä moraalisella ja käytän- nöllisellä tuella olisi merkityksensä. Ja Norja saat- taisi joskus toiste joutua asemaan, jolloin vastaava asenne muiden maiden puolesta olisi suuresta arvosta.

Kun täällä aikoinaan neuvoteltiin arkistojen vaihtamisesta, valettiin Tanskan taholta täydellisesti

Norjan lehdistä kuitenkin sai lukea siitä, mitä neuvotteluissa oli esitetty ja päätetty. Näyttää siltä kuin Norjassa taas olisi vähimmin välitetty salaisuuksien säilyttämisestä. Ei missään tapauksessa voida edellyttää, että yllä mainitut lehdet olisivat kirjoittaneet k.o. neuvotteluista niin kuin nyt on tapahtunut, ellei kokouksessa olisi niitä käyty.

Lehdistössä on tällä välin esiintynyt toinenkin seikka, joka tuntuu vahvistavan ylläesitettyä otaksumaa. "Morgenbladet" sisälsi eilen sähkeen Tukholmasta, jonka mukaan Saksan esiintyminen suosituimmuskysymyksessä on herättänyt yhtä suurta harmia Ruotsissa kuin Tanskassa ja että huhuillaan ruotsalais-tanskalaisesta yhteisaktionista Saksa vastaan. Tämän aktionin muodosta ei ole vielä virallista tietoa, mutta että sitä pohditaan, on tosiasia.

Tämän uutisen johdosta min. Munch lausuu samassa lehdessä, ettei hän tiedä mitään siitä, että Ruotsin hallitus kääntyisi minnekään kysymyksen johdosta, mutta että sähke sikäli pitää paikkansa, että maat esiintyvät yhdessä tässä asiassa ollen kumpikin esittä-

neet vastalauseensa Saksan hallitukselle. Ei kumpikaan maa ryhdy mihinkään tässä asiassa ilman että siitä ilmoitetaan toiselle.

Kun siis ottaa huomioon, että aina Hollannista asti saapuu edustaja kokoukseen, jossa ei tehdä mitään päätöksiä ja jonka kulusta ei edes pidetä pöytäkirjaa, että suomalais-saksalaisesta tullikysymyksestä ensin puhutaan avoimesti, sitten sitä salataan ~~kaikin~~ keinoin ja että sekä tanskalainen että norjalainen kuitenkin nyt puhuvat tästä viimeisestä asiasta kuten selvästä tosiasiasta, niin ei voi vapautua ajatuksesta, että tämä kysymys oli pääasia kokouksessa ja muut vain sen johdosta esilleotettuja kylläkin tärkeitä periaatekysymyksiä.

Tämä tuntuu käyvän esille virallisesta kommu-
nikeastakin kun sitä tarkemmin tutkii ottaen huomioon
mitä asiasta muuten on tunnettua.

Köpenhamina, elokuun 9 päivänä 1930.

J. Nyquist.

92

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C₃

ASIA:

V.o. arvainhoitaja Nyssösten rap. 8

Ripenhamina

21/8-80.

Köpenhamina, elokuun 21 p:nä 1930.

No 1119

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 16 / 80 Sal D. 1930		
25/8-30	No	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 3	

Herra Ministeri ,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää raporttini No 8 - 1930, joka sisältää seuraavaa :

1. Saksalais-suomalaiset voitullineuvottelut s. 1,
2. Ministeri Munch'in puhe " 7,
3. Färön lippu-asia " 12.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé ,

Helsinki.

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan
raportti No 8 - 1930.

I.

Saksalais-suomalaiset
voituullineuvottelut.

Tieto siitä, että neuvottelut Berliinissä ovat rauenneet, on Tanskassa otettu vastaan suurella tyydytyksellä. Tietysti tähän on etupäässä vaikuttanut tietoisuus siitä, että vielä on toivoa alhaisen tullimäärän ylläpitämisestä ainakin joksikin aikaa. Mutta mikäli ulkoministeriössä ilmoitettiin, ilcoitaan sielläpäin etupäässä siitä syystä, että suosituimmuusprinsiippi on pelastettu, ja näyttää siltä kuin tapa, jolla Saksa aikoi kiertää tämän prinssiipin olisi herättänyt enimmin harmia täällä.

Tanskan tullipolitiikka perustuu kuten tunnettua, kokonaan suosituimmuudelle ja nyt näytti tämä järjestelmä saavan uuden kolauksen paljon puhutun ruotsalais-

saksalaisen teurastullisopimuksen lisäksi.

Kuinka suuri levottomuus ja mielipaha Tanskassa oli näitten neuvottelujen ja niihen liittyvän yksityissopimuksen johdosta käy esille raportistani No 5 II osa. Senjälkeen on täällä katsottu tilanteen pahenneen siinä määrässä, että hallitus katsoi olevan syytä neuvotella asianomaisten piirien kanssa sen johdosta. Tähän hallituksen päätökseen oli tällävalin vaikuttanut uusikin syy nim. Saksan ilmoitus, että se suu- ja sorkkataudin takia on päättänyt julistaa t.k. 11 päivästä lähtien kaikki Tanskan seudut 5 km. etäisyyteen saakka tautipesäkkeistä saastutetuksi alueeksi sensijaan että etäisyys tähän asti on ollut 2 km. Tullikorotuksen kautta kärsinyt teuraseläinten vienti joutui näin mitä vakavimmasti uhatuksi. Monella seudulla määräys vaikutti suorastaan vientikiellon lailla, joka aiheutti levottomuutta ja hinnanalaskua teurasmarkkinoilla.

Kuluvan kuun 7 päivänä pidettiin sitten ensin aamulla Landbrugsraad'in kokous, jossa kaikki sen alaiset järjestöt olivat edustettuina. Sitä paitsi

otti tähän kokoukseen osaa niiden paikkakuntien, s.o. Pohjois-Slesvigin ja Lollandin, maatalousjärjestöjen edustajat, joita vastamainittu tuontikielto Saksaan oli kohdannut. Mieliala kokouksessa oli hyvin kiihkeä eikä kertoman mukaan sanoja säästetty Saksan menettelyn johdosta koettaa kaikilla tavoilla asettaa esteitä Tanskan maatalouden viennille sinne.

Myöhemmin päivällä pidettiin hallituksen järjestämä kokous ulkoministeriössä, jossa paitsi edellään mainitun kokouksen osanottajia, olivat läsnä myöskin Husmandsforening'ien edustajat, ulko- ja maatalousministerit sekä ulkoministeriön ja maatalousministeriön virkamiehiä. Kokouksen antaman virallisen tiedonannon mukaan, joka lähetettiin Ulkoasiainministeriölle Lähetystön kirjelmän No 1078 mukana, oli osaanottajia kaikkiaan 50 henkeä. Kokous päätti, että jos Suomen ja Saksan väliset neuvottelut johtavat tulokseen yksityisvälipuheiden pohjalla, niin on tämän katsottavan olevan ristiriidassa suosituimmuuten kanssa ja niin ollen olisi vaadittava Tanskalle samoja etuja kuin Suomelle tässä suhteessa.

Tuskin oli tämä kokous loppunut niin saapui tieto, että suomalais-saksalaiset neuvottelut olivat rauenneet. Kuten yllä mainitsin oli tämä iloinen yllätys, josta m.m. ulkoministeri riensi julkisesti lausumaan tyydytyksensä. Samana iltana kokoontui kuitenkin Landbrugsraadet vielä kerran. Täällä ei ollut enää syytä kosketella perinpohjaisemmin voitullineuvotteluja. Sensijaan oli Saksan toimenpide suo- ja sorkkatauti-kysymyksessä sitä perinpohjaisemman pohdinnan alaisena. Lopuksi hyväksyttiin julkilausuma, jossa ankarasti paheksuttiin Saksan tapaa estää muiden maiden maataloustuotteiden tuontia maahan eläintauteihin vetoamalla. Samalla lausuttiin, että kysymys siitä, eikö olisi suotavaa ostaa tarvikkeet maasta, joka ostaa Tanskan tuotteita, nyt on tullut polttavammaksi Tanskassa.

Samana iltana saapui kuitenkin tieto Berliinistä, että Saksa on halukas neuvottelemaan teuraantuontiasiassa. Tanskan lähettiläälle, joka oli asian johdosta protestoinut Auswärtiges Amt'issa, oli ilmoitettu, että Saksa on mahdollisimman pian lähettävä asiantuntijansa tänne tutkimaan kysymystä. Kun nämät

ilmpituksen mukaan nykyisin ovat Englannissa, on asian ratkaisu siirtyvä joksikin aikaa.

Tanskassa ei olla kuitenkaan rauhoitettu tämän tiedon johdosta. Niinpä ulkoasiainvaliokunta kutsuttiin konservatiivisen puolueen vaatimuksesta kokoon pohtimaan tilannetta. Valiokunta kokoontui t.k. 14 päivänä, mutta sen neuvottelut ovat salaiset, joten niistä ei edes julkaista tiedonantoa. Se vaan tiedetään, että valiokunta on käsitellyt pääasiassa suhtautumista Saksan Tanskan maatalousvientii uhkaaviin toimenpiteisiin.

Samaan aikaan koko maan lehdistö sisälsi uhkaavia lausuntoja, joissa enemmän tai vähemmän selvästi puhuttiin boikottauksen toimeenpanosta Saksan tuotteisiin nähden. Suorinta kieltä käyttivät eräät Etelä-Jyllannin lehdet ja "Fyns Tidende". Nyt, kun näyttää siltä kuin Saksa omien teollisuuspiirien painostuksen takia ei uskaltaisi sanoa irti kauppasopimustaan Suomen kanssa, on lehdistö vaiennut tästä asiasta. On kuin tarkoitus olisi saavutettu. Hollannissahan samalla kertaa on käyty vielä pitemmälle uhkauksissa ja Ruotsi on puolestaan myös protestoinut ankarasti Berliinissä. Näin ollen ei

voi vapautua ajatuksesta, että yhteistoiminnasta on sovittu näitten meiden välillä ja että tämä tapahtui etupäässä ulkoministeriöiden edustajain kokouksessa täällä viime kuun lopulla. Sen jälkeenhän kampanja Saksaa vastaan kiihtyi korkeimmilleen. Ettei Norja ottanut osaa siihen on luonnollista, sillä kun ei ole samoja maatalousintressejä kuin näillä kolmella muulla maalla. Kuten raportissani No 7 mainitsin, on tämä myös lausuttu ilmi julkisesti Norjan taholta. Norja olikin ehkä kutsuttu mukaan vain, jotta ei tarkoitus olisi ollut liian läpinäkyvä. Täydellinen selvyys asiaan saadaan vasta, kun nähdään, miten tämä yhteistoiminta kehittyy senjälkeen kuin Saksastapain uhkaava vaara on ohiitse.

Köpenhamina, elokuun 19 päivänä 1930.

J. Lyytikäinen.

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a.asiainhoitajan
raportti No 8-1930.

II.

Ministeri Munchin puhe.

Min. Munch piti toissa päivänä Lohals'issa Langelandilla puheen, joka koski Tanskan kauppapolitiikkaa. Siinä hän aluksi totesi, että U.S.A:n pörssiromahdus on aiheuttanut taloudellisen kriisin sekä suurta hermostumista Euroopassa. Se on myöskin aiheuttanut suurta häiriötä pyrkimyksiin aikaansaada yhtenäinen suunnitelma Euroopan tuotantoon ja vähentää lisääntyneistä tullimuureista johtuvia vaikeuksia. Tanskaa yksin kriisi onneksi ei ole kohdannut, koska se on järjestänyt maataloutensa eläintuotteiden varaan, jotka eivät ole riippuvaiset hinnanalennuksesta kuten viljatuotanto. Tanskan vientiteollisuus on hyötynyt "uusien" maiden halusta ostaa tarvikkeensa pienistä maista, jotta eivät joutuisi riippuvaisiksi suurista. Kuitenkin on Tanskan otettava huomioon pulan seurauk-

set, sillä Saksa ja Englanti, sen suurimmat ostajat,
 kärsivät kumpikin pahasti pulakaudesta. Tästä on ollut
 seurauksena kriisitoimenpiteitä Saksan taholta, jotka
 ovat aikaansaaneet paljon vaikeuksia ja katkeruutta
 Tanskassa. Englannissa on tulliaigitation oireita myös-
 kin ilmaantunut, mistä taas on johtunut vakavaa levot-
 tomuutta. Ministeri toivoi kuitenkin neuvottelujen kaut-
 ta voitavan päästä Saksastapäin johtuvista vaikeusis-
 ta, jotka kohtaavat loppujen lopuksi kumpaakin maata .
 Etupäässä min.Munch katsoo olevan syytä kannattaa pyr-
 kimyksiä Euroopan kauppapolitiikan saattamiseksi liberaali-
 semmaksi kansainvälisten välipuheiden kautta ja erikoi-
 sesti tukea Englannin pyrkimyksiä aikaansaada mannermaal-
 la sellaisen kauppapolitiikan, että se voi edelleen
 jatkaa vapaakauppapolitiikkaansa. Tässä tarkoituksessa
 olisi Tanskan koetettava koota yhteen kaikki pienet
 vallat, joilla on samat intressit kuin sillä. Tämä
 koskee lähinnä Ruotsia, Norjaa ja Hollantia. On jo
 ryhdytty toimeen tarvittavan yhteistoiminnan aikaansaami-
 seksi näiden maiden välille kansainvälisissä neuvotte-
 luissa Euroopan elinkeino- ja kauppapolitiikan rationali-

soimiseksi. Toivottavasti tämä yhteistyö on tapahtuva sillä pohjalla, josta Genevessä sekä v. 1926 että tullikokouksessa kuluvana vuonna sovittiin.

"Børsen" lausuu puheen johdosta tänään, että puhe merkitsee jossain määrin kauppapoliittista ohjelmaa, että nim. min. Munchin tarkoituksena on luoda kauppapoliittinen entente pienten valtojen välille, joilla on pääasiassa sama kauppapolitiikka ja samat intressit. Lehti väittää, että alku tällaiseen lähenemiseen jo on tapahtunut Kööpenhaminassa hiljalleen pidetyn neljän maan ulkoministeriön edustajien kokouksen kautta ja että ulkoministerin toivomus yhteistyön jatkumisesta tarkoitti täten aloitetun yhteistyön jatkamista. Lehti katsoo että kun maan ulkoministeri puhuu näin, niin voidaan otaksua että jonkunlainen välipuhe jo on olemassa jatkaa aloitettua tietä. Lehti katsoo tästä kyllä olevan jonkun verran hyötyä Kansainliitossa. Mutta se vaatii aktiivimpaa politiikkaa nim. vissia tullipoliittista lähenemistä Skandinavian maitten välillä. Tämä merkitsisi sekä ulos- ^{josta} että sisällepäin voimaa, kaikki osattavat maat hyötyisivät.

Kysyin edellisen johdosta äsken kreivi Reventlow'in mieltä. Hän sanoi ettei tullionionista voi olla puhettakaan ja ettei mitään entenia ole. Kuitenkin on tarkoituksena koettaa toimia yhdessä samaa tullipolitiikkaa ajavien maiden kanssa Genevessä. Tiedusteluuni eikö voisi ajatella tällaisen yhteistoiminnan käsitteävän myös valtoja, joilla ei ole suosituimmuustullipolitiikkaa, vastasi kreivi Reventlow, että onhan Ruotsikin ollut nyt mukana, vaikka se on liukumassa pois suosituimmuussopimuksista tariffipolitiikkaan ja tullikonferenssissa oli ilmoittautunut tariffimaiden eikä suosituimmuusmaiden ryhmään.

Tämä johtaa mieleen min. Munch'in selityksen, että vain Ruotsi, Norja ja Hollanti olivat kutsutut yllämainittuun ulkoministeriöiden edustajien kokoukseen täällä, eikä esim. Belgia, koska niillä on sama suosituimmudelle perustuva tullipolitiikka. Oliko siis Ruotsikin kutsuttu kokoukseen vain Saksan tulliasiaan johdosta, koska se ei ole puhdas suosituimmuuspolitiikkaa! Miksei siis kutsuttu mukaan Belgiaa, jolla on suosituimmuussopimuksia, ja Suomea jonka tullindeksi

on sama kuin Ruotsin! On kuin kokouksen päämäärä
selvenisi selvenemistään siihen suuntaan, josta aikai-
semmissa raporteissani olen puhunut.

Köpenhamina, elokuun 20 päivänä 1930.

J. Stenius.

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a.asiainhoitajan
raportti No 8 - 1930.

III.

Färön lippu-asia.

Viime kuun lopussa sattui Färöillä tapaus, joka on herättänyt tavallista suurempaa huomiota ja kiinnittänyt yleisen huomion tähän saari-ryhmään. Asialla on alkuhistoriansa, joka on välttämätön tuntea ja jonka siis selostan ensiksi.

Islannin Altingin tuhatvuotisjuhlassa aikaan-sai kaksi välikohtausta suurta ihmetystä ja huomiota Tanskassa. Ensiksikin oli Dannebrog ~~epähuomiosta~~ jäänyt mukaanottamatta Tingvellir'ille niin että sitä ei voitu nostaa tankoon Tanskan edustajan lausueessa tervehdyssanansa. Asia selitettiin heti islantilaisten puolelta siten, että joku partiolainen oli epähuomiosta ottanut mukaan Itävallan (toisten mukaan Italian) lipun Tanskan lipun sijasta. Kun sitte Färön saarten edustaja astui esille, nousi tankoon eräs färölaisten ylioppilaitten sommittelema lippu ilman

että Dannebrogia oli nostettu viereen. Tämä ei voinut riippua erehdyksestä färöilaisten edustajan vakuuksista huolimatta, ja islantilaisien taholta saatiin sittemmin tietää, että lippu oli nostettu tankoon färöilaisten omasta pyynnöstä.

Färön edustajana juhlilla oli saarien lagting'in puheenjohtaja Mitens. Hän on yhdessä Tanskan landstingin jäsenen Johan Paturssonin kanssa saarten huomattavimpia henkilöjä. Kumpikin kuuluvat selfstyre-puolueeseen, jonka ohjelmana on laajan itsehallinnon aikaansaaminen saarille. Paturson puolestaan on radikaalisin ryhmässään, vaatien saarten erottamista Tanskan yhteydestä kokonaan.

Tässä yhteydessä on pari sanaa puolueoloista Färösaarilla paikallaan. Oltuaan enemmistössä on selfstyre-puolue viime vaalissa saanut vain 10 paikkaa 23:sta. Sambandsparti'lla on lagting'issa yhtä monta edustajaa ja sosialisteilla 2. Yksi edustajista on "selfstyreløsganger". Enemmistö saarilla ^{on} yhteyden säilyttämisen puolella Tanskan kanssa, — sillä sosialistit eivät kannata separatistisia tuumia, — mutta vain valtiolli-

sen, ei kielellisen eikä kansallisen. Färolaiset pitävät itseään aivan itsenäisenä ryhmänä, jonka erikoisuus on tunnustettava ja säilytettävä. Niinpä on heistä Färon kouluissa kyllä opetettava tanskankieltä, mutta vain oppiaineena; sitä ei olisi käytettävä oaksikaan opetuskielenä.

Separatistien äänenkannattaja on lehti nimeltä "Tingakrossur", joka kuuluu käyttävän hyvin vihamielistä kieltä Tanskasta puhuessaan. Siitä ei kuitenkaan tiedetä edes täällä Tanskassa paljon eikä koko tähän kiihoitukseen panna painoa.

Tapaus, joka herätti niin suurta huomiota, sattui Pyhän Olavin 900-vuotisjuhlan yhteydessä. Se sai yleisen mielipiteen Tanskassakin valveille. Asian kulku oli seuraava. Juhlan aattoiltana pani landstingsman Patursson toimeen kansankokouksen, jossa hän suuressa puheessa tuomitsi sitä tapaa, jolla Tanskan puolelta oli kohdeltu Färon lippua Islannin juhlilla. Hän kehoitti kaikkia liputtamaan seuraavana päivänä yksinomaan n.s. Färo-lipulla ja vaatimaan tämän nostettavaksi myöskin Lagting'in talolle. Kokouksesta lähetettiin myöskin

Trondhjemiin onnittelusähkösanoma Olavin juhlain johdosta. Sitte kokouksen osanottajat toimeenpanivat mielenosoituksen lagtingin puhemiehen Mitens'in talon edustalla sekä nostivat yöllä Färö-lipun lagtingin katolle. Täällä se liehui, kunnes se aamulla vaihdettiin Dannebrogin.

Kun sitten lagtingin jäsenet saapuivat kluueessa lagtingin talolle, jonka edustalla juhlat alkoivat soitolla ja kuorolaululla, laskettiin talon ikkunasta suuri Färö-lippu liehumaan ja Dannebrog revittiin alas. Tämän teki Paturssonin poika. Hänet vangittiin poliisin toimesta, mutta hänen kannattajansa vapauttivat hänet kuljettaen hänet kultatuclissa takaisin lagtingin talolle, jossa hän piti puheen kansalle. Lagtingin jäsenet poistivat mielenosoituksellisesti kokoustaloltaan. Juhlat olivat näin pilatut ja istunto siirrettiin seuraavaan päivään. Samaan aikaan nostettiin Thorshavn'in valleille kaksi Färö-lippua.

Paitsi sitä ikävää huomiota, minkä lippujuttu herätti sekä Färöllä että Tanskassa, oli siitä seurauksena, että lagting'in esimieheksi valittiin sambands -

puoluelainen landstingsmand Effersöe. Juhlaistunto oli nim. samalla käräjain avajaiskokous. Mutta toinenkin seuraus asiasta oli nim. että kysymys lippulaista, jollaista Tanskassa ei ole, nyt on tullut päiväjärjestykseen. Sitä on kyllä jo valmistettu useita vuosia, mutta lakiehdotusta ei ole vielä esitetty valtiopäiville. Nyt valmistumassa olevan ehdotuksen mukana saisivat visit kaupungit ja maakunnat oikeuden käyttää omaa lippumerkkiään. Uutinen tästä on kuitenkin otettu vastaan sekavin tuntein, sillä katsotaan sen merkitsevän myönnöstyötä färölaisten radikaalisimmalle ryhmälle ja sen separatistisille pyrkimyksille. Kyseessäoleva lippu on monen asiantuntijan ilmoituksen mukaan juuri tämän ryhmän merkki, eikä sitä färölaisten suuri enemmistö ole edes vielä omaksunut lopullisesti.

Lippumielenosoitus otettiin luonnollisesti lagtingin käsiteltäväksi paitsi sitä että poliisiviranomaiset toimittivat tutkimuksia ja kuulusteluja asiassa. Selfstyreläiset saivat tällöin kysymyksen lykättyksi valiokuntaan. Tämä on nyttemmin antanut lausuntonsa jonka kaikki sen jäsenet paitsi Paturssonia ovat hyväk-

syneet. Siinä tuomitaan välikohtaus mieliharmilla. Lagting hyväksyi tämän päätöslauselman 14 äänellä 9 vastaan. Mitens oli tällöin äänestänyt omaa puoluettaan vastaan.

Tämä päätös on tehnyt rauhoittavan vaikutuksen Tanskassa. Lehdet ovat vain alleviivanneet, että Paturssonin nyt pitäisi olla mahdottoman edustamaan maakuntaansa landstingissä ja toivovat, että hän ymmärtää jäädä pois siitä. Paljon paheksumista on kaiken edellisen lisäksi herättänyt se tosiasia, että useimmat mielenosoittajista ovat ylioppilaita, jotka opiskelevat Tanskan valtion kustannuksella.

Färölaisten separatistien hommat ovat uutena todistuksena matkimishalusta politiikassa. Monesta Paturssonin lausunnosta on nim. käynyt selville, että Islannin esimerkki on vietellyt tämän pienen yhdyskunnan jäseniä poluille, jotka tässä tapauksessa voisivat olla kohtalokkaita. Sillä jos Färö-saaret irtautuisivat emämaastaan joko haluten olla itsenäisinä tai yhtyä Norjaan, voi helposti sattua, että lähinnä oleva valta haluaa lausua sanansa asiassa ja kouraantuntuvalla ta-

valla. Ja sitä varmastikaan ei kukaan saarilla
halua.

Köpenhamina, elokuun 21 päivänä 1930.

J. Lyytikäinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₃.

ASIA:

U.a. Asiantuntijien työryhmän rap. no 9.

Raportteina

2/10 1980.

Kööpenhamina, lokakuun 2 p:nä 1930.

ULKOASIA	
17 83 Re.	20
6/10-30	
5	C 3

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää raporttini No 9 - 1930, joka sisältää seuraavaa :

1. Suomalais-saksalainen voitullisopimus sivu 1,
2. Virkamiesten palkkausasia " 9.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. A. A. A.

Herra Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

ULKOVALTIOMINISTERIO		
17/83 al. D. 10/30		
6/10-30	2	LIITE
RHMA
5	C3	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a.asiainhoitajan
raportti No 9 - 1930.

I.

Suomalais-saksalainen voitullisopimus.

Keskustelin äskettäin kreivi Reventlowin kanssa uudesta Suomen-Saksan voitullisopimuksesta. Hän sanoi sen tehneen hyvin huonon vaikutuksen Tanskassa. Tosin Ruotsin-Saksan teurastullisopimus talvella oli periaatteessa yhtä suuri discriminitio Tanskalle mitä suosituimmuuteen tulee, mutta tämä koski kiipeämmin. Vain Ruotsi on nim. Tanskan kilpailija teurasteläinten viennissä Saksaan. Sensijaan löytyy joukko pieniä voinviejiä sinne, jotka kaikki tulevat saamaan saman kontingentin ja tällöin Tanska joutuu hyvin huonoon asemaan kilpailussa, jos Saksa korottaa ^{tullin} /yli 50 Rmk 100 kilolta. Ja varmaan se on sen tekevä, sillä muuten ei koko sopimuksella ole mitään järkeä; se hän on jo rikkonut Tanskan ja Saksan välit toistai-

seksi. Tanska on tästä joutuva kärsimään ehkä paljonkin, sillä täällä alettu aktioni Saksaa vastaan on nähtävästi aiheuttava yhä enemmän vaikeuksia seltäpäin elukkain vientiin nähden.

Mieliala kohdistuu Saksaa vastaan, sanoi kreivi, sillä täällä ymmärretään, ettei Suomi ole voinut toimia toisin. Kuitenkin valittaa min. Munch syvästi (kuten jo kirjelmässä No 992 olen esittänyt), että Suomi, yksi pienistä Skandinavian maista, on toisena tekijänä tässä suosituimmuuden loukkauksessa, josta varmaan on ajan mittaan koituva vahinkoa sille itselleen. Ruotsissa kaikesta päättäen jo kadutaan, että suostuttiin teurastullisopimukseen siinä muodossa kuin tämä tapahtui. Siellä on huomattu, että tällainen sopimus on kaksiteräinen miekka.

Mitä tulee lehdissä olleisiin uutisiin Hollannin maatalouspiirien kääntymisestä tanskalaisten järjestöjen puoleen kehoituksella läheiseen yhteistoimintaan, sanoi kreivi Reventlow uutisessa olevan perää. Aijotaan tehdä kaikki mahdollinen Saksan pakoittamiseksi ottamaan huomioon näiden maiden vaatimukset.

Kun tieto voitullisopimuksesta saapui tänne, herätti se suurta huomiota. Kuitenkaan ei lehdistö kirjoittanut asiasta aivan niin jyrkästi kuin vähään ennen, kun kysymys yksityisestä sopimuksesta saksalaisten ja suomalaisten voikauppiaitten välillä oli esillä. Ja oikeastaan Tanska olisi hyötynyt tästä nyt allekirjoitettuun verraten siten, ettei Suomelle nyt myönnettyä kontingenttia olisi ollut pakko myöntää muille voinviejämaille suosituimmuuden perusteella.

Pääkaupungin lehtien lausunnoista mainittakoot seuraavat: "Morgenbladet", agraarien lehti, vaati että vihdoinkin on ryhdyttävä kansainvälisiin neuvotteluihin siitä, miten suosituimmusoikeus on ymmärrettävä, koska se muuten pian menettää arvonsa kokonaan. Lehti kehoitti myös vapaaehtoiseen boikottiin, joka varmasti oli tekevä vaikutuksensa asianomaiseen. "Berlingske Tidende" katsoi samoin, että tällainen tullipolitiikka lopuksi vie koko merkityksen suosituimmudella. Lehden mielestä olisi ollut käännyttävä sovintotuomioistuimen puoleen selvyden saamiseksi siitä, mitä sopimuksellisia oikeuksia kauppavälipuheissa on jällellä. Tällä kertaa

ei Tanska ollut kuitenkaan yksin, lehti lisäsi, kuten talvella Ruotsin-Saksan sopimuksen suhteen, vaan on sillä rinnallaan muita asiasta intressoituja, etupäässä Hollanti. Lehden mielestä olisi toimittava läheisessä yhteydessä tämän maan hallituksen kanssa. "Nationaltidende" katsoi, että oli voimakkaasti protestoitava, vaikka ei siitä ehkä olisikaan suurta hyötyä. Samalla oli otettava harkittavaksi onko yleensä suosituimmuustrakteateista hyötyä, koska toinen sopimuspuoli voi niitä kiertää miten tahtoo. "Politiken", joka edustaa ulkomin. Munchia, katsoi että tällä lailla Tanskan suosituimmuussopimus Saksan kanssa on lopulta vain paperipala. Lehden mielestä jonkun kansainvälisen forumin olisi ratkaistava mitä suosituimmuussopimukset merkitsevät ja jos ne merkitsevät mitään.

Kuinka vakavasti hallitus suhtautui kysymykseen osoittaa että jo 29 p:nä elokuuta pidettiin ministerikokous siitä, mitä oli tehtävä uuden sopimuksen aikaansaaman tilanteen johdosta. Seuraavana päivänä koontui ulkopoliittinen valiokunta samasta syystä. Kokouksen kulkua pidetään kuitenkin salassa. Ainoa mitä

siitä ilmoitettiin oli että asia siinä otettiin perinpohjaisen tutkimuksen alaiseksi. Kuluvan kuun 8 päivänä kokoontui Landbrugsraadet ja pari päivää myöhemmin Husmandsforening'ien edustajisto neuvottelemaan paitsi Saksan viimeisestä sun- ja sorkkataudin takia asettamasta esteestä teurasten viennille myöskin voitulliasiasiasta. Näiden käkousten päätökset esitettiin sitten maatalousministerille lauantaina 13 päivänä. Niistä ei ole kuitenkaan annettu tietoa muille.

Hallitus esitti vastalauseen lähetystön kautta Berlinissä jo t.k. 6 päivänä suosituimmuuden loukkauksen johdosta. Siinä lausuttiin, että Saksan esiintyminen on herättänyt paljon katkeruutta Tanskassa, mikä on omiaan vahingoittamaan molempien maiden keskenäistä kauppaa. Vastausta ei jätettyyn noettiin ole kuitenkaan vielä saapunut.

Tällävälin havaittiin Englannissa, että oli sopivin aika tehdä propagandaa englantilaisille tuotteille Tanskassa jatkona jo talvella alettuuh aktioon (ks. raporttini No 2). Niinpä Lontoon Lord Major saapui tänne t.k. 5 päivänä viralliselle käynnille. Häntä juh-

littiin kolmena päivänä ja kuningas otti hänet vastaan yksityisessä audienssissa. Hänen kunniakseen pidetyillä juhlapäivällisillä hän sitte lausui suoraan, miten suotavaa olisi, että Tanska alkaisi yhä suuremmassa määrässä ostaa tarvikkeitaan Englannista. Myöhemmin kävi Englannin ^{kaivos}ministeri täällä tutkimassa englantilaisen hiilen tuonnin lisäyksen mahdollisuuksia.

Erinäiset maataloudelliset yhtymät etenkin Etelä-Jyllannissa ovat viime aikoina hyväksyneet päätöslauseita, joissa kehoitetaan kaikkia välttämään saksalaisia tavaroita. Niinpä Sydvest-Jyllands Forenede Electricitetsverker osti uuden 110.000 kr. hintaisen generaattorin tanskalaiselta toiminimeltä, vaikka saksalainen tarjous oli 10% halvempi. Samoin Itä-Jyllannin meijerit, jotka tähän asti ovat tuottaneet hiilensä Saksasta, ovat alkaneet ostaa niitä Englannista. Hiljan Juutinmaalle ja Fyenille tekemälläni tarkastusmatkalla vahvistivat konsulimme tämän saksalaisvastaisen liikkeen olemassa olon. Fyenillä esim. olivat maataloustuottajat ennen siirtyneet englantilaisen suolan käyttöä ostaen saksalaista, joka on puhtaampaa. Nyt on kui-

tenkin päätetty kaikesta huolimatta ostaa englantilais-
ta suolaa laadusta huolimatta.

Nyt on Englannilla siis psykologinen hetki
päästä Tanskan markkinoille, jos se vaan ymmärtää
käyttää tilaisuutta hyväkseen oikealla tavalla. Mutta
sen on silloin muutettava myyntitapansa ja tuotteen-
sa Tanskan vaatimusten mukaisiksi. Englamin vanhentuneet
menettelytavat ovat tuottaneet sen kaupalle hal-
laa jo kaikkialla ja etenkin Tanskassa, jossa maatalous
kaikesta huolimatta tuottaa vain suhteellisen pientä
voittoa ja tuottajain on tarkalleen saatava vain mi-
tä hän tarvitsee ja alimpaan mahdolliseen hintaan.
Muuten ei koko filo-englantilaisesta liikkeestä tule
mitään ajan pitkään.

Hallitus- ja virallisissa piireissä ei ole
asetuttu boikottia tai kauppasotaa kannattamaan. Sitä
pidetään liian vaarallisena. Nyt vallitsee siis jon-
kunlainen kaupallinen sissisota Saksan kanssa tull-
asiassa. Tästä kuitenkin lehdet sellaiset kuin "Natio-
naltidende" ja "Berlingske Tidende" varottavat. Ja totta
on, ettei boikottiliikkeestä voi olla tuloksia muuten

kuin, jos siihen ryhtyy koko maa hallituksineen päivineen. Muussa tapauksessa voi sattua, että maa saa kärsiä muutamien piirien vaillinaisten toimenpiteitten johdosta.

Viime päivinä on voitullikysymyksen suhteen vallinnut ainakin julkisuudessa hiljaisuus; mielenkiinto on suuntautunut yksinomaan teurasten vientiasiaan, joka tällä hetkellä onkin polttavampi. Senjälkeen kuin min. Munch sai kysymyksen suosituimmuuden tulkinnasta esille Genevessä on kuin liika kiihko varaventtiilin kautta olisi päässyt virtaamaan ilmoille ja jännitys lauennut. Mielihyvällä on todettu että niin suuri joukko pieniä maita kannatti Tanskaa tässä ja että Englannin ja Saksan puolelta on annettu myötämielisiä lausuntoja kysymyksen johdosta. Tanskassa saa kysymys jäädä odottamaan ratkaisua Genevessä ja siihen mennessä tulevaa valtiopäiväin istuntokautta, jolloin se varmaan on joutuva päiväjärjestykseen.

Köpenhaminassa syyskuun 27 p:nä 1930.

J. Stenroos

Suomen Kööpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan
raportti No 9 - 1930.

II.

Virkamiesten palkkausasia.

Ministeristö Madsen-Mygdal

pani kuten tunnettua aikoinaan toimeen yleisen "nedskaringin" virkamiesten palkkauksissa kruunun arvon kohoamisen johdosta pari-arvoon. Kuten lähetystön raporteista v. 1927 esillekäy herätti toimenpide suurta tyytymättömyyttä asianomaisissa piireissä, vaikkakin prinssiipissa tunnustettiin tämän oikeudenmukaisuus. Mutta toinenkin syy tyytymättömyyteen virkamiehillä on ollut. Kalliinajan ja kriisin vallitessa korotettiin vissien luokkien palkkauksia kun taas toisten jäivät suhteellisesti alemmiksi. Etenkin ylemmät luokat joutuivat kärsimään tästä. Nyt haluavat alemmat luokat pitää kiinni saavutetusta palkkasuhteesta ylempiin nähden, eivätkä soisi näille yhtä suurta korotusta en-

tiseen verraten kuin he itse ovat saavuttaneet.

Näin ollen käyttivät sosialidemokraatit viime vuoden vaaleissa yhtenä suurimmista vetonumeroistaan lupauksista valtion virkailijoille, että heidän palkkaetunsa parannettaisiin. Näin ollen äänesti todennäköisesti suuri osa näitten keski- ja alaluokkia sosialisteja, jotka yhdessä radikaalien kanssa saivatkin enemmistön kansankäräjillä.

Kun sitten tuli lupauksen täyttämisen aika, ei koko asiasta puhuttu sanaakaan. Pääministeri ei edes maininnut kysymystä avajaispuheessaan uusien valtiopäiväin kokoontuessa viime syksyllä. Tyytymättömyys, joka pääsi esille vastustuspuolueitten lehdistössä, kasvoi kuitenkin vähitellen siksi voimakkaaksi, että hallitus katsoi olevan syytä tehdä jotain asiassa. Niinpä asetettiin "Lönningskommission", johan asia aluksi voitiin haudata. Tähän kuului paitsi kaikkien puolueitten, myöskin eri virkailijajärjestöjen edustajia. Kommissiوني valitsi valiokunnan kysymystä valmistamaan ja tämä on nyt saanut valmiiksi ehdotuksen, jonka kaikki sen jäsenet, paitsi n.s. guldsmor'ien edustaja, ovat yksimielii-

sesti hyväksyneet. ("Kultanyörit", asemapäälliköt, rautatieassistentit y.m.; alemmat virkailijat ovat "hopeanyöriä".)

Jotta palkkainkorotus olisi tullut vähänkin tehokkaaksi, olisi siihen tarvittu ainakin 6-9 miljoonaa. Puheenjohtaja, departtimenttipäällikkö Kofeod teki ehdotuksen, joka päättyi 5 milj. kruunuun ja sen pohjalla neuvottelut käytiin. Näinkään paljon varoja ei hallitus kuitenkaan milloinkaan olisi ollut suostuvainen myöntämään. Sitä olisi sitäpaitsi vastustettu venstren taholta, joka agraaripuolueena on aina ollut virkamiesten palkkain vähentämisen puolella. Näin ollen katsoivat myöskin korkeimmat virkamiehet olevan viisainta suostua vähempään eli tarjottuihin 3 milj. kruunuun.

Valiokunnan ehdotusta ei ole julkaistu vaan on se salaisena jätetty Lönningskommissionin valmistettavaksi valtiopäiville annettavaksi esitykseksi. Indiskretionin kautta on kuitenkin ollut mahdollista saada selville ehdotuksen pääpiirteet. Kun on ollut turhaa koettakaan jakaa tarjolla olevaa summaa valtion 60.000 virkailijan kesken minkään suhdeluvun mukaan, on valio-

kunta päättänyt että yleistä palkankorotusta ei ehdoteta. Sen sijaan järjestetään eri luokissa "vanhempia" tai "yli" virkailijoita, kuten esim. yli-assistentteja sekä ekspeditiosihtereja fullmäktigien ja konttoripäällikköjen välille, joiden palkka on korkeampi kuin muiden samassa luokassa olevien. Näin vanhimmilla virkailijoilla on suuri syy olla tyytyväisiä uudistukseen ja lähinnä vuorossa olevilla samoin, he kun elävät toivossa. Nuoret taas luonnollisesti joutuvat tyytymään osaansa, kuten alottelijat ainakin. Näin hallitus pelastaa maineensa päässen hallulla vaalilupauksestaan. Kun vielä oppilasten palkkoja on aijottu vähentää yhteensä $1\frac{1}{2}$ milj. kruunulla, niin tällä säästöllä voidaan tyydyttää ylemmissä asemissa olevia sitä suuremmassa määrässä hallituksen myöntämää erää suurentamatta.

Tämän ehdotuksen arvellaan tulevan hyväksytyksi valtiopäivillä korkeintaan muutamilla pienemmillä muutoksilla. Gåldsner'it vain tulevat yhä protestoimaan vaikka oikeastaan korkeimmilla virkamiehillä olisi siihen suurempi syy. Mielikarvauksella täällä nim. ver-

taan Tanskan ehdotusta Ruotsissa vasta tehtyyn vastaavaan esitykseen. Sen mukaan saisivat esim. departementtipäälliköt tästä lähtien 21.000 kr. vuodessa Tanskassa vastaavan palkan ollessa vain 12.500. Ruotsissa ylioikeuden tuomareille ehdotetaan 25.000 kr. kun niiden palkka täällä on sama kuin departementtipäällikköjen.

Edelläolevat luvut ovat mielenkiintoiset myöskin meille sikäli että virkamiesten palkkatason korottaminen meilläkin on päiväjärjestyksessä. Täällä pelätään vain että liian alhaiset palkat pelottavat lahjakkaita miehiä pyrkimästä valtion virkoihin ja että virkamiesten taso täten alenee. Toistaiseksi ei tästä kuitenkaan Tanskassa tunnu olevan pelkoa, sillä virkamiesalalle pyrkijöitä kuuluu tällä hetkellä olevan enemmän kuin voidaan vastaanottaa.

Kööpenhaminassa 29 p:nä syyskuuta 1930.

J. Styrö

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

V.a. Asiantuntija Nyssösen rap. 10.

Höyhenhänä.

18/20 1980.

Kööpenhamina, lokakuun 17 p. 1930.

No 1391

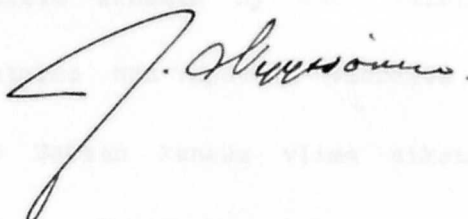
ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 18/184 h. t. 1930		
20/10.30	No	LM.
5	OSASTO	3.

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää raporttini No 10 - 1930, joka sisältää seuraavaa :

1. Valtiopäivät sivu 1,
2. Saksan ja Suomen vaalit " 13.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasianministeri
Hj. J. Procopé,

Helsinki.

No 18/84 Pa: 1930		
20/10/30	No	LM
RYHMÄ	OSASTO	ALUE
5	C8.	

Suomen Kööpenhaminassa olevan v.a.asiainhoitajan
raportti No 10 - 1930.

I.

Valtiopäivät.

Tanskan perustuslakien mukaan on valtiopäiväin kokoonnuttava lokakuun ensimmäisenä tiistaina. Niinpä tapahtui uuden istuntokauden juhlallinen avaus t.k. 7 päivänä pääministeri Stauningin pitämällä puheella. Puheessa pisti heti silmiin, ettei hallituksen päämies lausunut tavallista fraasia hyvistä väleistä ulkovaltain kanssa. Tahtoiko hän vapautua vanhasta kaavasta, vai eikö hän Saksan kanssa viime aikoina vallinneen jännittyneisyyden takia halunnut puhua hyvistä suhteista ulospäin. Sitä on vaikeaa sanoa. Sen mainitsi/
sijaan hän /Tanskan osanotosta Kansainliiton työhön ja erikoisesti tullikonferenssiin. Mitä Pan-Europa ehdotukseen tulee, oli hallitus antanut siihen suostuisan vastauksen kuitenkin alleviivaten, ettei uusi muodos-

telma saisi vaikuttaa häiritsevästi Kansainliiton toimintaan vain liittyy siihen sen jäsenenä. Pääministeri valitti sitä, ettei Tanska ollut vielä ratifioinut kuin muutamia Kansainvälisen Työtoimiston johdolla tehdyistä sopimuksista; nyt tultaisiin kuitenkin uudelleen ottamaan esille valtiopäivillä ainakin muutamia niistä.

Todeten, ettei yleismaailmallinen pulakausi vielä ollut vaikuttanut Tanskaan samassa määrässä kuin muihin maihin, pääministeri toivoi elinkeinojärjestöjen ja pankkien yhteistoiminnan aikaansaavan lisääntyvää vientiä. Uuden kalastusministeriön päällikkönä on tämä elinkeino tietysti erikoisesti pääministerin sydämellä. Niinpä hän lausui, että kalastuksen edistämistä tullaan jatkamaan ja sen rahoittamista koetetaan helpottaa. Hallituksen maapolitiikkaa, maan jakamista maattomille, tullaan samoin jatkamaan.

Min. Steinken kauan valmistamat sosialilait tullaan Stauningin ilmoituksen mukaan myös esittämään ensi tilassa valtiopäiville. Näitä on lait työttömyydestä, kansanvakuutuksesta, tapaturmasta ja yleisestä huollosta, jotka on koottu yhdeksi suureksi kokonai-

suudeksi. Uusien näistä laeista aiheutuvien menojen peitoksi hallitus aikoo aikaansaada muutetun pääoma-veroituksen peruuttamalla edellisen hallituksen myöntämät huojenukset; siten suurten pääomain omistajat joutuvat kantamaan kohtuullisen osan verotaakasta.

Uudelleen käsitettäväksi otetaan vielä lait elinkeinoista, trustien ja kartellien kontrollista. Laki työn vapaudesta, n.s. "tukthuslov", joka hyväksyttiin edellisen hallituksen aikana (kts Läh. kirj. 467 14 p. huhtik. 1930), koetetaan saada peruutetuksi.

Viime vuonna kansankäräjillä hyväksytty laki armeijan ja laivaston muuttamisesta odotetaan lopullisesti saatavan voimaan. Kaksi uutta lakiehdotusta mainittakoon, nim. laki liputtamisesta ja oikeudenkäyntitavan yksinkertaistuttamisesta.

Lopuksi ministeri viitaten siihen, että kriisi saattaa ulottua myöskin Tanskaan, kehoitti edustajia yhteishenkeen ja -toimintaan.

Kuten ylläolevasta tärkeimpien lakiehdotusten selostuksesta näkyy ei hallituksen ohjelma ole erikoisen pitkä eikä moninainen. Paljon uutta siinä ei myös-

kään ole; suurin osa esitettävistä laeista on joko vanhoja tai jo kauan sitten työn alaisina olleita. "Politiken" ennustaa naivistisesti, että koskei vaaleja ole tiedossa ennen v. 1932 maakäräjien vaaleja, edustajat saattavat ryhtyä "asialliseen" työhön olematta pakoitettut ajattelemaan valitsijoitaan. Kuinka asiallista tämä työ on oleva, sen on alkava istuntokausi pian osoittava.

Huomattavaa on, ettei hra Stauning sanallakaan maininnut virkamieslakia, joka paraikaa on valio-kunnan viimeisteltyinä. Ettei tämä johdu lapsuksesta, sen osoittaa monien paljon vähäpätöisempien lakiehdotusten maininta valtaistuinpuheessa. Syynä lienee ollut ministerin äärimmäinen vastenmielisyys tämän kysymyksen suhteen jouduttuaan pakotetuksi ottamaan sen esille, vaikka hän jo toivoi sen unehtuneen vaalien ajoilta.

Valtiopäiville annettavista laeista tulevat enimmin kiinnittämään yleistä huomiota maalait, oikeudenkäynnin uudistus, sosialilait, trustilaki, n.s. tukthuslov ja puolustuslaki. Maareformiin liittyvät pakkoluovutuslaki ja laki maan arvon kohoamismaksusta ovat he-

rättäneet yleistä vastustusta oppositio/puolueissa .
Oikeudenkäynnin yksinkertaistuttaminen ja siviilituomarien nimittäminen taas tuskin tulee herättämään vastustusta. Trustilaki on nyt kauppaministerin ilmoituksen mukaan esiintyvä uudessa muodossa, nim. sen pahimmat "posekikkeri"-määräykset ovat poistettut. Tämä johtuu kauppaministerin ilmoituksen mukaan siitä, että tällä välin kysymys on ollut esillä Lontoon parlamenttienvälisessä konferenssissa ja että siellä hyväksyttiin yksimielisesti päätöslauselma, jonka mukaiseksi lakiehdotus on muutettu. Tämä on herättävä tyydytystä elinkeinomaailmassa, jossa k.o. laki viime vuonna herätti valtavaa mielipahaa.

Sosialidemokraattien sydämellä on erikoisesti n.s. tukthuslov'in peruuttaminen. Tämä laki yleisestä työvapaudesta, antityömaaterrorilaki, on aina sen syntymästä saakka ollut työläisten silmätikkuna. Sen takia sille ^{on} annettu tuo nimitys, jolla oikeastaan ei ole mitään lain kanssa tekemistä, koska se ei sisällä pakkotyörangaistuksia. Luonnollista on siis, että nykyinen hallitus on rientänyt toimiin lain peruuttamiseksi.

Suurin mielenkiinto kohdistuu kuitenkin luonnollisesti puolustuslakeihin. Hallitus on uudistanut viime istuntokaudelta tunnetut ehdotuksensa armeijan ja laivaston pienentämisestä siinä määrin, että menot niiden ylläpitämisestä supistuisivat n. 18 milj. kruunuun. Kysymys on nyt siitä voidaanko hallituspuolueitten ja venstren välille aikaansaada kompromissia. Hallituksella on kyllä enemmistö, joten lait saadaan kansankäräjissä hyväksytyksi. Mutta ensiksikin maakäräjät äänestäisivät sen lait kumoon ja toiseksi ei saataisi toivottua järjestystä "leveällä pohjalla".

Tätä viime mainittua kuten tunnettua venstrekin sydäimestään toivoo ollen valmis visseihin myönnytyksiin. Varmaa on että keskusteluja tästä on ollut käynnissä kesän aikana, vaikka Madsen-Mygdal jyrkästi kielsi sen, kun Stauning eräessä vaalikokouksessa siitä mainitsi. Saattaa olla, ettei Madsen-Mygdal näistä keskusteluista tiennytkään, sillä hän kuuluu puolueensa oikeaan siipeen lähennellen konservatiiveja sotilaskysymyksessä ja puolueen eri piirit näyttävät toimivan koko itsenäisesti monessa suhteessa.. Että puolueessa

nyttemmin vasemmisto on päässyt valtaan, sen osoittaa hra Madsen-Mygdalin äkillinen suurta huomiota herättänyt matka Itä-Aasiaan juuri ennen valtiopäiväin kokoontumista. Syyksi ilmoitettiin huono terveys. Tähtän ei kuitenkaan kukaan usko. Madsen-Mygdal esitti nim. päätöksensä yhtäkkiä, juuri ennen valtiopäiväin kokoontumista pidetyssä puoluekokouksessa nähtävästi huomattuaan joutuneena vähemmistöön. Se että puolue yhä valitsi hänet puheenjohtajakseen ja hra Neergaardin vain hänen sijaisekseen, ei paljon auttanut asiaa. Madsen-Mygdal jää pois valtiopäiväin istuntokauden tärkeimmistä puolesta palaten vasta keväällä. Selvää on ettei suuren puolueen johtaja voi tehdä tällaista juuri suurten kysymysten ollessa päiväjärjestyksessä, ellei hän huomaa olevansa siihen pakotettu.

Tämä olisi siis selvänä todistuksena siitä, että venstre todenteolla tahtoo lopullista puolustusjärjestystä yhdessä hallituspuolueitten kanssa. Miten pitkälle se on menevä myönnytyksissä sen osoittaa puolueen kanta tulevissa valiokuntaneuvotteluissa.

Viime tiistaina alkoi militääridebatti kansan-

käräjillä. Päivää ennen julkaisi sosialidemokraattien puheenjohtaja sotilaskysymyksessä artikkelin "Fyns Socialdemokrat"issa. Tämän sisältö oli selvä ~~xxxxxx~~ venstrepuolueeseen kohdistuva kosinta. Siinä sanottiin sisäministerin jo kesällä olleen suostuvaisen muuttamaan kutsuntamääräyksiä, joita venstre erikoisesti vastustaa, koska se haluaa ylläpitää asevelvollisuutta, mutta että hän katsoi tämän käyvän luonnollisimmin sosialiasiaivaliokunnassa. Täten hallitus osoittaa jo alussa hyvää tahtoaan. Kun tästä olisi sovittu, ei kysymys parista miljoonasta sinne tai tänne merkitsisi mitään. Kysymyksessä on nyt, aikooko venstre pitää kiinni 50 milj:sta, vaikka asiantuntijat paraikaa laativat 30 milj. maksavan ehdotuksen ja hallitus tarjoaa 20 milj. Huomattavinta artikkelissa oli kuitenkin, että kirjoittaja katsoi olevan tärkeätä, että Tanskalla on rajavartiosto kansallissosialistisien joukkojen varalle sekä myös lapualaisten, kuppilaisten y.m. torjumiseksi. Täten siist^Itunnustettiin tulevan armeijan olevan tarkoitetun muuhunkin kuin vain vartioimis-tarkoituksiin.

Debatissa venstren puheenjohtajana esiintyi toimittaja J. A. Hansen. Hän arvosteli hallituksen ehdotusta ankarasti kutsuen sitä farssiksi. M.m. puuttui armeijasta, johon tulisi kuulumaan 16.000 miestä, yhteensä 770 päällysmiestä eli 16% tarvittavasta määrästä. Harjoitusaika, 4-5 kuukautta, oli myöskin liian lyhyt puhujan mielestä. Mielenkiintoiset olivat tiedot, jotka hra Hansen antoi laivaston nykyisestä rappiotilasta. Neljästä taistelulaivasta on yksi 34 vuoden ikäinen ja toinen samoin kelpaamaton. Torpedo- ja miinalaivoista sekä vedenalaisista on kaksitoista epäkunnossa. Kolme kalastuksen tarkastuslaivaa viidestä puuttuu j.n.e. Kuvaus, joka perustui hra Hansen'in tutkimuksiin meriministeriössä oli siksi surullinen, että eräs konservatiivinen edustaja välihuudolla koetti keskeyttää sen esitystä. Puhuja tällöin vetosi hallituksen jäseniin, mutta koska he eivät näyttäneet välittävän siitä, että selostus luettiin julki, hän jatkoi loppuun asti. Kaiken kaikkiaan venstren puheenjohtaja vaati uutta lakiehdotusta neuvottelujen pohjaksi.

Konservatiivien puheenjohtaja Kraft vetosi vaaraan Saksan taholta Hitlerin vaalivoiton siellä aikaansaaman uuden tilanteen johdosta. Tähän olivat myöskin edelliset edustajat viitanneet. Se ei siis ollut yksinomaan taktiikkaa. Tanskassa Saksan vaalien tulokset ovat tehneet syvän vaikutuksen ja vanha suuren naapurin pelko on herännyt eloon laajoissa piireissä nyt vaalien jälkeen.

Puheensa lopuksi esitti hra Kraft sen ehdotuksen siirtymisestä päiväjärjestykseen, että Tanska odottaa aseistuksenvähentämiskonferenssin tuloksia, ennenkuin se päättää uudesta puolustusjärjestyksestä. Jos hän tällä koetti saada venstren mukaansa, niin hän epäonnistui kokonaan. Venstre ei äänestänyt päiväjärjestyksen puolesta sillä perusteella että se sen mielestä oli tyhjä mielenosoitus. Sen äänenkannattaja "Morgenbladet" antoi sitten seuraavana päivänä konservatiiveille ankaran läksytyksen niiden kömpelöstä manööveristä, joka kuten 1929 maaliskuussa (oikeuston kaataessa venstren hallituksen) oli "klumpedumpe taktiikka".

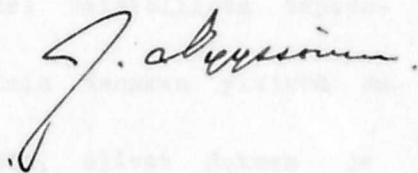
Edellä oleva vahvistaa sitä jo esitettyä otaksunaa että "leveäpohjainen" sotilaslaki selvästi on mahdollisuuksien rajoissa ja että konservatiivit ovat täydellisesti isoloidut tässä kysymyksessä. Tämän tunnustaa konservatiivien pää-äänenkannattajakin "Nationaltidende". Se toteaa, että sen puolue päiväjärjestyksellä pesi kätensä kaiken mahdollisen sotilas-sopimuksen varalta leveällä pohjalla, ja toiseksi että venstre kokonaisuudessaan, eikä vain sen vasen siipi, nyt osoitti olevansa taipuvainen kompromissiin.

Debatti, joka loppui eilen, ei tuonut esiin mitään uutta. Kysymys meni nyt valiokuntaan "asialliseen" käsittelyyn ilman lehterille tarkoitettuja eleitä. "Morgenbladet" sanoo tätä käsittelyä valtiopäiväin "Brandepunkt"iksi ja on siinä nähtävästi oikeassa.

Toinen kysymys, joka lähetettiin 15 miehiin valiokuntaan, on n.s. tullirauhan sopimuksen ratifiointi. Kun se eilen otettiin ensimmäiseen käsittelyyn, ilmoittivat sekä hallituspuolueet että venstre olevansa valmiit ratifioimaan sopimuksen. Ainoastaan konservatiivit asettuivat päinvastaiselle kannalla.

Niiden mielestä sopimus on vain paperipalanen, sillä tuskin koskaan on tapahtunut niin paljon tullikorotuksia kuin viime aikoina. Sopimus sitoo Tanskaa sen tullipolitiikassa tuottamatta sille mitään hyötyä. Ei ole kuitenkaan vähintäkään epäilystä siitä, ettei sopimus ennen määräaikaa tulisi ratifioiduksi Tanskan puolelta.

Kööpenhamina, lokakuun 17 päivänä 1930.

Suomen Kööpenhaminassa olevan v.a.asiainhoitajan
raportti No 10 - 1930.

II.

Saksan ja Suomen vaalit.

Kaksi valtiollista tapaus-
ta, jotka askarruttivat enimmäin Tanskan yleisöä en-
nen valtiopäivien kokoontumista, olivat Saksan ja
Suomen vaalit. Edellisiä seurattiin täällä kuten
elinkysymystä ainakin. Päälehdet lähettivät poliitti-
sia toimittajiaan, ei kirjeenvaihtajia, Saksaan itse
paikalla tutkimaan tilannetta jo kauan ennen lopul-
lista vaalipäivää. Nämä lähettivät päivittäisiä se-
lostuksia valtiollisesta kehityksestä, haastatteluja
johtavien poliitikkojen kanssa j.n.e. Kansallissosia-
listien mahdollisuuksia pohdittiin etupäässä. Tiedettiin
että nämä vaativat jyrkimmin Versailles-sopimuksen
revisionia, ja kaikki puheet tästä herättävät kau-
histusta Tanskassa.

Kun sitten tulokset vaaleista tulivat tunnetuiksi, tekivät nämät valtavan vaikutuksen. Hitlerin puolueen odottamaton menestys oli omiaan pelottamaan tanskalaisia mitä suurimmassa määrässä. Nazilaisjohtajien lausuntoja Etelä-Jyllannin rajasta kommentoitiin ja samoin heidän valtaansäilytyksensä aiheuttamia mullistusehdokkaita koko Europan politiikassa. Valtiopäivillä käytettiin tilannetta Saksassa pelotuskeinona puolustusasiassa. Jopa sotaa ja kaikkia sotilasasioita vihaava puolustusministerikin tunnusti, että etelärajaa on suojeltava nazimiehien mahdollisilta hyökkäyksiltä.

Samoin on jännityksellä seurattu Suomen vaaleja, ei kuitenkaan siinä määrin kuin edellisiä. Mielihyvällä on yleisesti todettu, että porvarilliset puolueet saivat tarvittavan enemmistön. Näin toivotaan vältettävän kaikellaiset mullistukset ja odotetaan että Lapua-liike saavutettuaan päämääränsä tulee likvidoituksi. Se etteivät kommunistit saaneet esiintyä puolueena, sitä on etenkin tanskalaisten liberaalien selityksistä huolimatta vaikeaa ymmärtää. Vaalit ovat muka tapahtuneet epänormaaleissa olosuhteis-

sä eivätkä siis ole voineet olla täysin kansanvaltaiset. Kuitenkin on yleisenä toivomuksena, että vaalien tulokset koituisivat maallemme onneksi kaikesta huolimatta. Nyt on muka kysymyksessä vain missä määrässä hallitus voi pitää kurissa sekä lapualaisia että kommunisteja ja kohottaa valtiiovallan auktoriteettia ennalleen.

Mahdollisesti vielä suurempaa huomiota on ent. presidentti Ståhlbergin ryöstö herättänyt. Tämä odottamaton ja yhtä paljon typeryyttä kuin häikäilemättömyyttä todistava teko ei ole ollut omiaan kohottaa maamme arvovaltaa. Tosin ei kukaan saata uskoa, että Lapuan vastuunalainen johto olisi ryöstön takana. Mutta teko on kuitenkin liikkeen Seitenerscheinung ja sellaisena se heittää hyvin ikävän varjon kansanliikkeelle ja yleensä oloille Suomessa.

Lehdet julkaisevat palstottain uutisia asiasta ja kolme suurta pääkaupungin lehteä "Berlingske Tidende", "Politiken" ja "Morgenbladet" kirjoittivat johtavan artikkelin siitä. Näissä todetaan, että vaikka Lapua ei olekaan antanut määräystä pres. Ståhl-

bergin ryöstöön, niin se seikka että koko joukko ryöstöjä on tapahtunut tämän liikkeen siipien suojassa, on ollut omiaan valmistamaan maaperää tälle teolle. Tästä on kuitenkin Lapua liike joutuva enimmäin kärsimään, sillä reaktioni on varmaan oleva voimakas. Mutta hallitukselle ryöstö on myös memento sen leväperäisyyden johdosta, jota se on osoittanut Lapuan laittomuuksien selville saamisessa ja rankaisemisessa. Jos teko on omiaan aikaansaamallaan reaktionilla vaikuttamaan laillisen järjestyksen palaamiseen Suomessa, on ryöstö ollut maalle onnellinen tapaus. Tämä on artikkelien pääajatus ja voi sanoa yleinen mielipide Tanskassa.

Kööpenhamina, 17 päivänä lokakuuta 1930.

J. A. Sjöström.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Palaan raportti no 1.

Köpenhamina.

8/4 1980.

Kööpenhamina, 8 p:nä marraskuuta 1930.

No 1513

19/11/30		
13/11/30	2	LEE
F. H. A.	OLASTO	ACIA
5	03.	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia ohellisena
lähettää raporttini No 1 - 1930, joka sisältää

1. Saapumiseni Kööpenhaminaan ja vastaanotto Kuninkaan luona.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

19/11/30		
13/11/30	2	111
OSASTO	ACIA	
5	CS	

Suomen Kööpenhaminan olevan Lähettillään

raportti No 1 - 1930.

Saapumiseni Kööpenhaminaan ja
vastaanotto Kuninkaan luona.

Saavuini Kööpenhaminaan

lokakuun 25 päivänä kello 10. Junasta poistuttuani
pyysivät "Extrabladet" in ja "Berlingske Tidende" n ase-
malle saapuneet toimittajat saada heti haastatella
minua. Kun haastattelu oli saatava jo iltapäiväpai-
noksiin lupasin ottaa heidät vastaan asunnossani puol-
ta tuntia myöhemmin. Asemalla otettiin vielä tavan-
mukaiset valokuvat lehtiä varten.

Asuntooni saapuivat hetken kuluttua edellä-
mainitut sanomalehtimiehet haastattelemaan ja hiukan
myöhemmin "Nationaltidende" n haastattelija. Haastattelut
oheeniitän. Muutama päivä myöhemmin kävi minua haas-
tattelemassa "Børsen" -lehden edustaja, jonka haastatte-

lun myöskin oheenliitän. Vielä mainitsen että useissa maaseutulehdissä on ollut otteita edellämäinituista haastatteluista. Näistä oli "Østsjællands Avis" varustanut haastattelun myöskin oheenliittämälläni ilmeisesti "Politiken"ia vastaan tähdätyllä huomautuksella. Samoin oheenliitän kaksi "Socialdemokraten"issa ollutta minua koskevaa kirjoitusta, joista alempana on puhe.

Maanantaina lokakuun 27 päivänä otti ulkoasiainministeri minut vastaan. Vaihdettuamme tavanmukaiset kohteliaisuudet lausuin minä kohteliaassa muodossa ihmettelyni "Socialdemokraten"in minua koskevan kirjoituksen johdosta huomauttaen että kirjoitus minua sitä enemmän ihmetytti, koska se oli ilmestynyt sanomalehdessä, joka on hallituksen äänenkannattaja. Ihmeellistä kyllä ei ulkoasiainministeri katsonut asiakseen lausua kirjoituksen johdosta valittelua, vaan sanoi vain että Lapuanliike on sosialidemokraateille kovin vastenmielinen ja että puolueasioissa aina käytetään tällaista kieltä. Tämä antoi minulle aihetta selittää, miten Lapuan liike on kokonaan suunnattu kommunisteja eikä sosialidemokraatteja vastaan sekä miten sociali-

demokraatit Suomessa tämän liikkeen kautta ovat voimistuneet, kuten päättäneet vaalit osoittavat. Edelleen huomautin Lapuan liikkeen suuresta merkityksestä, senkautta kun kommunistit nyt on saatu poistetuiksi eduskunnasta, vaikkakin kommunisteilla oli täysi vapaus ottaa osaa vaaleihin ja heidän esittämänsä ehdokaslistat hyväksyttiin, mikäli ne täyttivät Vpj:n yleiset edellytykset. Tämän johdosta ulkoasiainministeri kysyi, mistä sitten johtui että Suomen kansa, joka tähän asti oli antanut verrattain suuren kannatuksen kommunisteille, nyt yht'äkkiä oli ryhtynyt heitä vastaan niin ankaraan taisteluun. Vastauksessani tein selkoa Lapuan liikkeen synnystä sekä miten kommunistien kaikkea isänmaallista ja uskontoa pilkkaava esiintyminen vähitellen oli saanut kansan kärsivällisyyden katkeamispisteeseen sekä että Lapuan liikkeen tavattoman nopea leviäminen yli koko maan osoitti että tässä ei ollut kysymys mistään paikallisesta liikkeestä, joka agitation kautta olisi levitetty muualle, vaan liikkeestä, johon edellytyksiä oli olemassa kaikkialla, koko maassa. Ulkoasiainministeri näytti il-

meisesti hyväksyvän tämän selityksen.

Ulkoasiainministerin luota kävin tervehdyksellä kansliapäällikön kreivi Reventlowin sekä osastopäälliköitten luona. Ensiksimainitulle esitin -- tällä kertaa vakavammissa muodossa -- ihmettelyni "Socialdemokraten" in kirjoituksen johdosta. Kreivi Reventlow lausui heti valittelunsa sekä lupasi ikäänkuin omasta aloitteestaan puhua asiasta toimitukselle, mutta ilmoitti minulle että ministeriöllä valitettavasti ei ole mitään mahdollisuuksia pakottaa lehteä esittämään minkäänlaista peruutusta. Myöhemmin on kreivi Reventlow ilmoittanut saaneensa "Socialdemokraten" in toimitukselta lupauksen ettei se tulevaisuudessa tule tämäläntapaisia hyökkäyksiä tekemään.

Sanomalehdistön kanta Suomen tapahtumiin nähdäden ilmenee muuten sanomalehtikatsauksista, jotka Lähetystö aika ajoin lähettää. Tässä haluan vaan huomauttaa, että Lähetystö, "Politiken"-lehden sensatio- uutisten johdosta kääntyi toimituksen puoleen pyynnöllä että se suhtautuisi varovaisemmin Helsingistä saapuneisiin hälyttäviin uutisiin sekä että se pe-

ruuttaisi uutisensa, jossa väitettiin Ministeri Procopén halunneen estää julkisuuteen pääsemistä kenraali Walleniusta tutkittaessa ilmestyneet asiat. Toimitus ehdotti silloin että se antaisi kirjeenvaihtajalleen, joka juuri oli lähetetty Suomeen, tehtäväksi haastatella Ministeri Procopéta ja pyysi Lähetystön kannatusta asiassa. Olikin erinomaisen suotavaa että Herra Ministeri suostui haastatteluun ja merkille pantavaa on että haastattelun jälkeen "Politiken" in hälyytysuutiset ainakin toistaiseksi ovat lakanneet.

Vihdoin on minun mainittava että Tanskalais-suomalainen yhdistys piti ensimmäisen kokouksensa marraskuun 3 päivänä ja piti siinä Rouva Eva Moltesen lähes 1½ tuntia kestävästä esitelmän Lapuan liikkeestä. Puhuja teki aivan erityisen omistuneesti selkoa niistä edellytyksistä, jotka ovat Lapuan liikkeen luoneet alkaen venäläisestä sortoajoista. Esityksen erinomainen tasapuolisuus. josta kuitenkin kuului lämmin myötätunto Lapuan liikettä kohtaan, vaikutti ilmeisesti syvästi kuulijoihin, joita oli noin 150 vaiheella.

Esitelmän jälkeen syötiin yhteiset illalliset

joitten kuluessa Professori Knud Berlin, tunnettu valtio-oikeuden tutkija, esitti maljan Suomelle, johon minä vastasin lyhyellä puheella esittäen Tanskan maljan.

Tänään kello 11 otti kuningas minut tavanmukaisin juhlallisuuksin vastaan. Annettuani kuninkaalle valtakirjani lausui kuningas minut tervetulleeksi, jonka jälkeen minä ilmoitin että Tasavallan Presidentti ja Pääministeri olivat antaneet minulle tehtäväksi esittää Hänen Majesteetillensä heidän tervehdyksensä. Kuningas kiitti ja sanoi aina säilyttävänsä rakkaassa muistossa Presidentti Relanderin ja Pääministeri Svinhufvudin. Tämän jälkeen Kuningas johti keskustelun Suomeen ja sanoi m.m. "Teillä vallitsee hiukan omituiset olot." Kun minä tähän huomautin, että ulkomaille on vaikeata käsittää nykyistä kansanliikettä Suomessa, koska yleensä ei tunneta lähemmin Suomen sisäistä kehitystä Vapaussodan jälkeen, sanoi Kuningas hyvin käsittävänsä tuon liikkeen ja että Suomessa tahdotaan panna kovaa kovaa vastaan, mutta että väkivallanteot ovat hänelle käsittämättömät. Tämän johdosta minä huomautin että Suomessakin ne vallan yleisesti tuomitetaan, mutta että

tuskin missään maassa niin valtava kansanliike, kuin Lapuan liike on, olisi voinut tapahtua kokonaan ilman väkivaltaisuuksia ja tuskinpa edes niin pienin väkivaltaisuuksin kuin Suomessa. Vaikkakin Kuningas lausui mielipiteensä hyvin pidättyvästi, sain sen käsityksen, että hän suhtautui suosiollisesti Lapuan liikkeen tarkoitukseen, mutta tuomitsi väkivaltaisuu-
det, joihin oli ryhdytty.

Tämän jälkeen Kuningas kehoitti minua kutsu-
maan sisään Lähetystöneuvos Nyysösen. Vaihdeltuansa hänen kanssaan muutamia sanoja, Kuningas jälleen kään-
tyi minun puoleeni ja sanoi: "Tehän tullette nyt pian tutustumaan myöskin tšekäläiseen venäläiseen ministeriin" ja jatkoi sitten naurahtaen: "Det vil blive en morsom Situation." Tämän jälkeen kuningas vielä kertoi että viimeksi mainittu ministeri osaa aivan hyvin tanskaa, koska hän on ollut aikaisemmin Tanskan Sähkölennätin-
Yhtiön palveluksessa ja toiminut Kööpenhaminassa kie-
lenkääntäjänä y.m. lisäten ilmeisellä ivalla että hä-
net tanskankielen taitonsa ^{takia/} /kai tänne ministeriksi ni-
mitettiin.

Jätettyäni hyvästit Kuninkaalle otti Kuningatar minut vastaan. Tiedusteltuansa ensinnä Tasavallan Presidentin terveydentilaa kysyi Kuningatar minulta olenko aikaisemmin ollut Kööpenhaminassa muussa ominaisuudessa kuin matkailijana. Ilmoitin että ennen maailmansotaa olin valtion stipendillä tutkimassa Tanskan köyhäinhoitolainsäädäntöä ja että samalla kertaa myöskin olin ollut tilaisuudessa tutustumaan Kööpenhaminan köyhäinhoitolaitoksiin, jolloin minua vallan erityisesti oli miellyttänyt se yksilöllinen hoito, mikä tuli puutteenalaisten vanhusten osalle. Kuningatar oli tästä ilmeisesti tyytyväinen ja jatkoi vielä kansani vähän aikaa keskustelua köyhäinhoidosta.

Tämän jälkeen sain tilaisuuden ilmoittaa että minä vaimoni sairauden takia ja hänen lääkäriensä nimomaisen kiellon johdosta vasta myöhemmin olisin tilaisuudessa pyytämään audienssiä hänelle. Kuningattaren lausuttua valittelunsa vaimoni sairauden johdosta ja toivomuksensa vaimoni pikaisesta paranemisesta kutsuttiin Lähetystöneuvos Nyssönen sisään ja keskusteli Kuningatar hänen kanssaan hetkisen erittäin ystävällisesti ja

tutunomaisesti.

Poistuttuani Kuningattaren luota vietiin mi-
nut asuntooni samallaisin juhlallisuuksin kuin tuota-
essakin. Myöhemmin päivällä kävin vielä kirjoittamassa
nimeni kuninkaallisten prinssien vieraskirjoihin.

Kööpenhamina, 7 päivänä marraskuuta 1930.

Quintus

DEN NYE FINske GESANDT OM BEGIVENHEDERNE I FINLAND

Minister, Professor Oni Talas skildrer Lappo-
Bevægelsen som en absolut sund Folkebevægelse.

ET DEMENTI AF STATSKUP-RYGTERNE

I Morges ankom den nye finske Minister i København, Professor Oni Talas hertil fra Helsingfors via Stockholm.

Gesandtten kommer netop paa et Tidspunkt, da nye Telegrammer varsler Uro i Finland, og et Velkomst-Interview med ham maa naturligvis i første Række dreje sig om de ejendommelige Begivenheder.

Minister Oni Talas har sikkert ogsaa de bedste Forudsætninger for at kunne bedømme Situationen, eftersom han i en Aarrække var en ivrig Deltager i finsk Politik. Som Medlem af det finske Samlingsparti blev han i en ganske ung Alder i 1909 indvalgt i Rigsdagen og sad der til 1917, da han udnævntes til Justitsminister i *Svinhufvuds* første Regering, der proklamerede Finlands Selvstændighed. Da Regeringen Aaret efter demissionerede, sendtes Oni Talas som Chargé d'affaires til Madrid og Lissabon og begyndte hermed sin diplomatiske Karrière. Den har nogle Aar været afbrudt af hans Gerning som Professor i Forvaltningsret, men nu vender han tilbage til den ved at modtage Hvervet som Finlands Minister i København.

Danmark og Striden om Finlands Autonomi.

— Lad mig straks udtale, siger Ministeren, at det var med den største Glæde, at jeg modtog Kaldelsen til at repræsentere Finland i Deres Land. ja, det er ikke nogen Høflighedsfrase, men Udtryk for varme Følelser, som jeg allerede fra min Ungdom har næret overfor Danmark. Jeg begyndte som ung Student at deltage i det politiske Liv, som den Gang, det var i 1890'erne, var helt præget af Striden for Finlands Autonomi. Det var en vanskelig Strid, og selv om vi unge aldrig tvivlede paa Sejren, følte vi dog en dyb Taknemmelighed for al Støtte og Hjælp, man gav os udefra. Danmark var den Gang i en saadan Stilling, at det kunde hjælpe os, og det glemmer vi aldrig i Finland. Saaledes vakte der allerede meget tidligt den varmeste Sympati hos mig for Danmark, og denne Sympati voksede sig endnu større ved flere Rejser, som jeg senere foretog hertil.

de seneste Begivenheder i Finland villet drage den Slutning, at *Retsfølelsen* i Finland ikke var lige saa stærkt udviklet som i de øvrige nordiske Lande. Jeg kan naturligvis ikke her gaa ind paa dette Spørgsmaal i dets Helhed. Maa jeg blot have Lov til at fremhæve, at en saadan energisk og hele Folket, alle dets Klasser, omfattende *Kamp mod Kommunismen*, som nu foregaar i Finland, ikke kan opstaa i et Folk, hvis Retsfølelse ikke var særlig stærk. Jeg vil vove at paastaa, at hvis ikke allerede den passive Modstand, som det finske Folk gennem to Decennier udøvede i Kampen mod Ulovlighed og Undertrykkelse, hvorunder det støttede sig udelukkende paa Troen paa det rettes Sejr over det urette, hvis ikke, siger jeg, allerede dette udgør et fuldgyldigt Bevis paa, at det finske Folks Retsfølelse er vaagen, da maa man i det mindste indrømme, at *den store patriotiske Bevægelse*, som nu har grebet det finske Folk, bunder i en vaagen Retsbevidsthed, som ikke kan taale, at Folkets dyrebareste Rettigheder trædes under Fødderne af Kommunismen.

Voldhandlingerne — beklagelige Enkeltheder.

— Men Lappo-Bevægelsens Voldshandlinger, Hr. Minister?

— Jeg tror, at man i Udandet alt for meget har haft Blikket rettet paa disse dybt beklagelige Enkeltheder, saa man ikke for deres Skyld har set det store, som nu sker i Finland. Hvor dybt beklagelige disse Begivenheder end har været — jeg tænker naturligvis særlig paa de seneste grove Voldshandlinger mod Landets første Præsident og hans Hustru samt mod Borgmester Hakkila — bør man dog ikke glemme, at disse Hændelser *enstemmigt er blevet fordømt af alle Klasser og alle Partier i Landet*. Og naar man vil danne sig et Begreb om Retsbevidstheden hos et Folk, er det vel afgørende, hvordan Folket i sin Helhed reagerer overfor Ulovlighed.

Generalstabschefens Anhøldelse og Situationen nu.

— Hvad ligger der bag Generalstabschefens Anhøldelse?

I Morges ankom den nyudnævnte finske Minister i København, Professor Oni Talas hertil. Paa vort Billede ses Ministeren i Midten og ved Siden af ham den hervedværende finske Legationsraad Nyysönen. Bag ved Ministeren staar den finske Legations Kancelist Hovilainen.

rettet udelukkende mod Kommunisterne og Kommunismen, som man anser for en Gift. Det kan selvfølgelig ikke

de meget tidligt den varmeste Sympati hos mig for Danmark, og denne Sympati voksede sig endnu større ved flere Rejser, som jeg senere foretog hertil.

Misforstaaelser med Hensyn til, hvad der foregaar i Finland.

Forbindelserne mellem Danmark og Finland, fortsætter Ministeren, har jo altid været de bedste, og hvad mig angaar, skal det være min største Stræben at forsøge at gøre dem endnu stærkere. *Man kunde dog ønske, at Kendskabet til Finland og de finske Forhold var noget større i de nordiske Lande.* Desværre hører man ofte Udtalelser om Forholdene i Finland, der blot skyldes Ukendskab med de virkelige Forhold dér. Ved Modarbejdelsen af saadanne Misforstaaelser har Dagspressen en betydningsfuld og taknemmelig Opgave. Jeg haaber nu, at det ved Pressens Hjælp skal lykkes mig her i Danmark at udsprede et rigtigt Kendskab til mit Fædreland. Jeg er overbevist om, at jo dybere Kendskabet til Finland og det finske Folk bliver, des bedre vil man forstaa og ogsaa vurdere *den Kamp, som det finske Folk er blevet tvunget til at føre* — først for at frigøre sit Land og siden for at befæste Landets Selvstændighed.

Nordens Forpost mod Øst.

Det bør ikke glemmes, at Finland er Nordens Forpost mod Øst. Den sejge Kamp, som Finland gennem Aarhundreder har ført, og hvis Sejr ikke blot er kommet Finland selv, men ogsaa det øvrige Norden til Gode, vise Finlands *stærke Samhørighed i kulturel Henseende med de nordiske Folk.* Desværre har man af og til ogsaa i Danmark af

Generalstabschefens Anholdelse og Situationen nu.

— Hvad ligger der bag Generalstabschefens Anholdelse?

— Da jeg kun kender det gennem et Telegram, jeg modtog i Stockholm undervejs hertil, kan jeg ikke udtale mig om det.

— Telegrammerne taler nu om megen Uro i Helsingfors paa Grund af Rygter om Statskup?

— Det beder jeg Redaktøren dementere. Livet i Helsingfors er ganske roligt, og der har slet ikke været talt om Statskup. Men jeg gentager, at man flere Steder i Udlandet sikkert ikke har haft en rigtig Opfattelse af den indre Stilling i Finland. *Lappo-Bevægelsen er en absolut sund Folkebevægelse,*

rettet udelukkende mod Kommunisterne og Kommunismen, som man anser for en Gift. Det kan selvfølgelig ikke nægtes, at Situationen i Øjeblikket frembyder visse Vanskeligheder, men Anledning til egentlig Uro er der ikke. Man maa huske, at Valgene sikrede de borgerlige Partier en Majoritet paa to Trediedel, og at P. E. Svinhufvuds Regering er sammensat af Personer, tilhørende alle borgerlige Partier. Regeringen har straks ved Rigsdagens Sammentræden anmodet om et *Tillidsvotum* og, se her, jeg har netop faaet Telegram fra Regeringen om, at det er vedtaget med 125 Stemmer mod 66!

Clerk.

Den finske Gesandt om Lappo-Bevægelsen.

Han giver Udtryk for sin Tillid til en fredelig Udvikling.

MED Stockholms-Ekspressen i Morges ankom den nye finske Gesandt, Professor Onni Tallas hertil og modtoges paa Banegaarden af Legationssekretær Nyssönen, der i den lange Periode, siden Professor Setälä forlod København, har varetaget Hvervet som Chargé d'Affaires. Ministerens Frue, der har opholdt sig her i Landet et Par Maaneder som Kurgæst paa Skodsborg, var imidlertid ankommet til Legationen i Amaliegade for at tage imod sin Mand, med hvem vi noget senere havde en Samtale i Ministerboligen. Professor Tallas kom os hjerteligt i Møde og stillede sig straks til Raadighed med en Udtalelse om Situationen i hans Hjemland.

Da den finske Gesandt blev modtaget i Morges, Gesandten ses til højre.

ser er blevet mødt med enstemmig Forømmelse af alle Klasser og Partier i Landet.

— Hvad Bevæggrunde skjuler sig bag denne opsigtvækkende Bortførelses-Affære? spørger vi.

— Det er mig umuligt her at give nogen Forklaring. For mig og for alle andre i Finland er det fuldkommen gaadefuldt, hvem der kan have haft Interesse i Ståhlbergs Fjernelse. Men maaske vil den Undersøgelse, der nu foregaar, kunne give Forklaringen. Den store Bevægelse, der nu i den sidste Tid har rørt sig i Finland, frembyder selvfølgelig visse Vanskeligheder. Det vilde være umuligt at fragaa, men jeg mener, og det er den almindelige Opfattelse, at der absolut ikke er nogen Anledning til at nære Bekymring for Fremtiden. Man maa erindre, at Valgene har sikret de borgerlige en Majoritet paa $\frac{2}{3}$, og at Svinhufvuds Regering er sammensat af Personer tilhørende alle borgerlige Partier. Lige i dette Øjeblik, medens vi nu sidder her, er der til Legationen indløbet Telegram om, at Regeringen har faaet et Tillidsvotum paa 125 Stemmer mod 66. Denne med stor Spænding imødesete Afgørelse er dog et talende Udtryk for, hvor solid den Basis er, hvorpaa det bestaaende Regime bygger, og at der al mulig Grund til med Tillid og Fortrøstning at se Situationens videre Udvikling i Møde.

Vi beder Ministeren fortælle lidt om sig selv og sin Karrière inden for Diplomati.

— Jeg er fra min Ungdom Universitetsmand, fortæller han. Allerede 1905 blev jeg ansat som fast Docent i Forvaltningsret ved Universitetet i Helsingfors og blev en Snæs Aar senere Professor. Men i øvrigt har jeg hele mit Liv aktivt

Da den finske Gesandt blev modtaget i Morges. Gesandten ses til højre.

— Jeg ønsker allerførst, sagde Ministeren, at give Udtryk for den store Glæde, der besjæler mig, fordi jeg har faaet overdraget det Hverv at repræsentere Finland her i København. Det er ingen tom Talemaade. Lige fra min allertidligste Ungdom, da jeg som begejstret Student deltog med Iver i det politiske Liv, har jeg følt en ganske særlig Sympati for Danmark. De ved, hvad Kampen gjaldt for os, og hvor tung en Modstand vi mødte i vore Bestræbelser for Bevarelsen af vor Autonomi.

Der var for os et skarper Skel mellem Venner og Fjender, end man kender i de mere rolige Tider. Vore Fjender hadede vi, men til Gengæld var det en glødende Taknemmelighed, vi følte mod enhver, der ydede os Støtte og Sympati, det gjaldt i særlig Grad Danmark.

Jeg vil derfor altid anse det for min fornemste Opgave at bevare og udbygge dette gamle, trofaste Venskab mellem Danmark og Finland og her at udbrede Kendskabet til mit Hjemland. Det er nemlig lidt smaat bevendt med det ogsaa i Danmark. Svigtende Forstaaelse af Finland og finske Forhold kommer alt for ofte til Udtryk i de skandinaviske Lande; ikke mindst i den sidste Tid, hvor man i flere Tilfælde i alt for høj Grad har fæstnet sig ved enkelte beklagelige Begivenheder og for dem glemt det store, som nu sker i Finland.

Her tænker jeg specielt paa det grove Overfald, der for nylig skete paa Landets første Præsident, Ståhlberg og hans Frue, samt mod Borgmester Hakkila. Her maa man dog ikke glemme, at disse Hændel-

tetsmand, fortæller han. Allerede 1905 blev jeg ansat som fast Docent i Forvaltningsret ved Universitetet i Helsingfors og blev en Sned Aar senere Professor. Men i øvrigt har jeg hele mit Liv aktivt beskæftiget mig med Politik. Allerede 1909 — jeg var dengang kun 32 Aar gammel — blev jeg indvalgt i Rigsdagen, hvor jeg har siddet lige siden med Undtagelse af den Periode fra 1919 til 1921, da jeg var Chargé d'Affaires i Madrid og Lissabon. Den Kreds, jeg nu repræsenterer, er Syd-Karelen, men i min første parlamentariske Periode repræsenterede jeg Nord-Karelen. Videre kan jeg med Hensyn til min politiske Fortid oplyse, at jeg var Medlem af den Regering, der proklamerede Finlands Selvstændighed den 6. December 1917. Jeg var Justitsminister i Svinhufvuds Kabinet og gennemlevede som saadan hele den alvorlige Tid, da de blodige Borgerkampe mellem Røde og Hvide udkæmpedes til alt Lykke med det Udfald, at det blev det nationale borgerlige Finland, der sejrede.

Ministerens Frue træder nu ind i den hyggelige Hjørnesalon, hvor vi sidder, og hilser hjerteligt og venligt paa os.

— Ja, jeg har jo været her længe og føler mig snart halvt som Dansker, siger hun med et glad og indtagende Smil. Jeg tror ikke, at der er nogen Steder, der er bedre at være end ude i Skodsborg, hvor jeg nu nogle Maaneder har gennemgaaet en Kur hos Overlæge Ottosen. Jeg for min Person har aldrig kendt noget bedre Kursted end der.

Vi tager nu Afsked med det elskværdige Ministerpar, der synes at besidde alle Betingelser for gennem deres Væsen at styrke og fremme de gensidige gode Forhold mellem Danmark og Finland.

—K.

FINLANDS nye MINISTER hylder LAPPO-BEVÆGELSEN

„En patriotisk Bevægelse, der bunder i den vaagnende Retsbevidsthed, som ikke vil taale, at Folkets dyrebareste Ret trampes under Fode af Kommunisterne.“

Ståhlbergs Bortførelse beklages af hele det finske Folk.

Minister, Prof. Onni Talas fortæller.

Den nye finske Minister Professor *Setälä*s Efterfølger, kom hertil med Stockholmsekspressen i Formiddags, direkte fra Urocentret Helsingfors. Det er, ligesom Professor *Setälä*, en Videnskabsmand, Professor i Forvaltningsret ved Universitetet i Helsingfors *Onni Talas*. Den nye Minister er dog ikke noget ubekrevent Blad hverken i det diplomatiske eller politiske Liv. I Aarene 1919—21 repræsenterede han sit Land som Gesandt i Spanien og Portugal, og han har i de sidste tyve Aar med en enkelt Afbrydelse været Medlem af den finske Rigsdag. Ligeledes var han Justitsminister i Ministeriet *Svinhufvud*, da det i December 1917 proklamerede Finlands Selvstændighed.

Minister *Talas* blev paa Banegaarden modtaget af Legationssekretær *Nyysönen*, der har fungeret som Minister siden *Setälä*s Afreise. Straks efter Ankomsten havde vi i Legationen Lejlighed til at hilse paa den nye Minister.

En Hyldest til Danmark —.

— Jeg vil gerne til en Begyndelse sige, udtalte Minister *Talas*, at det har været mig en overordentlig stor Glæde at modtage Opfordringen til at repræsentere mit Land i Danmark. Dette er ikke nogen tom Frase, jeg har siden min tidligste Ungdom næret Sympati for Deres Land. Min Ungdom faldt i den bevægede politiske Kampetid i Slutningen af Halvfemserne, jeg tog livlig Del i Kampen for Finlands Avtonomi, og jeg har aldrig glemt, hvor storsindet man fra dansk Side hjalp os ved denne Lejlighed. Saaledes hviler min Sympati for Danmark paa uforglemmelige Ungdomserindringer, og den er blevet yderligere udbygget ved gentagne Besøg i Deres skønne Land . . .

Det finske Folks vaagne
Retsbevidsthed —

Minister *Talas* modtages paa Banegaarden af Repræsentanter for den finske Legation. Fra venstre *Mr. Haavilainen*, Minister *Talas* og Legationssekretær *Nyysönen*.

af alle Klasser og alle Partier i Landet. Hvad Overfaldet paa *Ståhlberg* angaar, er Undersøgelsen jo endnu ikke afsluttet, og Tildragelsen er i Virkeligheden ganske uforklarlig — men hele Landet ønsker og haaber, at Sagen maa blive opklaret til Bunds, og at de Skyldige maa faa deres Straf . . .

Ingen Grund til Uro.

— Hvorledes venter Ministeren, at Begivenhederne vil udvikle sig?

— Jeg vil gerne sige, at man ikke i Udlandet synes at have faaet den rette Opfattelse af den indre Situation i Finland. Den frembyder unægtelig visse Vanskeligheder, men nogen Anledning til Uro og Bekymring findes ikke. Man maa huske, at Valgene skaffede de borgerlige Partier en Majoritet paa to Tredjedele, og at *Svinhufvuds* Regering er sammensat af Repræsentanter for alle borgerlige Partier. Regeringen har forlangt et Til-

eneste Mand valgt, endekant Valget — i Modsetning til, hvad man mener i Udlandet — var ganske frit. Der blev ikke fra *Lappo-Mændenes* Side øvet Pres mod nogen. Det var simpelthen Folkeviljen, der sejrede. Det finske Folk staar ubrydeligt sammen i denne Sag . . . og jeg tænker, at det værste nu er overstaet, saa vi atter gaar roligerø Tider i Møde . . .

Dr. Rank.

...hvorefter, jeg dog rigtig har kæmpet for Finlands Autonomi, og jeg har aldrig glemt, hvor storsindet man fra dansk Side hjalp os ved denne Lejlighed. Saaledes hviler min Sympati for Danmark paa uforglemmelige Ungdomserindringer, og den er blevet yderligere udbygget ved gentagne Besøg i Deres skønne Land . . .

Det finske Folks vaagne Retsbevidsthed —

Vi beder Ministeren udtale sig om de seneste Begivenheder i Finland, og han gaar straks med største Beredvillighed ind herpaa.

— Man maa ikke glemme, siger Ministeren, at Finland er Nordens Forpost mod Øst. Den seje Kamp, som Finland gennem Aarhundreder har maattet føre, først for at frigøre sig og senere for at befæste sin Selvstændighed, viser Finlands stærke Samhørighed i kulturel Henseende med de nordiske Folk.

Desværre har man lejlighedsvis her i Danmark af de seneste Begivenheder i Finland villet drage den Slutning, at Retsbevidstheden hos os ikke var saa stærkt udviklet som i de øvrige nordiske Lande. Men jeg vil dog tillade mig at fremhæve, at en saa energisk og omfattende Kamp mod Kommunismen som den, der nu foregaar i Finland, ikke kan opstaa i et Folk, hvis Retsbevidsthed ikke er synderlig stærk. Hvordan man end ser paa Lappo-Bevægelsen, saa kan man ikke komme udenom, at den store patriotiske Bevægelse, som nu har grebet det finske Folk, bunder i en vaagen Retsbevidsthed, der ikke vil taale, at Folkets dyrebareste Rettigheder trampes under Fødderne af Kommunisterne.

Man har i Udlandet alt for meget haft Blikket rettet mod enkelte, dybt beklagelige Overgreb, som altid vil forekomme i en saadan Situation, og for deres Skyld har man ikke kunnet se det store, som nu sker i Finland. Jeg tænker i denne Forbindelse paa Overfaldet paa Landets første Præsident og hans Gemalinde samt paa Borgmester Hakila . . . men man maa ikke glemme, at disse Overgreb enstemmigt fordømmes

...hvorefter venter Ministeren, at Begivenhederne vil udvikle sig?

— Jeg vil gerne sige, at man ikke i Udlandet synes at have faaet den rette Opfattelse af den indre Situation i Finland. Den frembyder unægtelig visse Vanskeligheder, men nogen Anledning til Uro og Bekymring findes ikke. Man maa huske, at Valgene skaffede de borgerlige Partier en Majoritet paa to Tredjedele, og at Svinhufvuds Regering er sammensat af Repræsentanter for alle borgerlige Partier. Regeringen har forlangt et Tillidsvotum, og jeg venter, at den allerede i Dag vil faa det.

Et Telegram kommer ind ad Døren. Ministeren aabner det og siger:

— Ja, dér har De Bekræftelsen paa mine Ord! Ministeriet Svinhufvud har i Dag faaet et Tillidsvotum med 125 Stemmer mod 66 . . . De 66 er da antagelig Socialdemokraterne. Kommunistere findes jo overhovedet ikke i den finske Rigsdag efter sidste Valg. De fik ikke en

En ejendommelig Gesandt.

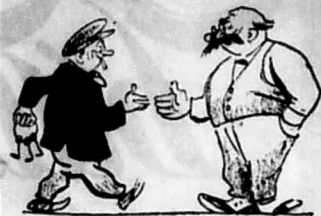
**Finlands nye Minister hylder
Lappbevægelsen.**

Den nye finske Minister, *Onni
Talas*, ankom igaar hertil for at
overtage Posten som Finlands
diplomatiske Repræsentant i Dan-
mark.

Den nye finske Gesandt har ejen-
dommeligt nok fundet sig foran-
lediget til paa overraskende Vis at
opgive den partipolitiske Neutrali-
tet, der sædvanligvis er et Led i
den diplomatiske *Takt*, hvormed en
Gesandt fører sig, og har straks
ved Ankomsten til et demokratisk
Land, regeret af en sociademokra-
tisk-radikal Regering, fremsat en
Række Udtalelser over for Pres-
sen, der former sig som en bræn-
dende Hyldest til *Lappbevægelsen*
— den finske *Fascisme*, hvis For-
brydelser overfor Arbejderne og
anderledes tænkende har gjort den
til en Skamlet paa det frie Nor-
den.

Ministeren skulde paa Rejsen
hertil have været ledsaget af sin
Søn. Men Hr. *Talas* junior fik lov-
ligt Forfald, idet han er blevet til-
bageholdt i Finland som mistænkt
for Deltagelse i Lappo-Forbrydel-
ser.

GLÆDE OVER LAPPO

Den nye finske Gesandt, Hr. Talas, som er ankommen hertil, har forie- den udtalt sig i begejstrede Vendin- ger om Lappo i sit Hjemland. Han vil savne de vante Forhold i vor By, hvor Politiet skrider ind, bare der er fjernet en Sølvske fra Buffeten i Gesandtskabet, og med et vemodigt Blik vil han sidde og stirre drøm- mende mod de tusind Søers Land, hvor Ekspræsidenten fjernes uden Ansvar, og hvor man kan stille Kom- munisten ned i Gaarden til Afhent- ning af Dagrenovationen.

— Jeg vil komme til at savne disse sunde Forhold i Begyndelsen! sagde Hr. Talas, da jeg i Gaar sad i det finske Gesandtskab og underkastede ham et Interview. Der var ved at blive hyggeligt deroppe i Finland. Og nu i Aftes sad jeg ærlig talt og kedede mig lumsk, idet jeg selvføl- gelig savnede Lappos diskrete System paa Trappen, naar de skal afhente en fremragende Borger. Men lige paa en Gang hørte jeg, at nogen lus- ker ved Døren. Der er noget af det rigtige, siger jeg til mig selv. Det ly- der helt hjemligt. Og i det samme sniger en dunkel Person sig ind i min Lejlighed og begynder at pusle ved Pengeskabet.

— Tak fordi De kom! sagde jeg. Naar man sidder og har Hjemvé, er det rart dulmende, naar der opstaar noget, som minder en om Fædrelandet!

— Jeg vidste ikke a', at De var hjemme! sagde Manden, øjensynligt lidt berørt; men da han saa min Glæ- de over Besøget, blev han helt fornøjet. — Hvem er det, De kommer for at bortføre? spurgte jeg.

— Ja, sagde han, Pengeskabet er jo alt for stort til at slæbe af med. Men hvis den Herre har lidt Guld eller Plet —!

Heldigvis havde jeg et Guldur og en Dimantnaal. I Finland plejer man jo at bortføre baade Mand og Guldur paa een Gang for ikke at spilde Ti- den; men det vilde han ikke.

— Lad os ta' det på om på! sagde han. Nu tager jeg foreløbig Guld- uret og Naalen, og bagefter kommer jeg og henter Herren selv!

Desværre glemte han det sidste. Men De kan nok begribe, at det glæ- dede mig, at der ogsaa her i Landet fandtes en sund og smuk Lappobe- vægelse i Udvikling, saa Følelsen af hjemlig Hygge ikke er umulig.

Pipperup.

Lappo og Norden.

Samtale med den finske Gesandt.

Finlands nye Gesandt i København, Professor O. Talas har i disse Dage overtaget sin Post, og vi har i den Anledning aflagt Gesandten et Besøg i Gesandtskabsboligen i Amaliegade. Professor Talas har kun een Gang tidligere beklædt en diplomatiak Post, idet han i 1919—

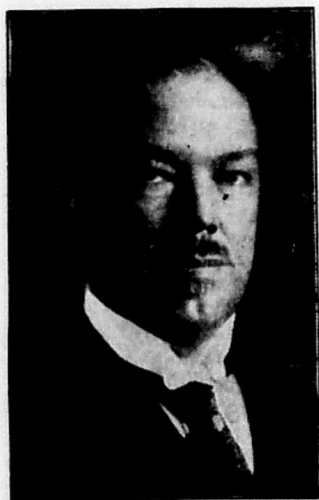
tet til Universitetet i Helsingfors som Professor i Forvaltningsret.

Absolut Ro i Finland.

Jeg vil gerne benytte Lejligheden til at understrege, at der hersker absolut Ro i Finland — udtaler Ministeren. Rigsdagsvalgene er foregaaet uden Forstyrrelser af nogen som helst Art. Det samme gælder Forhandlingerne paa Rigsdagen. Det tydeligste Udtryk for den politiske Stabilitet er, at Regeringen i den nye Rigsdag har faaet et Tillidsvotum paa 125 Stemmer mod 66. Jeg er forbauset over, at man i Danmark i saa udpræget Grad nærer Bekymringer for den politiske Udvikling i Finland. Det er aldeles ubegrundet, og det er til Skade for Finlands Økonomi. For en stor Del skyldes disse Misforstaaelser i Danmark Sensationsmeddelelser, som vi har maattet dementere.

I Finland som andet Steds har vi fuldt op at gøre med at kæmpe mod den økonomiske Depression — fortsætter Ministeren. Vi er i Færd med langsomt at arbejde os ud af Misseren. Vi stiller Munden efter Mad-sækken, som Svenskerne siger. I Maanederne Januar—September i Aar har vi haft en *Merudførsel* paa 288 Mill. Fmk., medens vi i tidligere Aar har haft en betydelig *Merindførsel*. Vi er under de vanskelige økonomiske Forhold blevet tvunget til at importere mindre og Eksportmarkedet for skaaret Trælast og Cellulose ligger meget daarligt.

Hvorledes ser Ministeren paa Fin-

Finlands Gesandt, Professor O. Talas.

1921 repræsenterede sit Land i Spanien og Portugal. Den nye Gesandt har iøvrigt som aktiv Politiker en lang Løbebane bag sig. Siden 1909 har Professor Talas været Medlem af den finske Rigsdag kun afbrudt af de Perioder, han som Gesandt har opholdt sig i Udlandet. Han var Justitsminister i 1917—1918 i Svinhufvuds Regering, der erklærede Finlands Uafhængighed. I de senere Aar har han været knyt-

	CHEFENS ØJE OG BEDSTE STØTTE FOR KONTROL MED ALLE VITALE SPØRGSMÅL ER VORE MO- DERNE KORTSYSTEMER. FORLANS DEMONSTRATION AF	
COLA KORTSYSTEMER I BØGER		

65, hvorefter dette Papir sluttede 65—85, og 2000 Kroner i *Wolff & Arré*, som derefter noteredes 47½—47½. Fremdeles noteredes *Frederiksborg Jernstøberi* 79½—80 og endelig meldtes *Bugser* 65—70, *Hellebæk Fabriker* 35—60, *Kjærs Mølle* 7—

Gaar en Omsætning paa 28,000 Kr. og en Kursnedgang paa ½ Point. Men bortset herfra gjordes der kun en enkelt Post i *Orion*, som omvendt befestedes ½ Point. Iøvrigt trykkes *Norden* ½ og *D. F. D. S.* og *Myren* hver ½ Point. Til sidst meldtes

CARL GROTH
 Vekselerer (Medlem af Københavns Fondsbørs)
 Køb og Salg af Proviantsbank-Aktier.
 Raadhusstr. 3 TIL 8079 — 10679
 Telgr. Adr.: Fondsgroth. København K.

lands Forhold overfor det nære toldpolitiske Samarbejde, som tre af de nordiske Lande har med Holland?

Jeg har endnu ikke haft Lejlighed til i Detailler at sætte mig ind i dette Spørgsmaal og vil derfor nødig komme ind herpaa.

Enhver Frygt for Diktatur er ubegrundet.

— Vil den nyeste Tids politiske Udvikling i Finland kunne faa Indflydelse paa det intime nordiske Samarbejde?

Jeg gaar ud fra — svarer Ministeren — at der overhovedet ikke vil ske nogen som helst Ændring i det skandinaviske Samarbejde. Det kan ikke understreges skarpt nok, at Lappbevægelsen udelukkende er rettet mod Kommunismen, og denne Bevægelse vil ikke paa nogen Maade fremkalde en Ændring i Finlands udenrigspolitiske Indstilling. Lappbevægelsen har baade Tilhængere blandt svensktalende og blandt finstaltalende Finner, den er intet Sprogspørgsmaal, og heri ligger en Garanti for at Lappbevægelsen ikke vil forstyrre det gode Forhold mellem Finland og de andre nordiske Lande. —

— En overhaandtagende Aktivisme i Finland vil dog sikkert harmonere daarligt med de andre nordiske

Landes rent parlamentariske Indstilling.

— Man behøver ikke at frygte for et antiparlamentarisk Styre i Finland. Der er Sikkerhed for en rolig parlamentarisk Udvikling, og enhver Frygt for Diktatur er ubegrundet. Det er upaalidelige Sensationsmeldinger, som vi kan takke for, at der i de andre nordiske Lande kan opstaa saadanne Tanker. Man maa holde fast ved, at den siddende parlamentariske Regering har to Trediedels-Flertal i Rigsdagen.

Et stærkere Bindeled end Sproget.

— „Børsen“ har fremdraget det Spørgsmaal, om ikke den stærke Tilbagetrængning af det svenske Sprog i Finland vil være en Hemske for en Fortsættelse af det intime nordiske Samarbejde, der i særlig Grad hviler paa Sprogfællesskabet i Norden. — Det er ikke udelukkende Sprogfællesskabet, der er Forudsætningen for Samarbejdet — indskyder Ministeren — det er i særlig Grad den nærbeslægtede Kultur. De fælles-nordiske Synspunkter er et stærkere Bindeled end Sproget.

— De praktiske Vanskeligheder ved en Fortsættelse af Samarbejdet vil dog blive store, hvis man skal have Tolke ved Samarbejdet og udarbejde Materiale særskilt paa Finsk.

— Jeg kan ikke indse, at der kan blive Tale om større Vanskeligheder. Finnerne vil i Praxis benytte det svenske Sprog i det nordiske Samarbejde, til Trods for, at ni Tiendedele af Folket taler Finsk. Skulde en Finne imidlertid ikke være i Stand til at tale Svensk, kan jeg ikke tro, at man vilde nægte ham at tale paa Finsk.

„Social Demokraten“'s Angreb.

Er Ministeren opmærksom paa, at „Social-Demokraten“ har rettet et Angreb paa Dem for Deres Udtalelser om Lappbevægelsen? spørger vi til Slut.

Ja, jeg er blevet overrasket over disse Udtalelser. Jeg ønsker ganske vist ikke at komme i Polemik med „Social-Demokraten“, men jeg vil gerne benytte Lejligheden til at rette Bladets Vildfarelse. Jeg er i min fulde Ret, naar jeg udtaler mig om Lappbevægelsen, og det kan dog ikke kræves, at den finske Regering ved Valget af sine Gesandter skal rette sig efter Regeringsflertallet i det paagældende Land. Bladet mener, at jeg ikke er optraadt med tilstrækkelig Takt. Jeg vil tværtimod hævde, at det er „Social-Demokraten“, som har vist sig mindre taktfuld overfor et fremmed Lands Repræsentant.

Man skal ikke tro Sensations-Vrøvlet.

—o—

Nogle Udtalelser af den nye finske Gesandt: „Udlandet maa ikke misforstaa Begivenhederne i Finland“.

En af Politiken til Helsingfors udsendt Medarbejder forsyner daglig Bladet med Sensationsstof deroppe fra. Ganske vist viser det sig stadig, at Sensationerne senere maa dementeres, men det kan jo let tilsløres iblandt en Bunke ny Historier, der beretter løst og fast imellem hinanden.

Først fik man bibragt det Indtryk, at Lappobevægelsen havde Medansvar for Prof. Ståhlbergs Bortførelse. Det var usandt og maatte dementeres. Saa blev man fyldt med Historier om Statskupplaner og sligt. Nu er ogsaa det dementeret. Men stadig holdes Læserne i Aande. Der skal ske noget forfærdeligt. Saadan siger Per, saadan siger Poul. Det er ganske vist...

I Lørdags ankom Finlands nye Gesandt i København, Professor T a l a s, hertil. „Natt.“ bad om en Udtalelse. Hvad han siger, er ikke Sensation, men til Gengæld nok saa værdifuldt:

Lappo-Bevægelsen sund nok
Journalisten spørger:

— Anser Ministeren Lappo-Bevægelsen for en sund Bevægelse?

— Ja, absolut. Alle er enige om at beklage dens uheldige Udvekster, men selve Retningen er sund nok og udelukkende rettet mod Kommunisterne. Disse arbejdede i Rigsdagen og i Kommunalbestyrelsen efter Ordre, som de fik fra Moskva. Naar man nu tænker paa, at det finske Folk for faa Aar siden gennem en alvorlig Frihedskrig vandt sin Selvstændighed, er det kun forstaaeligt, at det ikke igen vilde risikere at tabe noget af det vundne. At Bevægelsen saa hastigt kom til at omfatte hele det finske Folk, viser, at det drejer sig om en sund og god Folkebevægelse. Kommunisterne søgte at indpode Gift i det finske Folk, og den Gift vilde man udrydde...

Ministeren pointerer, at det finske Folk er besjælet af en stærk Retsfølelse. Derfor er ogsaa de beklagelige Begivenheder enstemmigt blevet fordømt af alle Klasser og alle Partier i Landet. Og det er vel afgørende, hvordan Folket i sin Helhed reagerer overfor Ulovlighed. Men i Udlandet har man for meget haft Blikket rettet paa disse beklagelige Enkeltheder, saa man ikke for deres Skyld har set det store, som nu er ved at ske i Finland. (Rejsningen mod Kommunisterne).

Rygtene om Statskup.

— Der fortælles om Statskupplaner og stærk Uro i Helsingfors?

— Det beder jeg Dem demtere. Livet i Helsingfors er ganske roligt, og der har slet ikke været talt om Statskup. Men jeg gentager, at man flere Steder i Udlandet sikkert ikke har haft en rigtig Opfattelse af den indre Stilling i Finland. Det kan selvfølgelig ikke nægtes, at Situationen frembyder visse Vanskeligheder, men Anledning til egentlig Uro er der ikke. Valgene sikrede de borgerlige Partier en Majoritet paa to Trediede, og Svinhufvuds Regering har straks ved Rigsdagens Sammentræden faaet et Tillidsvotum, der blev vedtaget med 125 Stemmer mod 66. Ser det ikke ret beroligende ud?

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C8.

ASIA: _____

Ministeri Salasan raportti no 2.

Röykenlamina

4/12.30

Kööpenhamina, joulukuun 4 p. 1930.

No 1670

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
20/84 ac. E. 1930		
2/12-30	12	LML
FINNIA	ULASTO	ACIA
5	03	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia ohellisena
lähettää raporttini No 2 - 1930, joka sisältää

1. Myrsky vesilasissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Uuno Tuomi

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

Suomen Kööpenhaminassa olevan lähettilään
raportti No 2 - 1930.

ULKOASIAMINISTEERIÖ		
No 20/84 lae. v. 10 30		
6/12 30	No	LM
RYHMÄ	OSASTO	ACIA
J	C3.	

Myrsky vesilasissa.

Ylioppilasyhdistys (Studenterforeninen) oli kutsunut tunnetun kansallissosialistisen saksalaisen kansanedustajan tohtori Göbbels'in esitelmään Kööpenhaminaan. Ennen esitelmän pitämistä levisi tieto että kommunistit, jotka pienestä lukumäärästänsä huolimatta näyttävät täällä, kuten muuallakin, voivan aikaansaada paljon ääntä, tulisivat käyttämään tilaisuutta hyväksensä metelien aikaansaamiseksi, kuten ne muutama päivä aikaisemmin olivat tehneet ratsumestari Lembeken, Tanskan kansallissosialistisen puolueen perustajan ilmoittamassa kokouksessa, mihin puolueeseen leikillisesti sanottuna väitettiin kuuluvan ratsumestaria lukuunottamatta neljä henkilöä.

Göbbelsin esitelmätilaisuutta odotettiin sentähden jommoisellakin jännityksellä, mutta ennen esi-

telmän alkamista ilmoitettiin, että Göbbelsin esitelmätilaisuus oli peruutettu Kööpenhaminan poliisipäällikön vaatimuksesta ja että Göbbelsin asemesta Tanskan ulkoasiainministeri tulisi puhumaan. Ilmoitus herätti suuressa osassa läsnäolevia tyytymättömyyttä ja kun ulkoasiainministeri astui puhujalavalle syntyi salissa voimakas melu; osittain vihellettiin osittain osoitettiin suosiota. Vihdoin poistui salista suuri osa kuulijoista ja esitelmä saattoi alkaa.

Kommunistit olivat tyytymättömiä ja kun eivät saaneetkaan osoittaa mieltään tohtori Göbbelsia kohtaan, ryhtyivät he yöllä metelöimään eri paikoissa kaupunkia rikkoen eräitten -m.m. edellämainitun ratsumestari Lembken - liikkeitten ikkunoita. Siellä täällä tapahtui kahakpita poliisin ja räyhääjän välillä ja haavoittui niissä muutamia poliiseja, joista yksi vakavanpuoleisesti. Sivumennen mainittakoon että viimeksi mainitun toveri joutui yksin taistelemaan toistakymmentä kommunistinuorukaista vastaan ja onnistui kuitenkin käyttäen aseenaan yksinomaan poliisipamppua lyödä 6 vastustajaa tajuttomiksi ja karkoittaa muut pakoon.

Ruhkuköitten johdosta pidätettiin lähes 30 räyhääjää, jotka saanevat, kuten täällä on tapana, lievän tuomion.

Tri Göbbelsin esitelmä jäi pitämättä, mutta seuraavana päivänä oli se luettavana "Nationaltidentessa" ja osottautui sangen vaarattomaksi.

Mutta Göbbelsin juttu ei päättynyt tähän. Aivan yleisesti ruvettiin kysymään mitkä olivat ne syyt, jotka olivat saaneet poliisipäällikön pyytämään esitelmän peruuttamista. Ylioppilasyhdistyksen vanhin ten neuvoston puolesta ilmoitettiin että he olivat kunniasanallaan luvanneet etteivät näitä syitä ilmoita, mutta ne olivat olleet niin vakavat, ettei oltu voitu olla niitä noudattamatta. Tämä haiskahti ulkopoliittikkaa. Ruvettiin yhä yleisemmin arvelemaan että peruutus oli tapahtunut Saksan lähettilään vaatimuksesta. Ja tämä usko sai uutta vahvistusta, kun ulkoasiainministeri hänelle suoraan tehdyn kysymyksen johdosta vastasi ettei hän voi kysymykseen vastata myöntävästi eikä kieltävästi. Lehdissä jo kirjoitettiin Saksan sopimattomasta sekaantumisesta Tanskan

sisällisiin asioihin ja tri Göbbels raivosi Berliinissä Saksan täkäläistä edustajaa vastaan ilmoittaen ettei kansallissosialistien päästyä valtaan tuo edustaja ole päiväkään enää toimessaan.

Silloin tuli yllätys. Ensinnä Saksan lähettiläs ja myöhemmin Saksan hallitus ilmoittivat aivan jyrkästi, ettei Saksalla eikä sen lähettiläällä ole ollut pienintäkään tekemistä koko asian kanssa.

Nyt katsottiin kysymystä niin vakavaksi että vanhoilliset vaativat valtiopäiväin /ulkoasiainvaliokunnan kokoontumista, jotta ulkoasiainministeri saisi antaa selytyksensä ja todennäköisenä pidetään että oikeusministerille, jonka alaisena poliisipäällikkö on, tehdään välikysymys.

Kieltämättä on ulkoasiainministerin asema kiu-sallinen. Hän on ilmeisesti pelännyt että Göbbelsin esitelmä aiheuttaisi Tanskan ja Saksan välisiä vaikeuksia, mutta ollen siinä suhteessa liian arka, on hän nyt synnyttänyt kotimaisen myrskyn -- todennäköisesti tosin vesilasissa, mutta -- mikä on pahempaa -- joutunut itse hieman naurettavaan valoon.

Tätä kirjoitettaessa, jatkuu sanomalehtiväittely ja huhutaan että Studenterforeningenin aikoisi

toimittaa uuden kutsun tohtori Gëbbels'ille.

Kööpenhamina joulukuun 4 päivänä 1930.

W. G. G. G.